ARGEȘ

Editori:
Consiliul Local Pitești
Primăria Municipiului Pitești
Centrul Cultural Pitești

Apare sub egida Uniunii Scriitorilor din România

Revistă de cultură fondată în 1966 ● Serie nouă
■ Anul XVIII (LIII) ■ Nr. 10 (436) ■ Octombrie 2018 ■ 4 lei ■

România revoluţionară - CONSTANTIN DANIEL ROSENTHAL, 1850

Revistă culturală finanțată cu sprijinul Ministerului Culturii şi Identităţii Naţionale

Momente și schițe din actualitatea literară

Simpozionul Naţional Şcoala prozatorilor târgovişteni

La 15 septembrie, la Biblioteca Judeţeană Dâmboviţa a avut loc Simpozionul Naţional „Şcoala prozatorilor târgovişteni” aflat la cea de-a V-a ediţie. Primele ediţii au fost dedicate, în ordine, lui Mircea Horia Simionescu, Costache Olăreanu, Radu Petrescu, Alexandru George. Cea de anul acesta a fost dedicată lui Tudor Ţopa. Scriitori, critici şi istorici literari din ţară au prezentat în sinteză comunicările ştiinţifice apărute în volumul *Receptarea critică a operei lui Tudor Ţopa* (Editura Bibliotheca, Târgovişte, 2018), volum îngrijit de Mihai Stan. Este vorba de următorii comentatori ai operei lui Tudor Ţopa: Vasile Bardan, Corin Bianu, Margareta Bineaţă, Mihai Cimpoi, Barbu Cioculescu, Titi Damian, Ana Dobre, Niculae Ionel, Daniela-Olguţa Iordache, Aurel Maria Baros, Eugen Negrici, Nicolae Oprea, Victor Petrescu, Florentin Popescu, Nicolae Scurtu, Mădălina Simionescu Cojocaru, Mihai Stan, Emil Stănescu, George Toma Veseliu.

Despre integrarea lui Ţopa în Şcoala de la Târgovişte aduce lămuriri, printre alţii, Nicolae Oprea: „Tudor Ţopa este al patrulea prozator, în ordine cronologică – după Radu Petrescu, Mircea Horia Simionescu şi Costache Olăreanu -, care intră în componenţa *Şcolii de la Târgovişte*; fără să aibă, paradoxal, nici o legătură cu urbea dâmboviţeană: s-a născut la Cernăuţi de unde se refugiază în timpul războiului, a fost profesor în Vaslui şi Iaşi, s-a stabilit la Bucureşti. Deşi se afiliază grupării cu oarecare întârziere, în anii studenţiei, ex-bucovineanul se integrează uşor în climatul nucleului iniţial pe temeiul afinităţilor elective şi al unui program literar implicit unificator. Împreună cu cei trei corifei contribuie decisiv la reabilitarea jurnalului intim ca formulă epică de substanţă într-un gen de *literatură a fragmentului* cu turnură autobiografică.”

Premiile celei de a XVI-a ediţii a Festivalului Naţional de Literatură „Marin Preda”, Alexandria şi Siliştea Gumeşti, 10 octombrie 2018

La 10 octombrie, la Alexandria s-a desfăşurat Festivalul Naţional de literatură „Marin Preda”, ediţia a XVI-a. A avut loc simpozionul „Marin Preda – istorie şi destin” unde au prezentat comunicări Nicolae Oprea (fiind şi moderator), Dan Cristea, Aurel Maria Baros, Horia Gârbea, Mariana Sipoş, Ana Dobre, Eugen Lenghel, Emil Lungeanu, Nicoleta Milea, Nicolae Scurtu. Tot în cadrul festivalului, s-au decernat premiile Concursului de poezie „Ţara mea e la ţară”, rezervat elevilor de gimnaziu, concurs proiectat şi finanţat de Ştefan Mitroi. Apoi, un juriu format din Dan Cristea (preşedinte), Aurel Maria Baros, Horia Gârbea, Dumitru Augustin Doman, Florentin Popescu, Mihai Stan, Rodica Lăzărescu şi Florea Burtan a decernat următoarele premii:

- Premiul „Marin Preda” şi Premiul Revistei „Luceafărul de dimineaţă” – **Sorin Iagăru-Dina** (Piteşti), pentru proza: „InterRegio”;
- Premiul I şi Premiul Revistei „Proza 21” – **Mirela Bălan** (Bacău), pentru prozele: „Dragă Hermann” şi „Numărătoare inversă”;
- Premiul I şi Premiul Revistei „Neuma” – **Adela Naghiu** (Baia Mare), pentru prozele: „Pândă la capătul nopţii”, „Pas în doi”, „În vârful degetelor” şi „Casa din câmp”;
- Premiul I şi Premiul Revistei „Argeş” – **Mihai Victus** (Căţelu – Ilfov), pentru prozele: „Aripa frântă a cocostârcului” şi „Destinaţie lipsă”;
- Premiul al II-lea şi Premiul Revistei „Bucureştiul literar şi artistic” – **Florin George Moldovan** (Rodna – Bistriţa-Năsăud), pentru prozele: „Sângele”, „Părintele Gheorghe şi fiara sau să ucizi balauri surâzând” şi „Castitate”;
- Premiul al II-lea şi Premiul Revistei „Litere” – **Petru Ioan Creţu** (Slobozia), pentru proza: „Aripi frânte”;
- Premiul al III-lea şi Premiul Revistei „Pro Saeculum” – **Magdalena Stoicescu** (Bucureşti), pentru prozele: „Ieşirea”, „Comisia” şi „Între cer şi pământ”;
- Premiul al III-lea şi Premiul Revistei „Caligraf” – **Lucreţia Mărieş** (Bogaţi – Argeş), pentru prozele: „Niciodată”, „Când mugurii se duc” şi „Raza mea de soare”.

Eveniment editorial

Criticul Nicolae Oprea a publicat cu două luni în urmă încă un volum: *Printre optzecişti. După Şcoala de la Târgovişte* (Editura *Bibliotheca*, Târgovişte, 2018, în colecţia *Critică şi istorie literară*). Cartea cuprinde eseuri, cronici literare, medalioane în special despre scriitorii optzecişti, dar nu numai. Zic nu numai, pentru că pe lângă exegeze dedicate, de pildă, poeţilor optzecişti Aurel Pantea, George Vulturescu, Marian Drăghici, Mircea Bârsilă, Leo Butnaru, Gellu Dorian, Călin Vlasie, găsim şi altele despre şaizeciştii Ion Pop, Nicolae Prelipceanu, dar şi despre alţii din noul val. La fel se întâmplă şi la secţiunea de proză. De asemenea, când vine vorba de medalioane din secţiunea *Pro memoria* dedicate lui Iustin Panţa, Gheorghe Izbăşescu, Miron Cordun, Constantin Hârlav. La acestea se adaugă câteva studii despre opera fatalmente încheiată a membrilor Şcolii de la Târgovişte: Radu Petrescu, Mircea Horia Simionescu, Costache Olăreanu, Tudor Ţopa, Alexandru George. Aceste studii alcătuiesc, la o privire atentă, o schiţă de monografie a originalei Şcoli de la Târgovişte.

O caracterizare exactă a criticului o face colegul său de generaţie Al. Cistelecan pe clapeta volumului: „Cronicar şi de meserie şi de chemare, Nicolae Oprea s-a împărţit, totuşi, între critică şi istorie literară. Poate mai mult de nevoie, căci volumele de istorie literară exprimă, toate, o preocupare academică, pe când cele de critică propiu-zisă (având la bază foiletonul) sunt mai dezinvolte; nu atât în stil, întotdeauna sobru şi fixat cu îndărătnicie pe obiect, cât în tematică: largă, tratată cu mobilitate şi acribie”.

Maramureş, 3-8 octombrie

Nu credeam, în vremi de încercări şi disensiuni, în an de centenar, că tocmai aici, unde harta se pune în cui şi de unde spre zările lumii ca să ne fie secătuită puterea, s-au scurs nesfârşite convoaie de căruţe pline cu aur; nu credeam să pot găsi tocmai aici, un filon de minereu cu siguranţă mai valoros decât aurul care ne poate asigura viitorul.

Două momente mi-au rămas puternic în memorie în vremea taberei literare organizate de Romeo Ioan Roşianu sub patronajul Consiliului Judeţean Baia Mare la care mă voi referi ca să explic.

Siseşti. O toamnă superbă, stejari seculari înconjurând un spaţiu plin de istorie. Intrăm în şcoala ridicată de Vasile Lucaciu pentru copiii românilor. Bănci de lemn aşezate pe două rânduri. Tabla pe care e desenat cu creta portretul lui Vasile Lucaciu. Un glob pământesc, o hartă a Daciei Mari şi o socotitoare cu bile din lemn. Soba de teracotă, cancelaria, câteva cărţi şcolare din acele vremi... Modestie, sobrietate şi rigoare.

Mergem mai departe conduşi de primarul comunei. Biserica greco-catolică a cărei arhitectură imaginată de V. Lucaciu seamănă cu cea a Catedralei Sf. Petru din Roma, are înscris pe frontispiciu sub acoperiş “Pro S Unione Omnium Romanorum” care se traduce „Pentru Unirea Tuturor Românilor.Undeva în stânga, un foişor uriaş cu mese din lemn solid si bănci pe care au stat memorandiştii să redacteze faimosul Memorandum către împăratul Austro-Ungariei, Franz Joseph, consemnând nedreptăţile la care erau supuşi românii de către autorităţile maghiare. Celebră fraza lui V Lucaciu în chemarea la marea luptă, după eşecul memorandiştilor şi instaurarea terorii. “Dacă n-aş avea cerneală v-aş scri-o cu sângele meu, pentru a vă face să lăsaţi teama şi să veniţi să începem lupta, lupta cea mare, care ne va aduce izbăvirea.”

La 1 Decembrie 1918, la Alba Iulia, Vasile Lucaciu a primit, funcţia de membru în Consiliul Dirigent, ca recunoaştere a eforturilor depuse de Leul din Şişeşti pentru realizarea Marii Uniri.

Şi al doilea moment, se petrece la Târgu Lăpuş în faţa şi înăuntrul Casei de cultură unde primarul, înconjurat de o ceată de năzdrăvani, băieţi şi fete îmbrăcaţi în frumoasele straie ale locurilor, ne invită să facem o ultimă fotografie, poeţi şi copii împreună, lângă monumentul care de a doua zi nu va mai exista, căci acvila de deasupra va fi înlocuită pe soclu cu o acvilă cu aripile deschise mult mai mare.

Mărturisesc, în Casa de cultură am trăit o bucurie imensă cum nu credeam să mi se mai întâmple vreodată, când micii dansatori s-au dezlănţuit perechi-perechi într-o explozie de vitalitate, naturaleţe, ritm şi culoare, fata înfăşurându-se şi arcuindu-se ca un curcubeu în jurul băiatului, stânga-dreapta, iar întregul imaginii filtrându-se în privirile umezite de o ploaie văratică, direct către inimile noastre. Când dansul părea să se fi sfârşit, odată perechile s-au desprins, fetele s-au îndreptat către scriitori şi băieţii către poete. Dansul s-a înfiripat din nou într-un iureş de Maramureş. Nu-i de colea să-l vezi pe Augustin în danţuri învârtit de o zgâtie de fată de clasa a cincea de parcă s-ar fi dat în lanţuri într-un pahar cu vin!

Ştiu acum precis că ţara cu asemenea minereu strălucitor şi viu, e greu să nu aivă viitorul deschis! (***Ion Toma Ionescu***)

Gheorghe Grigurcu

„Un soi de milă bizară”

■ Arta face posibilă o ubicuitate. Magia pluralismului persoanei. Artistul se află concomitent în eul său și în cel fictional.

■ Crește nemăsurat puterea unei iluzii dacă ea e însoțită de alte iluzii, precum de o gardă de corp.

■ De regulă, am cu senectutea conversații politicoase și atît. Nici eu nu sunt dispus a o primi în pensiune, în odăile ființei mele, nici ea se pare că nu dorește neapărat acest lucru.

■ Transcriu o însemnare veche. De cîte ori nu-i urmăresc pe căutătorii în gunoaie? Gesturi resemnate, veșminte mohorîte, slinoase, priviri pierdute. I-aș putea recunoaște dintr-odată chiar înainte de-a se ocupa de treaba lor sordidă. Unii se folosesc de-o unealtă, de un băț sau de o lopată mică, ba chiar de cîte un cărucior, alții operează cu mîinile goale și cu cel mult o pungă de plastic. Înfățișarea lor de inși ajunși la periferiile ultime ale vieții, megieșe cu cerșetoria, nu trebuie însă să ne înșele. În realitate e vorba de niște aventurieri, adică de inși cu pofta dilatată, cu așteptările incerte, deci cu atît mai intense. Nu știu niciodată exact ce caută, nu știu niciodată exact ce vor găsi. Nădejdile lor sunt nețărmurite aidoma celor care încearcă a afla comori sau ale unor creatori, cu deosebirea că aceste nădejdi nu devin niciodată publice, stau cum o foaie de hîrtie, împăturită de multe ori, într-un buzunar de unde s-ar putea să n-o mai scoată niciodată. E mișcătoare la ei această asociere între orizontul vast al speranței, propriu marilor cuceritori, marilor norocoși și formatul minuscul al înfăptuirii, cum imaginea unei mări pe un timbru poștal. Damnați ai contrariilor, aidoma unor conștiințe dramatice, căutătorii în gunoaie își mistuie frămîntările în obscuritatea nonexpresiei, o obscuritate atît de cuprinzătoare încît nu-și mai respectă limitele, se revarsă și asupra noastră.

■ Autorul care-ți ia aerul învăluindu-te-n nesiguranța sa de suflet din care derivă o siguranță a expresiei. Autorul preferat.

■ „Jocul este o sinucidere fără moarte” (Malraux).

■ Nu desconsidera violența, căci ea se află într-o relație organică cu blîndețea precum un incendiu pe care-l reflectă apa.

■ Pierdem din vedere că pînă și teoriile cele mai prezumțioase se nutresc prea adesea cu emoția de care se rușinează cum de-o rudă săracă. „Nu trebuie să credem pe filosofi cînd pretind că gîndirile lor sunt purificate de orice afectivitate. Tot prin sentimente cunoaștem și «cel mai obiectiv» și «cel mai impersonal» dintre ei. Sigur că Descartes, pentru a ajunge la cogito, a trebuit să treacă prin emoție și a încercat descoperirea într-un extaz de ordin emoțional. Că s-a folosit de reflecție pentru a se asigura de existența sa, aceasta nu înseamnă că prin reflecție pură a ajuns aici; această reflecție era în acel moment pentru el o emoție intensă. Etica lui Spinoza, în ciuda metodei geometrice, este în întregime saturată de sentimente; l'amour Dei intellectualis trădează o evidentă emotivitate. «Intelectualismul» însuși poate exprima o emoție personală și obiectivitatea să nu fie decît un nume care maschează pasivitatea unui om, în așa fel încît, într-un fel, filosofia lui Hegel nu este mai puțin subiectivă decît cea a lui Nietzsche” (N. Berdiaev).

■ Un soi de milă bizară, care parcă se încețoșează dacă încerci s-o finalizezi printr-o „faptă bună”. Mila în acest caz ca pură potențialitate ori o milă perversă?

■ „«Sunt prea grec – îmi spune domnul Carandino - ca să pot face pasul din Morală înapoi în Politică, prea latin ca să îndrăznesc pasul din Politică înapoi spre Literatură și prea creștin ca să fac pasul înapoi de la simpla greșeală la păcat sau hulă»” (I. D. Sîrbu).

■ „Cînd nu mai ai nimic de dat, poți să dăruiești ceva ce-i mai presus de toate, o rugăciune, și ce rugăciune!... o frumoasă rugăciune de *nevoiaș*”. (Monseniorul Ghika).

■ Teroarea originalității. „Lumea bună din Louisiana a găsit o metodă neobișnuită de a scăpa de stres: în fiecare sîmbătă merg la galop în parc. Bancheri, avocați, funcționari publici și directori de companii au o pasiune comună: să se deghizeze în căluți și să zburde prin parc. Concursurile hipice cu oameni deghizați au loc în fiecare sîmbătă. (...) Timp de cinci zile cei aproape 40 de excentrici duc vieți perfect normale. Însă începînd de vineri seara și pînă duminică noaptea, oamenii-cai se transformă. Își pun pe ei costumele de latex, zăbala în gură, șaua, copitele, colanți lucioși, pene de paradă și ochelari de cal, apoi invadează parcurile. Aici se organizează concursul de călărie cu obstacole, de dresaj și chiar curse de calești și ricșe. Joanna, 52 de ani, este foarte fericită că «sîmbăta îl poate biciui în voie pe soțul ei Pony Whinn». În timpul săptămînii e nevoită să îi accepte mojiciile, însă weekend-ul este al ei” (**Click**, 2018).

■ Scriem poezie poate pentru faptul că nu am avut suficient sînge rece pentru a contempla pur și simplu existența. Poezie cum o slăbiciune a spiritului.

■ „Lingușitorul e cel ce spune, fără să le gîndească, lucruri pe care cel lingușit le gîndește fără să le spună” (G. Papini).

■ Te elogiază un critic și te simți răsfățat de zefirii comprehensiunii. Același critic adresează însă în curînd termeni aproape identici unui alt condeier pe care, cu oricîtă bunăvoință, nu l-ai putea trece peste bariera mediocrității. E ca și cum cineva ți-ar da o sumă de bani cu mai multe zerouri pe timp de inflație, care a doua zi își va schimba valoarea.

■ Mă interesează tot mai puțin ideile care nu sunt confesiuni. Resortul lor lăuntric e mai convingător decît uniforma „obiectivă”, aceasta din urmă aidoma unui mister dezlegat.

■ Pentru un creator, expresia însăși (stilul) este o formă de sinceritate.

■ „Emoționant! Connor Jayne, de 10 anișori, a reușit imposibilul pentru a-l salva pe dobermanul Copper. Cînd crezi în miracole, acestea se întîmplă! Connor Jayne din Fairport, New York, nu a încetat să spere chiar dacă medicii veterinari i-au spus că dulăul său suferă de-o boală necruțătoare. Și încăpățînarea lui a reușit imposibilul. (...) Singura salvare a lui Copper după aflarea acestui diagnostic era o operație prin care se înlătura o porțiune a vertebrei care apasă măduva spinală. Numai că această operație costa aproape 7.000 de dolari. (...) Connor a făcut ceva incredibil: și-a amenajat o tarabă în fața casei și a început să își vîndă jucăriile. Cînd au auzit pentru ce face acest gest, toți trecătorii au făcut donații generoase. Astfel familia Jayne a reușit să strîngă suma de 17.000 de dolari adică mult mai mult decît ceruse inițial. La 28 iunie, Copper a fost operat. Connor a stat la căpătîiul lui fiind tot timpul cu lacrimi în ochi și un nod în gît. S-a rugat pentru însănătoșirea cățelului și Dumnezeu i-a împlinit ruga” (**Click**, 2018).

■ „Modestia le șade bine oamenilor mari. Ceea ce e greu e să nu fii nimic și totuși să rămîi modest” (Jules Renard).

■ Cum ar veni, un soi de donjuanism inversat. Răsfățatul regizor S. N.: „Nu eu am cucerit femeile, m-am lăsat cucerit de ele”...

■ Lingușirea nu e o laudă vidă, cum s-ar părea, ci una umplută cu damful fetid al persiflării. Spre a-și apăra fața de sine însuși prestanța silită la compromis, lingușitorul tău *trebuie* să te disprețuiască. Altminteri nu-și poate reveni la normal.

■ „Trăiam episoadele din film cu o intensitate extraordinară, integrîndu-mă acțiunii ca un veritabil personagiu al dramei. (...) În definitiv nu există nici o diferență bine stabilită între persoana noastră reală și diferitele noastre personagii interioare imaginare. Cînd se aprindea lumina în pauză, sala avea aerul că revine de departe. Era în atmosferă ceva precar și artificial, cu mult mai incert și mai efemer decît spectacolul de pe ecran” (M. Blecher).

■ Unii au darul de-a vorbi expresiv. Alții darul de-a tăcea expresiv.

■ „Filtrul auto din orășelul elvețian Köniz a prins zilele trecute în imagini o rață zburînd cu o viteză de 22 km/oră peste cea admisă în zonă. Se pare că infractorul e încă în libertate” (**Click**, 2018).

■ Un cunoscut poet sexagenar emite o luminoasă analogie: „e întuneric ca într-un cur”, iar alt poet, cu vreo trei-patru decenii mai june, reputat și el, ne asigură emoționant: „eu n-am futut-o pe mama”...

■ Pe ce lume trăim. „Studenta Jasmin, de 26 de ani, și-a scos la licitație virginitatea la sfîrșitul anului trecut prin intermediul unei firme de escorte din Dortmund, Germania. Recent, ea a acceptat oferta finală de 1,5 milioane de dolari (circa 5,6 milioane de lei) de la un actor de la Hollywood (...) Studenta a mărturisit că a fost la cină cu toți cei trei bărbați care au licitat pentru ea. «A fost o experiență uimitoare. Părinții m-au susținut încă de la început. De ce să-mi fi pierdut virginitatea cu un bărbat pe care îl iubeam de care puteam să mă despart? Cel puțin, așa mă aleg cu niște bani frumoși», a mărturisit Jasmin. (...) Românca Alexandra Kefren, de 19 ani, și-a scos și ea virginitatea la licitație în 2017. Un om de afaceri din Hong Kong a oferit suma uriașă de 2,8 milioane de dolari (circa 10,5 milioane de lei pentru fecioria ei” (**Click**, 2018).

■ Ideal: să-ți eternizezi sensibilitatea.

■ A. E.: „X e un suflet de poet într-un suflet de lichea. Ambele ipostaze colaborează, avînd ceva de cîștigat”.

■ Există amintiri atît de dureroase, încît îți dau senzația pe care o ai cînd atingi o rană deschisă. Și nu neapărat cele legate de lucruri tragice precum dispariția unor ființe dragi. Amintiri care te aruncă pur și simplu într-un gol al existenței, salturi eșuate deoarece par a nu-și mai putea proiecta un punct de sosire. Unamuno vorbea despre „silința amintirii noastre de-a deveni speranță”, așadar de-a se proiecta pe ecranul viitorului. Aici n-ar fi cu putință așa ceva. Astfel de amintiri nu se clintesc, incapabile a se deplasa înspre viitor, incapabile a se mistui. Se instituie într-un prezent tiranic, uzurpator al prezentului legitim, breșă a texturii ființei prin care energia vitală a acesteia sucombă. Materia lor nu se poate remodela, inaptă la operațiile plastice pe care le acceptă alte amintiri. Îndărătnice, pietrificate, implacabile. N-ai ce face cu ele. Nu le poți integra în fluxul existențial, nu le poți abandona. Așa suspendate, nefirești cum apar, nu încetează a te superviza, a te ține obsedant, chinuitor sub privirea lor imaterială. Sunt amintirile de dragoste.

■ „Tovărășia unei persoane iubite te face să suferi și să trăiești într-o stare de violență. Trebuie să cauți tovărășia unei persoane care îți este indiferentă, dar atunci raportul tău cu ea este plin de rezerve mentale și dorești în permanență să rămîi singur, iar înlăuntrul tău o suprimi” (Cesare Pavese).

■ Sunt întîmplări întunecate, dar mărunte, care vestesc altele din aceeași speță, grave, dar pe care s-ar zice că uneori le conjură să nu se producă. Oare ne protejează astfel?

■ „În singurătate te devorezi singur, cînd ești în mijlocul oamenilor te devorează mulți: acum alege” (Nietzsche).

■ „Emoționant! În Tasmania, Australia, peste 1,5 milioane de animale sunt ucise de mașini. 90% dintre animale mor agonizînd la marginea drumului, pentru că nimeni nu oprește automobilul pentru a le salva. În martie 2017, în Kindred, pensionara Oma Rotger a deschis primul orfelinat din lume dedicat exclusiv necuvîntătoarelor. De atunci și pînă astăzi aici au ajuns mii de pui cangur, wombat, diavol tasmanian și chiar păsări mici. (...) Pentru toți se găsește un biberon, un așternut, o babețică și un suflet cald care să îi îngrijească. Mămica Oma a reușit să salveze din martie 2017 și pînă-n prezent peste 250 de sufletele și să le redea apoi libertatea. «Scopul creșei noastre este să îi pregătească pe orfani pentru a reveni în natură, în mediul lor specific»” (**Click**, 2018).

■ Casele în care am locuit cîndva, pe care le revăd la mari intervale, la Peștieana, la Oradea, la Cluj. Le reîntîlnesc pe dinafară, în fugă. Nu cutez a intra înăuntru, în încăperile în care am petrecut ani, uneori decenii. Nu dispun nici de timpul, nici de energia trebuitoare pentru asta. Poate că nici nu mi s-ar da voie. Intervine și o inhibiție de natură superstițioasă. Dacă le-aș trece pragul din nou, n-ar fi ca și cum aș călca pe un teren interzis? O stranie tabuizare mă face să le asimilez unor mistere (ficțiuni personale care s-au obiectivat). Poate (sunt aproape sigur!) că odăile mi s-ar părea micșorate, asemenea unor veșminte ce au intrat la apă. Lucrurile, umbrele, ungherele, ecourile s-ar înfățișa într-o configurație necunoscută, ca o primenire pentru o altă existență ce nu mi s-ar mai cuveni. Ar fi ca un roman sau o piesă de teatru golite de personajele cunoscute, înlocuite de altele, nefirești, poate chiar înspăimîntătoare. Drama ar rămîne probabil aceeași, o demonie i-ar schimba eroii.

■ „Fanatismul constă în a-ți îndoi eforturile cînd ți-ai uitat scopul” (George Santayana).

■ „În China este interzisă reîncarnarea fără o aprobare guvernamentală. Iar Organizația Mondială a Sănătății a catalogat dificultatea de a-ți găsi un partener sexual drept dizabilitate. Reformulînd, în China nu-ți poți rezova o dizabilitate prin reîncarnare fără permisiunea comuniștilor de la putere” (**Dilema veche**, 2018).

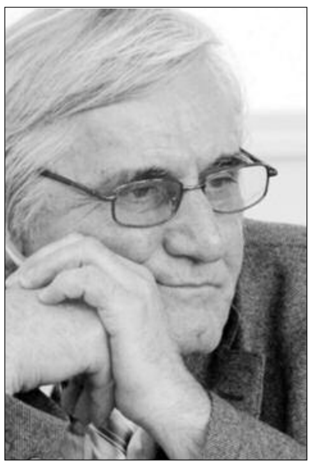
■ Speranța: cea mai fragilă punte între intimitatea ta și lume. Din care pricină, dintr-o pornire masochistă, o împovărezi mereu cu dubii.

■ Minciuna e vrăjmașul adevărului, dar nu cel mai primejdios. Cel mai primejdios e neputința.

Lingușirea nu e o laudă vidă, cum s-ar părea, ci una umplută cu damful fetid al persiflării. Spre a-și apăra fața de sine însuși prestanța silită la compromis, lingușitorul tău trebuie să te disprețuiască. Altminteri nu-și poate reveni la normal.

aforisme

Nicolae Oprea

Prozator din prim-planul generaţiei optzeciste, Dumitru Augustin Doman şi-a conturat formula narativă distinctă prin conlucrarea fantezismului cu realismul critic. Maliţios sau, dimpotrivă, îngăduitor şi şăgalnic, el contrage discret reflecţia morală în corpul naraţiunii cu accent satiric. Proza lui, timbrată cu modulaţii ludic-ironice, creează impresia unui jurnal spiritual în care scriitorul consemnativ adoptă postura unui privitor imparţial al platitudinii cotidiene şi al absurdului existenţial din fiecare zi.

cronici

Cronica literară

D.A.D. – 65

Voi trece peste dorinţa expresă (sunând ca o interdicţie din partea redactorului şef) şi voi scrie aici, succint, despre scriitorul argeşean care a împlinit 65 de ani în 29 august, pentru a puncta valoarea indubitabilă a operei (şi activităţii) sale. Dumitru Augustin Doman – căci despre el este vorba - a debutat cu mai bine de patru decenii în urmă, publicând prima povestire în revista *Orizont* din 1973. A obţinut, apoi, premiul anual pentru proză al revistei *Luceafărul*, în 1978. Iar după exact un deceniu de la debutul absolut, va câştiga Concursul de debut în volum al Editurii Albatros, dar debutează editorial peste doi ani, într-unul dintre renumitele volume colectiviste ale epocii comuniste. În volumul din 1985 intitulat simplu *Proze* (coautori: Tudor Stancu şi Dan Petrescu), contribuţia lui Doman (*Povestiri cu contrapunct*) reprezintă mai mult de-a treia parte din această *antologie debut*, reunind 16 povestiri şi schiţe care trezesc interesul criticilor activi ai generaţiei optzeciste: Alexandru Condeescu, Radu Călin Cristea, Ion Simuţ, Ştefan Borbely, Sorin Antohi ş.a. După revoluţie se avântă temerar în publicistică, manifestându-se ca jurnalist dinamic şi talentat, redactor la *Zig-Zag, Expres Magazin* şi *Evenimentul Zilei* între 1990-1997, după care conduce un ziar local în urbea unde s-a stabilit cu familia, Curtea de Argeş. După transferul meu la Facultatea de Litere, a condus şi revista *Calende*, în anii 1996-2000. Şi, de aproape un deceniu, este redactor şef, diriguitor fără simbrie, al revistei *Argeş*.

Prozator cu evoluţie lentă, marcată de sincope explicabile în plan editorial (prin accidentele existenţiale, inclusiv şomajul), DAD (cum semnează comentariile critice din revistă) revine în circuitul editorial al prozei contemporane abia în 1999, cu *Sfârşitul epocii cartofilor*, un roman ironic cu accente parodice, iar ironia suculentă are adresă precisă: *epoca de aur* a totalitarismului comunist cu amprentă ceauşistă. Din postura naratorului omniscient, izolând un fragment din realitate, romancierul reconstituie ultimele luni ale comunismului; mai precis – şi precizarea aparţine deopotrivă autorului: intervalul 31 august - 22 decembrie 1989. Reconstituirea narativă se realizează fără risipă de evenimente şi personaje, după principiul autenticităţii care decurge din simplitatea şi claritatea comunicării cu inflexiuni satirice. Dar momentul de explozie al înzestrării sale de prozator dublat de eseist se petrece la începutul mileniului al treilea. A publicat, astfel, în câţiva ani substanţiale culegeri de proză scurtă şi eseuri. În *Meseria de a muri* din 2001 şi *Moartea noastră cea de toate zilele* din 2008 reuneşte o serie de crochiuri după principiul literaturii fragmentului: note de jurnal şi citate bine selectate despre moarte, definiri aforistice ale sentimentului, dar şi ficţiuni cu referinţă autobiografică, în registru (auto)ironic, precum *Teama de moarte* şi *Năprasnica sinucidere a lui Augustin Doman*. Între ele este de aşezat volumul de schiţe de moravuri care sunt mai degrabă rodul aventurilor de ziarist ale autorului, *Concetăţenii lui Urmuz*, din 2007. Momentul retrospectiv de maturitate deplină se consumă în 2015, când apare masiva antologie de autor *Sâmbătă, duminică şi alte singurătăţi*. Urmată anul trecut de *Zbateri facile, strădanii futile*, o carte incisivă şi incitantă, pe măsura talentului de prozator grav şi satiric deopotrivă demonstrat de autor. Fiind unul dintre cei mai constanţi cititori ai literaturii actuale a publicat, între timp, o culegere de comentarii critice, *Cititorul de roman* (2010). În acelaşi an adună într-o carte cu ecou imediat interviurile realizate cu exponenţii generaţiei optzeciste: *Generaţia '80 văzută din interior – o istorie a grupării în interviuri*.

În unicul său roman, *Sfârşitul epocii cartofilor,* Dumitru Augustin Doman îşi concretizează intenţia artistică, deopotrivă parodică, parabolică şi satirică, plasând acţiunea la periferia Capitalei, în spaţiul închis al unui depozit de cartofi de lângă drumul de centură. Locul este adecvat atitudinii parodice, fiindcă îi permite autorului să contureze o lume bizară care reprezintă imitaţia burlescă a lumii comuniste. Iar lumea e micşorată, în spiritul litotei, până la dimensiunea unui depozit care asigură hrana de bază a locuitorilor metropolei. Un depozit unde s-a adunat o şleahtă de marginali şi corupţi, foşti puşcăriaşi şi prostituate, după principiul socialist al hoţiei de la stat. Şeful depozitului pune el însuşi semnul echivalenţei între epoca de aur şi *epoca cartofilor* (parafonia fiind voluntară), convins că poate declanşa evoluţia prin lipsa cartofilor de pe piaţă. Nivelul parodic devine mai străveziu când acelaşi şef autoritar propune inventarea unor sărbători ale depozitului după modelul manifestărilor festiviste ale lui „nea Nicu". Moartea violentă a acestuia în ziua declanşării revoluţiei este premonitorie pentru sfârşitul sângeros al modelului său. Autorul îşi conduce cu bunăştiinţă protagonistul – dacă poate fi considerat astfel – către sfârşitul tragic. În atari condiţii, nu surprinde defel fermitatea auctorială în raport cu personajele create. Prozatorul îndeplineşte aievea rolul unui păpuşar care mânuieşte eroii ca pe nişte marionete. El creează, altfel spus, caractere imuabile, în genul consacratei proze de moravuri. Antipatia autorului faţă de personajele sale nu este evidentă, dar transpare din înclinaţia acestuia către portretizarea caricaturală, apăsând pe trăsăturile fizice respingătoare.

Pentru romancier, Centura Capitalei reprezintă corespondentul contemporan al mahalalei de odinioară. Lucrătorii depozitului procedează, în alt timp istoric, ca locuitorii Cuţaridei lui Eugen Barbu din *Groapa* şi se individualizează prin limbajul lor pitoresc, crud şi fără perdea; Doman excelând în subminarea *limbii de lemn* a epocii comuniste, în felul lui Ion D. Sîrbu din *Adio, Europa!*. Limbajul lozincard şi festivist este parodiat în luările de cuvânt ale personajelor. Un exemplu concludent îl constituie discursul palinodic al şefului de depozit care simulează angajamentul în construirea socialismului victorios. Singurul intrus în acest mediu periferic este „scriitorul" Vasile ale cărui însemnări lipsite de „fir epic" reflectă întocmai viaţa băltită din depozit. Convenţia scriitorului implicat în realitatea pe care nu vrea s-o înfrumuseţeze, cu tot riscul cenzurării personajelor, apare explicită în monologul interior al acestui personaj-reflector. Un alt personaj exponenţial este Tică Nebunu, „omul fără identitate" care păzeşte cartofii şi a cărui replică stereotipă devine leitmotiv al naraţiunii. O naraţiune care curge către un deznodământ previzibil, anunţat prin câteva semne cărora prozatorul le acordă expert valoare simbolică, chiar dacă pot fi considerate reminiscenţe livreşti: invazia şobolanilor şi a muştelor.

După acest unic roman din creaţia sa, Dumitru Augustin Doman optează pentru proza de scurtă respiraţie, reducând subiectul epic la dimensiunile unor comprimate satirice cu substrat moral, rareori descojind sâmburele anecdotic până la ultimele consecinţe. *Zbateri facile, strădanii futile* (2017) se situează convenţional în tradiţia lui Urmuz (născut în Curtea de Argeş) şi, mai cu seamă, a lui I. L. Caragiale, al cărui crez artistic e ales ca motto. Din cotidianul banal sunt desprinşi mulţi dintre eroii schiţelor satirice, oameni de rând care ies din anonimat, împinşi în faţă prin ecranul televiziunii sau pagina ziarelor şi, desigur, prin deformarea actului de justiţie (sau justeţea morală). Precum depanatorul Cornel din Suceava – din *Revoluţia din sala paşilor pierduţi* - care dă în judecată statul român,considerându-se moştenitorul lui Ştefan cel Mare, ceea ce-l face să-şi revendice legal ţinutul Moldovei. Sau milionarul Codruţ Nămete – din *Vipera cu corn în frunte* – care vrea să iasă dintre anonimi, angajând un jurnalist celebru să-l denunţe la DNA fiindcă a prejudiciat statul român.

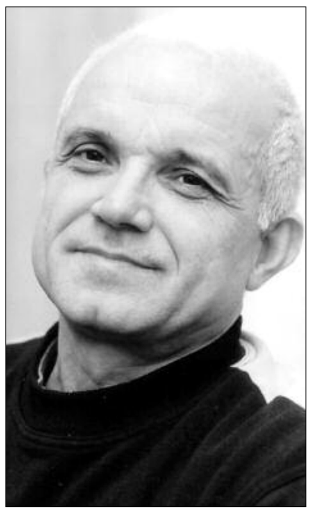
Privirea ageră a prozatorului cu alură de reporter reţine din cotidian maladiile societăţii post-comuniste şi *kistch*-ul existenţial care le ilustrează. Prim-planul este ocupat de politicienii corupţi sau îmbogăţiţii de peste noapte prin escrocherii financiare din prozele: *Jan Porojan şi balena de aur, Puşculiţa domnului senator, Cum să faci primul milion, Naşul, Revista lui Becali, Primarul imobiliar* etc. Prozatorul adoptă ipostaza jurnalistului frenetic, împboldit de urgenţa comunicării. El lasă impresia că n-are răbdare să povestească pe îndelete, întrucât vede finalul întâmplării – implicit, caracterul personajului - încă din startul naraţiunii. Ar fi o deficienţă de fond, dacă nu ar ţine de stilul concis al prozatorului, îmbibat cu tuşul negru al sarcasmului şi ironiei. Astfel, sunt fixate ca într-un insectar mai toate domeniile infestate de corupţie şi nedreptate, începând cu justiţia. Apoi, poliţia, şcoala şi universitatea, mediul medical, mascarada alegerilor şi clientela politică. Nu sunt cruţaţi de privirea acid-critică a prozatorului nici jurnaliştii sau scriitorii marginali. Culminând cu parodia *Ministru de Interne, marţi în zori*, al cărei erou închipuit este chiar prozatorul din Curtea de Argeş.

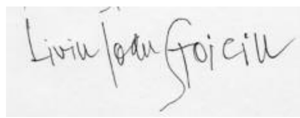
Aceeaşi stringenţă a comunicării caracterizează şi portretizările realiste, configurate în acvaforte. Din poziţia portretistului grăbit, prozatorul conturează în linii păstoase schiţa unui portret cu profil caricatural. Exemplul de concizie portretistică îl reprezintă povestirea *Casa Geta* care deschide volumul. Cum se vede din numele plastice, cu rezonanţe comice, ale personajelor din mai toate povestirile (cârciumarul Pamfil Tolerantu, ţăranul Ilie Căcărete, bulibaşa Eduard Bulan, ziaristul Mădălin Volontan, primarul Temistocle Cocoşatu, chestorul Pop Grămadă, gardianul Pompilică Bulău ş.m.a.), onomastica ţine de tradiţia caragealescă, numele fiind alese de prozatorul contemporan astfel încât să ilustreze fidel caracterul persoanei. De o bonomie şi un şarm proverbiale în cadrul întrunirilor amical-literare, Dumitru Augustin Doman se transformă într-un observator lucid şi necruţător atunci când transcrie crâmpeie din viaţa contemporană, reflectând moravurile şi năravurile noastre balcanice. Fibra sa morală vibrează intens în faţa absurdului cotidian. Deşi par rodul fanteziei sau al prelungirilor onirice, ficţiunile sale şi-au aflat sursa în realitatea ce concurează literatura. În acest sens se detaşează povestirea cu accente de pamflet, *Celula de scris şi de procreat*, despre deţinuţii care, profitând de o lege strâmbă, au scăpat de închisoare, devenind peste noapte scriitori, unde umorul spumos inundă întreaga naraţiune.

Prozator din prim-planul generaţiei optzeciste, Dumitru Augustin Doman şi-a conturat formula narativă distinctă prin conlucrarea fantezismului cu realismul critic. Maliţios sau, dimpotrivă, îngăduitor şi şăgalnic, el contrage discret reflecţia morală în corpul naraţiunii cu accent satiric. Proza lui, timbrată cu modulaţii ludic-ironice, creează impresia unui jurnal spiritual în care scriitorul consemnativ adoptă postura unui privitor imparţial al platitudinii cotidiene şi al absurdului existenţial din fiecare zi.

P.S. Într-o gazetă locală - sub un titlu calomnios, în limbaj periferic -, un anume F.S. publică un articol acuzator, conceput în stil grobian, în care confundă Filiala Piteşti a U.S.R. cu o instituţie culturală (de stat) cu angajaţi plătiţi. Fără nicio logică, poetastrul care n-a ajuns să-şi dea bacalaureatul îl acuză pe Dumitru Augustin Doman, în termeni batjocoritori, pentru vini imaginare. Tocmai pe unicul membru din Comitetul Filialei – cu activitate bazată pe voluntariat – care s-a dovedit cel mai activ, inclusiv în munca de secretariat. Cât priveşte valoarea revistei *Argeş* (pusă la îndoială fără argumente), îi comunicăm contestatarului fără busolă că, recent, a fost reconfirmată oficial apariţia ei sub egida Uniunii Scriitorilor, alături de alte reviste prestigioase din ţară: *Familia, Arca, Discobolul, Poesis, Euphorion* ş.a. **(N.O.)**

Liviu Ioan Stoiciu

Nu credeam că am să ajung vreodată în China

Am ajuns și eu în China. Mă rog, am ajuns la Beijing și prin marile lui împrejurimi. Nu credeam că am să ajung vreodată „la capătul lumii” (vorba vine, capătul). Am stat nici patru zile în China (alte două zile și nopți le-am făcut la dus și la întors cu avionul și cu stagiile de așteptare în aeroporturi, și de ajuns de la aeroport la destinație). Am primit un telefon de la directorul Programe Externe de la Uniunea Scriitorilor, Răzvan Voncu (pentru prima oară în viață băgat în seamă în acest sens): mergi cu Mihaela Gligor și Adrian Lesenciuc în China la Târgul de carte de la Beijing, prin Institutul Cultural Român (ICR). Am mulțumit, dacă sunt însoțit, merg oriunde, altfel sunt în stare să mă rătăcesc în aeroporturi și să rămân definitiv cine știe în ce spații... culturale (cu un an în urmă am avut alt gen de invitație oficială în China, cu decont, să merg de unul singur la nu știu ce manifestare; am refuzat, sincer îngrijorat că nu fac față automatizării digitale de azi din aeroporturi; las la o parte faptul că nu știu limba engleză, care s-a generalizat). La pregătirea actelor de drum am aflat de la departamentul Carte de la ICR (condus acum de poetul Andrei Novac; sediul e în Biserica Amzei, la București) că mai merg poeții Peter Sragher, Robert Șerban și Cătălin Mihai Ștefan (de la MNLR Iași), apoi Ilie Cristescu (scriitor bănățean, semnează și Ilie Ștefan Domașnea, de la Băile Herculane), Marius Chivu și Dan Pleșa (directorul Editurii Vellant). M-a amuzat că, la obținerea vizei, chinezii mi-au luat amprentele la toate cele zece degete de la mâini... Nu spun că a trebuit să-mi fac pașaport nou, luând seama că e expirat cel vechi — adică alergătură prin București (când eu stau practic la Brașov, la București vin din când în când, deși am domiciliul stabil la București; dar Doina Popa hotărăște, ea preferă să stea la Brașov). Plecarea la drum, spre China, pe 20 august: de la Otopeni la Viena și de la Viena la Beijing. Obțin la limită și pașaportul nou și viza de intrare în China (spun la limită, fiindcă pe 1 august, cum scriam în numărul trecut al *Argeșului*, am mers la mare, la Neptun, în vacanță pentru 10 zile, programată din primăvară), observând că toate se potriveau și că trebuia să merg într-adevăr în China, să renunț la rezervele avute din start (că așa-s eu, sceptic și ghinionist).

Plecat din București luni la ora 13.35 (la 14.20 la Viena, care e cu o oră în urma României; plecare din Viena la 17.40), ajung la Beijing la ora 9.15... marți, 21 august — nu-mi vine să cred că avionul are atâta benzină, să acopere timpul-spațiul parcurs. De reținut neapărat, China e cu cinci ore înaintea României... În avion citesc din Yu Hua, „China în zece cuvinte” (Humanitas, 2018, 290 de pagini). O carte de publicistică literară, care mai degrabă mă derutează decât mă ajută să înțeleg ceva din spiritul chinez (e impresionant să auzi că în perioada revoluției chineze toate cărțile au fost arse și că nu găseai nicăieri decât „cărticica roșie” a lui Mao; totul era luat de la zero, ideologic, având de a face cu o lume chineză de un primitivism absurd, cu turnătorii pe toate gardurile; erau tot timpul „ședințe de critică publică”; nu erai bun de nimic dacă nu aveai spirit revoluționar; „era perioada în care nu se făceau ore și fabricile erau închise, pentru că toată lumea făcea revoluție”). Mă așteptam să văd acum o populație subdezvoltată din toate punctele de vedere (venind într-o țară comunistă, cu un partid unic). Surpriză, însă, prima impresie: toți locuitorii din Beijing au telefoane mobile! De necrezut, citeau pe telefoane și când mergeau pe bicicletă sau motoretă, mi-era tot timpul teamă că provoacă un accident, dar nici vorbă... (Aveam să constat mai apoi că și plățile cumpărăturilor simple se fac numai cu mobilul! Pe de altă parte, nu știu ce tot aveau de consultat pe mobil, tot timpul erau cu ochii pe el; în situația în care Facebook și Google, inclusiv serviciul de mesaje, și You Tube sunt restricționate, eu nu le-am putut folosi, deși aveam internet și de la hotel, nu numai de pe mobil; se pare că localnicii au site-uri de conversații, jocuri, portaluri ample pe domenii și browser-e specifice chinezești, neapărat cu caractere chinezești, hieroglife) După cazarea la un hotel european (Suissotel; mare noroc am avut cu el, masa de dimineață cu alimente cunoscute îmi ținea de foame toată ziua) din Beijing, am mers să descopăr „strada” — și am descoperit o metropolă incredibilă (cu 22 milioane de locuitori! Cât fosta Românie), cu construcții ultramoderne, bulevarde cu cinci benzi pe fiecare sens, arhiplină, numai cu mașini ultimul răcnet (nu vezi nici o mașină veche; sunt vechi doar camionetele comercianților), plus o bandă mare-mare pentru motorete, biciclete și motociclete pe trei roți (care e mult mai rapidă; traficul mașinilor se blochează total când se iese de la muncă) și un metrou fără termen de comparație, care seamănă cu cel de la Paris (la peron sunt uși automate, trebuie să treci de ele înainte de a urca în tren), perfect articulat, întins pe multe zeci de kilometri. De altfel, aveam să remarc o infrastructură de neegalat, România nu are atâtea drumuri naționale și județene câte autostrăzi are China (cu bretele de intrare și ieșire, cu poduri peste autostrăzi, ceva de vis). Pe de altă parte, e ieșită din comun supremația camerelor video, care sunt peste tot, și controlul militarizat, „ca la aeroport” la intrarea și ieșirea în / din metrou și la obiective turistice de patrimoniu, la care curg vizitatori cu sutele de mii (am scris chiar în *Argeș* despre acest control generalizat, strict; control și al actelor, nu numai al rucsacului, sau corporal). Totul e conceput și construit-edificat la nivel imperial, orizontal și vertical, de la piețe (Piața Tienanmen e cea mai mare din lume; tot în Beijing se află cea mai înaltă construcție de birouri, nedată încă în funcțiune, din lume) și trotuare cu scuaruri realizate la dimensiuni de risipă a spațiului public (la populația pe care o are Beijingul, ar fi și imposibil să faci față, să te strecori pe stradă, dacă n-ar avea asemenea dimensiuni). Cu un singur aspect nu m-am putut împăca, scoțându-mă din minți: cu mirosul asiatic, „de mâncare” de peste tot (inclusiv pe vârful muntelui, pe Marele Zid Chinezesc) și cu mâncarea în sine, care m-a adus la exasperare (China nu importă alimente; n-am găsit mușchi de porc sau de pui, sau cașcaval să fac un sandviș, acolo; nu există ciocolată; erau în magazine tot felul de ciudățenii, pe unele le-am cumpărat, neștiind ce sunt și le-am aruncat; nu e scris pe produse decât în hieroglificele chinezești; nu spun că prima masă a fost să fie, când am sosit, la un restaurant recomandat de o angajată a ICR Beijing, cu autoservire de lux, n-am avut ce să aleg, nici măcar fasole nu era la dispoziție, am cumpărat bacon — și dedesubtul lui am descoperit în farfurie un fel de ciuperci chinezești alungite, cleioase, poate erau plante de mare, plus o salată care semăna cu cea de varză dar era naiba știe ce, în plus, mi s-au dat bețe, degeaba am cerut furculiță; am aruncat banii pe fereastră, nu m-am atins de prima mâncare... autoservită; mai apoi am descoperit fast-food-uri de nefrecventat de mine în România, McDonalds și KFC, dar nu aveam încredere, îngrijorat că sunt contrafăcute, cu produse chinezești). Voi reveni.

19 septembrie 2018. BV

...aveam să remarc o infrastructură de neegalat, România nu are atâtea drumuri naționale și județene câte autostrăzi are China (cu bretele de intrare și ieșire, cu poduri peste autostrăzi, ceva de vis). Pe de altă parte, e ieșită din comun supremația camerelor video, care sunt peste tot, și controlul militarizat, „ca la aeroport” la intrarea și ieșirea în / din metrou și la obiective turistice de patrimoniu...

C. Voinescu

Like Gramatica

Te prefer pe tine *în locul la* asa zisii scriitori

Două sufixe lexico-gramaticale se dovedesc, în presa scrisă și audiovizuală, în registrul familiar și în rostirea argotică, foarte productive în ce privește crearea de noi verbe. Acestea, ***-i*** și ***-ui***, țintesc substantive vechi sau neologice, se anină de ele și nu se lasă până nu le fac verbe. De substantivul *bișnițar* (englezescul business> bișniță+ar>bișnițar) s-a lipit ***-i*** și, astfel, a fost plăsmuit verbul a *bișnițări*: *Bișnițăream tot*, spune un fost șef de partid, *de la bilete de cinema la Kent și blugi*. Neologismul *hacker* a devenit verbul *a heckări, killer – a killări*, dar și mai vechiul *grănicer* a intrat în rândul verbelor – *a grăniceri*, precum *cărămidă – a (se) cărămizi* (a deveni cărămiziu). Sufixul ***-ui*** e și mai productiv, după același procedeu: *bipui, chatui, șmenui*, luând drept bază de derivare neologismele *bip, chat, șmen*, dar și *a țepui*, de la vechiul *țeapă*, în timp ce *a zipui* circulă în variație liberă cu *a zipa*. Zice Ion Ghica: *La tot pasul erau capete înfipte și trupuri puse în țeapă.*

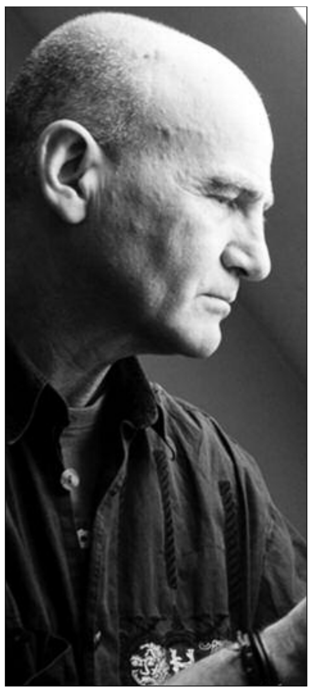
Te prefer pe tine **în locul la** *asa zisii scriitori* – postează cineva pe facebook. Pe lângă păgubitoarea lipsă a diacriticelor și a cratimei din structura *așa-zișii*, enunțul păcătuiește și prin folosirea unei locuțiuni prepoziționale artificiale, ***în locul la.*** Fiind vorba de exprimarea raportului dintre doi termeni opuși, *tu* și *scriitorii*, printr-un circumstanțial de opoziție, potrivită scopului comunicării ar fi fost fie locuțiunea prepozițională *în locul*, cu genitivul: *te prefer pe tine în locul scriitorilor* (așa-ziși), fie *în loc de*, cu acuzativul... pe tine *în loc de*... Se mai întâmplă și cu *din cauza* sau *din cauză de*, locuțiuni substituite ilegal de surata lor de tot slută, *din cauza la* – ***Plancarta*** *(sic!) a căzut* ***din cauza la*** *vânt*. Zice Creangă: *Moșule, ia seama de ține bine telegarii ceia, să nu ieie vânt!*

De largă circulație încă, adjectivul invariabil (compus) ***get-beget***, asociat uneori cu ***coada vaci***”, are etimon turcesc: *cet-beced* (cet – bunic, strămoș). Dicționarele îl definesc azi prin seria sinonimică *autentic, adevărat, neaoș, sadea, curat*, el fiind atestat încă din secolul al XIX-lea, la Alecsandri, în Iorgu de la Sadagura: *...și cărora, în sfârșit, vă e rușine să fiți moldoveni curați, români get-beget*... Într-una dintre scrisorile sale către Alecsandri, Ion Ghica, făcând o antiteză între venetici și localnici, spune: *Noi ăștia get-beget coada vacii, născuți și îmbătrâniți în țara asta.* Apare, astfel, un tâlc nou: *de origine rurală*, care, apoi, prin tenta sa peiorativă (*de la țară, necioplit*) produce o degradare semantică a sensurilor inițiale, deși unii lingviști au găsit drept explicație jurământul făcut de țăran, cu mâna pe coada vacii regăsite, că este a lui și nu a altcuiva. Zice Kogălniceanu: *Așa de ambii veri se putea zice că unul era moldovanul civilizat și celălalt moldovanul necioplit, get-beget coada vacii.*

E vremea strugurilor copți, a mustului (ce fierbe, vorba lui Goga), a mustăriilor, a pastramei sfârâind pe jeratic și a amintirilor cu lăutari zicând din gură pe la mese: *Să beau must de poamă coarnă...* Dacă pentru *struguri* etimonul a rămas necunoscut, *podgoria*, care îi produce, vine din slavonul *podugorije*, iar *via, mustul* și *vinul*, din latineștile *vinea, mustum* și *vinum.* Precum și punerea în mișcare, spre gură, a paharului, *bibere – a bea*, sau mai pe românește – a trage la măsea. Nestând locului, mustul a mai îmbogățit vocabularul, prin derivare, cu verbul *a musti* și cu substantivul colectiv *mustărie*, după tipicul lapte – lăptărie. *Teascul* e slavon (*tĕskŭ*) și, bine înrudit cu el, *crama* e sârbească (*krama*). De tot balcanică e *pastrama*, contribuția grecilor și a turcilor fiind incontestabilă: *pastramás, pastirma.* Zice Demostene Botez: *Și prin teascul ca un urs,/ Ridicat în două labe,/ Mustul rubiniu s-a scurs,/ Ca un sânge gros, din boabe.*

Vorbesc puțin și ascult mult, adică îmi fac capul ceaslov, scria cândva Nicolae Filimon. Fiind o carte rituală cu rugăciuni și cântări executate la anumite ore, *ceaslovului* (slavonul *časoslovŭ*) i se mai spunea și *orologhion.* Autorul *Ciocoilor vechi și noi* dă expresiei *a face capul ceaslov* sensul de încărcare a memoriei cu multe cunoștințe, dar, după înlocuirea slavonei cu româna, în biserică, *ceaslovul* a trecut în fondul pasiv al limbii, locul lui fiind luat în expresia cu pricina de *calendar* (latinescul *calendarium*), *a face capul calendar*: *Destul acum, că ne-ai făcut capul călindar* – zice Creangă. Cred că vom prinde timpul, dacă nu l-am și prins, când expresia va fi din nou primenită: *Destul, că mi-ai făcut capul wikipedia.*

Alexandru Jurcan

Fragilele imagini

Atâtea lucruri se clatină
în privirea unor dimineți
când nu s-a stins încă
urletul de câine flămând
planeta stă cu șalele în pioneze
măcar o lumânare pentru cei plecați
să șoptească și mai mult
fragilele imagini ale trecutului.

Foamea galbenă

Totul a dispărut
în afara acestei după-amieze
tivită cu așteptare galbenă –

foamea de tine urcă precum căldura
corabia ta stă în același golf
încărcat de corali –
încercuită de un trup arămiu
tu înoți în direcție opusă –
foamea de tine
devine prăpastie.

Alte sărbători

Moarte se cheamă și
când faci dragoste
te topești în alte sărbători
dispar viperele cotidiene
grijile cu țepi de smoală
o plutire cât graba fulgerului
până ajungi la sărbătorile esențiale
să le petreci doar cu tine însuți.

Moarte se cheamă și

când faci dragoste

te topești în alte sărbători

dispar viperele cotidiene

grijile cu țepi de smoală

o plutire cât graba fulgerului

până ajungi la sărbătorile esențiale

să le petreci doar cu tine însuți.

O pasăre pe umăr

Atât de greu apasă cărțile pe rafturi
poate lipsa iubirii le face de plumb
era o vreme când nu se născuse praful
când credeam într-o nemurire fără lut
pe-atunci erai tu ca o primăvară fără hotar
apele ne cântau în acorduri de somn
gata orice nostalgie, orice amintire
visul vieții are schelet ruginit
voi deschide cărțile să respire
încă mai am o pasăre pe umărul stâng.

Ca un crin

Să nu uiți dimineața de-acum
cu liniște depusă în straturi verzui
de pe pereți se desprind fluturii nopții
lăsând dâre de crud maroniu
tu stai sub plapuma albă și tandră
ca un crin răsărit peste întunericul meu
a mai existat cineva înaintea venirii tale?
moartea și-a depus armele la gura peșterii
să mai fumeze o țigară lungă cât veacul.

Nava șubredă

Dragostea de pe urmă omoară
ordinea prăfuită se surpă
plantele strigă de sete
ești orb, surd, ridicol
plutești pe o navă șubredă
devii un licurici la pândă
te înalți spre zări scheletice
reperele rupte și umede
plutesc în ceața de lux
ultima dragoste te ucide
cum s-ar topi nisipul în clepsidră
cum ar fi o *Moarte la Veneția*

Clepsidre și miere

Fericirea e atunci
când ațipești pe umărul iubitei
cu ceasuri oprite, sparte, moarte
cu duminici leneșe, vătuite
liniștea urcă spre tavan
ca fumul țigărilor albastre
vorbele căzute pe podea
se transformă în miere
lumea intră în con de umbră
clepsidrele adorm cu nisip în gene.

poesis

Vali Nițu

valsul luminii are mirosul tău

în curcubeul anotimpurilor
imaginea neegală a femeii pe care o iubesc
pură fântână
îmi potolește setea și trăiesc sărutul fierbinte
din zarea brațelor sale
dansul nepereche

zboară spre lumină în desenul minții
gemene gânduri rescrise
tu și eu
rod logodit cu propriile amprente
dincolo de vise
în umbletul sărutului și al trupurilor flămânde
clipa atâtor dorințe

deschid palma serii și o sărut
simt curgerea lină a înserării
înspre verdele ochilor din timp
pasiune ce mistuie ceasurile târzii

îmi strunesc degetele să atingă cuvântul
ne strigă numele
ecoul răspunde
vin
iubita mea
diseară voi picta pe buzele tale
un incendiu de argint din imperiul trupurilor
având un nume
floare de iris.

a iubi libertatea de a fi

scriu gândurile sufletului
iubesc să scriu – scriu să iubesc
sunt doar o nuanță dintr-un curcubeu
undeva-n ideea de a fi jocul în doi
din umbre și lumini – bărbatul și femeia – noi

pictez cuvintele oriunde în lumina unei lumânări
alerg armoniile ochilor
în cel mai îndrăzneț vis din libertatea ce aplaudă
cea mai frumoasă lume
de după nelume

au înnebunit dorințele
le e sete cu fiecare vis de un val fierbinte
sculptează pe obrazul dimineții
setea unui timp
în mireasme de crin fierbinte

dincolo de pasiune aniversarea zilei de naștere a iubirii
nerăbdarea de a ne vedea în camera de zi
în dansul ca un zâmbet pentru o lecție a dorinței
în ritmul ochilor pătrunzători
buzele senzuale – trăiri în esențe.

liniște nocturnă

la ora nesomnului stau rever de timp
în brațele cerului întârziat
legământ cu rost în clipa nocturnă
superbă așteptare

în călcâiul de lumină al dorințelor târzii
roată de lumină – rotire universală
izbitoare asemănare cu tine
destinație prezentă și viitoare
femeia timpului meu – parfumul dintr-o stare

ți-am sculptat chipul din înserări și lin adorm
pe mâna serilor – imposibilă uitare
mă trezesc în palma diminețiilor
cu taina nupțială – neuitare

în trupul gândului ca un fluviu de lumină
plutea precaut luntrea noastră
meditație la dragoste – miezul matern de sens
dreptul unui timp – sentiment
zâmbet – cu sinceritate.

iubesc să iubesc iubirea

visăm în vremi venite
decolteul minții ce ne rostește ademenirea
dorințele ne ard
întindem mâinile după putința nedepărtării
infinită credință
omului meu drag

deghizată-n prețuire
neîmpotrivirea
atât de ieri – atât de azi
atât de mâine – trăirea
ne așteaptă mereu – în propriul prag

culegem prețuire pentru clipele prezente
serile târziu – diminețile devreme
desenul minții – superbe culori
tu și eu – iubirea.

lumina acordurilor albastre

ne-am legat mâinile cu gândul
timpul și sufletul cu serile albastre
în roata vieții
cu spițele din degetele noastre

în curând ne vom strânge-n brațe
culori spre tăcere
buzele noastre nu vor uita să se joace

întindem brațele minții într-o rază de lumină
imensă dorință
mireasă desprinsă din povești
cu numele - iubită

pe harta palmelor am așezat inelul
din degetul promis
femeia timpului meu
cu umerii goi de nopți în fiecare vis.

irepetabil – verbul a iubi

am deschis brațele minții să mă pot învârti cu tine
într-o roată de lumină
am descoperit zborul și surâsul tăcerii cuminte
femeie specială

am pus la picioarele tale rămasul meu de viață
mersul pe fiecare treaptă al aceluiași cer
așteaptă-mă-n parfumul tău
unica mea splendoare

ești fântâna din care-ncerc să-mi potolesc setea
beau și-mi este tot mai sete
din ce în ce mai dor
de aripa care duce spre casă

oprește-mă în albul brațelor strânse
și spune ce simți
când trupurile noastre sunt legate de suflet
cu cingătoarea dorințelor

trăiești cu majestate
mă porți cu privirea albastră
într-o demnitate a libertății din aceleași zori
spre șoaptele din fiecare dimineață.

versul ce-și cântă clepsidra

un atelier s-a reprofilat să măsoare nisipul
adeseori nici nu înțelegem
oare cum?

este ora exactă în gama sol major
la limita dintre rost și spațiu
într-o dimineață printre paragrafe pierdute
un singur tren pleacă în șoaptă
doar el știe
unde...

într-o gară ne așteaptă scânteia fără răspuns
în demersul spre tăpșan
puterea focului
trecere
oare știe?

pe coapsele simplității – sensuri
lumină
ospățul poemelor albe cuprinse-n cuvinte
într-o carte – iubirea mea
pagină cu pagină ne curge clepsidra
oare cum?
oare cât?
oare cine știe?

Costel Stancu

* * *

Scrie-mi, femeie, să dăm sens morții!
Altădată eram fericit ca un șoarece
în biblioteca secretă a Vaticanului.
Acum mi-e sete de parcă aș fi supt
din sînul femeii lui Lot.
Știu, te-am mințit. Cînd cad,
îngerii lasă răni în cer. Dumnezeu
le găsește înaintea noastră și le închide.
Scrie-mi, femeie!
Pînă și cei mai crînceni dușmani
opresc, din cînd în cînd, lupta
să-și spele, unul celuilalt, picioarele.
Mi-e frică. Nu știu. Cînd mor,
trebuie să dau (ră)suflarea înapoi?

* * *

De diavol te poți lepăda. De singurătate, nu.
Degeaba îți schimbi numele,
te culci în gaură de cîrtiță și te trezești în cuibul păsării;
bei apă, sorbi vin; urli ori taci; te închini sau hulești.
Fiecare copil e dăruit pe fereastră
propriei sale singurătăți!
Nu există rugăciuni împotriva singurătății, nici amulete,
descîntece de babe chioare, nu-i poți zidi,
pe furiș, umbra. Nu poți
scăpa de singurătate, așa cum nu vei trece
niciodată prin piața de pește a orașului fără
a-ți aminti mirosul femeilor pe care le-ai părăsit.
Foia albă de hîrtie nu e ea însăși
o singurătate cu două fețe?

* * *

Mama scoate apă
din fîntînă.

Tata pune,
indiferent,
coadă securii.

În găleată,
peștișorul de aur.

Mama îl privește pe tata,
își face semnul crucii și
hotărăște să se descurce
singură.

E secetă mare.

Peștișorul de aur
nu-i poate îndeplini
mamei
decît o dorință.

Eu.

* * *

Trecea prin piața orașului. O fluierau
zidarii și le tremura firul cu plumb,
cerșetorii refuzau pomana,
nebunii se întorceau fericiți
în ospicii, clopotarii încurcau funia clopotului
cu coada pisicii. Miauuu! Pasul ei trezea
din amorțire șerpii caselor. Într-o zi
s-a întîlnit cu un cortegiu funerar și mulți pot jura
că au auzit cum a mai bătut încă o dată inima mortului.
Ptiui, drace!! Artiștii o divinizau. Îi scriau poezii,
o pictau nud din imaginație, îi cîntau la mandolină.
Doar femeile îi făceau farmece de boală.

Doamne! Era așa de frumoasă că pînă și copiii
din pîntecele mamelor dădeau din mîini și din picioare
mai mult decît de obicei!

Într-o zi a dispărut.
Se zvonește că s-ar fi aruncat
pe fereastra unei rochii de mireasă.

* * *

Zadarnic fugi.

E ca și cum ai ascunde
în gură un cub de zahăr
să nu îl împarți cu fratele tău.

Vine sfirșitul.

Doi oameni se ceartă
pe același lătrat de cîine.

O, Doamne!

Peștele desenat are,
întotdeauna,
un singur ochi.

* * *

Au prins-o. Va fi lapidată.
O înconjoară. S-au înțeles:
fiecare are voie să arunce o singură piatră.
Cel ce crede că nu a greșit niciodată aruncă primul.
Piatra trece pe lîngă femeie
și cade pe pămînt, ușurată.
O, Doamne! De ce se împotrivește cerul?
Ce rugăciuni nu au fost făcute?
Nimeni nu știe.
Deodată, se reped cu toții la grămada de pietre
și încep să le azvîrle înspre cea vinovată.
De două, de trei... de o sută de ori fiecare.
Ce reguli, ce legi! Se face liniște.
Nici unul nu a atins ținta. Seara,
se întorc, resemnați, la casele lor.
Nebunul satului stă pe un gard și cîntă:
tra-la-la, tra-la-la, doar piatra aruncată de
Maria Magdalena ar putea-o lovi,
tra-la-la, tra-la-la!

* * *

Bate o inimă în gaura cheii.
Tac. Îmi fac semnul crucii. Fiecare
poartă un drăcușor în buric, îmi spunea
mama pe vremea cînd încă mai credeam că
sîngele prințeselor e albastru. (Cearceaful
scos pe balconul castelului, a doua zi, după nuntă,
m-a readus cu picioarele pe pămînt.)
E seară. Suflă vîntul de ia pieile de pe șerpi.
Sînt viu și nu am cui spune.

* * *

Mi-e teamă.

Inima mea
- un pește
adăpostit,
pe timpul furtunii,
în năvodul lui Dumnezeu -

Cine sînt?
O oră mirată
ea însăși
că a trecut?

Beau
pînă scîrțîie
poarta Raiului.

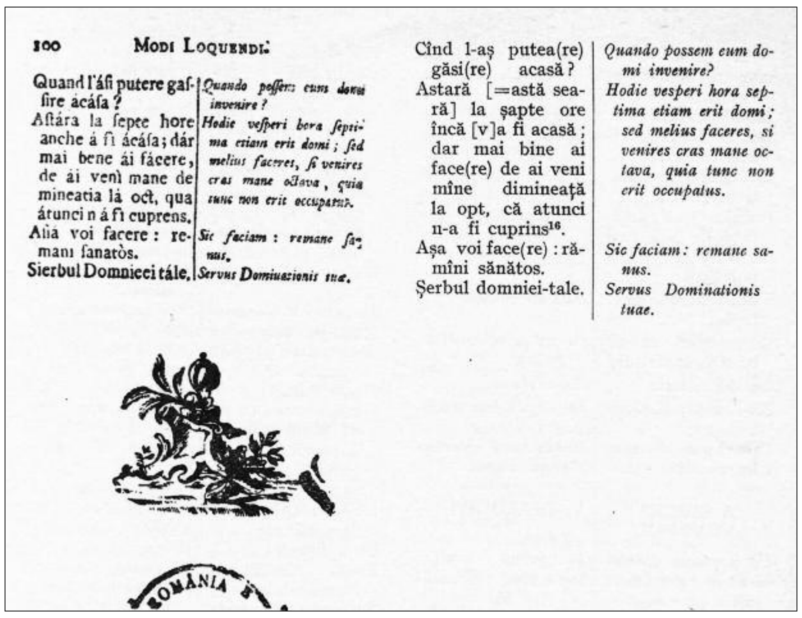
* * *

eram tînăr mă trezeam dimineața
cînd e somnul mai dulce
apucam securea pe nesimțite
tăiam coada cățelului ce dormea fără griji
o îngropam în grădină
- de mîine cățelul va dormi
cu un ochi închis și cu celălalt deschis
tot restul vieții sale o să tresară la orice zgomot
cît de mic speriat să nu îi fie retezată iarăși coada -
apoi mă întorceam în pat și pînă la
răsăritul soarelui îmi visam mireasa

eram tînăr
niciodată nu rămînea sînge pe tăișul
securii

* * *

Mama era fată în casă la bogați
Într-o zi, ștergea praful de pe pian.
Din întîmplare, i-a atins o clapă.
Pianul a sunat. Mama s-a speriat și,
crezînd că făcuse ceva rău,
a fugit în pădure. Acolo l-a întîlnit pe tata.
Tăia lemne și nu știa că există femei.

100 MODI LOQUENDI.

Quand l'áſi putere gaſ-ſire ácáſa?	Quando poſſem eum domi invenire?	Cînd l-aș putea(re) găsi(re) acasă?	Quando possem eum domi invenire?
Aſtára la ſepte hore anche á fi ácáſa; dár mai bene ái fácere, de ái venì mane de mineatia lá oct, qua átunci n á fi cuprens.	Hodie veſperi hora ſeptima etiam erit domi; ſed melius faceres, ſi venires cras mane octava, quia tunc non erit occupatus.	Astară [=astă seară] la șapte ore încă [v]a fi acasă; dar mai bine ai face(re) de ai veni mîne dimineață la opt, că atunci n-a fi cuprins[16].	Hodie vesperi hora septima etiam erit domi; sed melius faceres, si venires cras mane octava, quia tunc non erit occupatus.
Aśa voi facere: remani ſanatòs.	Sic faciam: remane ſanus.	Așa voi face(re): rămîni sănătos.	Sic faciam: remane sanus.
Sierbul Domnieei tále.	Servus Dominationis tuæ.	Șerbul domniei-tale.	Servus Dominationis tuae.

Pentru cine tai lemnele astea?
l-a întrebat mama. El a ridicat din umeri,
a scuipat în palme și a lovit cu securea.
Atunci m-am născut eu.

* * *

Ești nedumerit. Nici o trompetă
nu îți vestește întoarcerea de la vînătoare.
Ieri, cu o singură privire, făceai să înghețe
apa în ciuturi, mînjii în iepe.
Regele de pe tabla de șah era supusul tău.
De ce nu îngenunchează mulțimea dinainte-ți?
Cum de are curaj grădinarul să miroase
floarea ta preferată? Cine i-a dat
voie clovnului să se oprească din tumbele sale?
Ce caută acel necunoscut în balconul reginei?
Dumnezeu, tu și poporul. Nimic altceva.
Poruncești să fie decapitați cu toții,
dar călăul te privește indiferent.

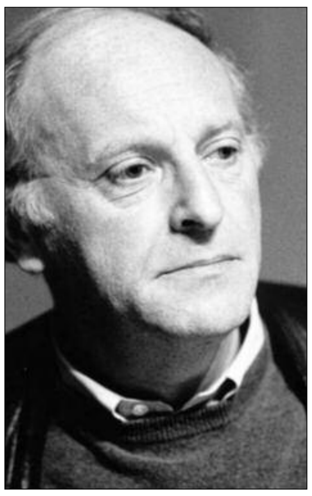
Ce nu înțelegi? Ai fost rege pentru o zi.
Acum, ia în brațe o firimitură de pîine
și așază-te, răbdător, în șirul furnicilor.

poesis

Din poezia lumii

Iosif BRODSKI (1940–1996)

În traducerea lui LEO BUTNARU

Născut în Leningrad. În anul 1958, ziarul „Vecernii Leningrad” („Leningradul de Seară”), publică foiletonul „Un trântor de la periferia literaturii”, după care începe o perioadă de urmărire a poetului. În februarie 1964, Iosif Brodski este arestat. În urma unui proces aranjat, este trimis la o expertiză medicală, apoi internat la psihiatrie. În iunie 1964, este condamnat „pentru parazitism social”, deportat temporar în regiunea Arhanghelsk. În 1972 emigrează în Austria, în același an stabilindu-se în SUA. A predat la universități americane și britanice. În anul 1977 i se acordă cetățenie americană. În anul următor este operat pe cord deschis.

În 1987 a fost distins cu Premiul Nobel, iar în 1991 i s-a acordat titlul de poet laureat al SUA.

Inițial, este înmormântat în cimitirul de pe lângă biserica Sfânta Treime din New York, pe malul Hudsonului, apoi, în iunie 1997, reînhumat la cimitirul San Michele din Veneția.

Draga mea, nefericiți nu

Există. Nici morți, nici vii.

Totul e cheful celor în acord

unii cu alții, pe piciorușele lor

strâmbe și pirpirii.

Șocul

Toamna în frunze își meșterește cuiburi.
Aici, în frunziș
e toamna, șoc de căldură,
plescăitul crengilor, în plină zi – tremur
răspândit prin aer,
iar trupurile păsărilor învelite-n frunze
sunt fierbinți.
Aici bat ploile. Răsăritul de zi nu perturbă
moartea străină, cuvintele ei, acea lucire lunguiață,
nisipul marilor fluvii, când tu repeți, tot spui că,
da, e toamnă. Se lasă
noaptea, întorcându-le pe dos,
spre arborii toamnei, spre cuiburile lor. Zorile
vine de pe aerodromurile cu pista trasată direct
pe pământul stepei,
în Iakutia, în ani trecuți. Întors spre noi
chipul anilor,
în dublul tremur până la moartea
prietenilor tăi, prietenilor tăi, căzuți neauzit
din cuiburi, zvâcnetul lor. Precum vezi,
plouă și pe aici, tu-atingi tulpina,
pe-aici e chinuitor.

Ah, cuiburi, cuiburi, cuiburi... Lovirea celor morți
de iarba caldă, tu nu mai ești aici.
Nu sunt nici ei.
În răsucitele frunze uscate, pe lichenii veșteziți
prin taiga, iată, doar această urmă stingheră.
O cuiburi, cuiburi negre ale celor morți!
Cuiburi fără păsări, cuiburi ultima oară
de o culoare atât de înspăimântătoare, cu zi ce trece
voi sunteți tot mai puține.
Priviți înainte, vedeți că noi tot mai puțini rămânem.
Lumina toamnei împletește aceste cuiburi.
Pentru ultima oară pășești pe podul clătinător.
Privește, în jur – tulpinile,
pleacă, până nu e târziu
vei mai auzi țipete din cuiburi, vei auzi țipete din cuiburi.

1959

* * *

Cel mai bine reușeam să dorm
în gara moscovită Savelovsk.

În acest
ca și uitat de sergenți
fundac din Univers
cu bănci de o duritate spartană
eu am văzut doar o singură planetă:
planeta portocalie a cadranului de ceas.

Savaoții albaștri din Vologda,
respirând greu,
îmi scotoceau prin buzunare.
După care, plecând,
înjurau dezgustați:
„Să vezi ce palton...”
Însă patru câte zece ruble, patru câte zece
cu inscripții și însemne,
– doar eu știam
unde se aflau,
patru de câte zece – pentru
un bilet spre Bologo.

Acelea au fost nopți de pomină acolo,
la gara Savelovsk,
nopți demne
de eposul lui Homer.
Nopți în care
după îndelungate rătăciri
fel de fel de gânduri
își fixau întâlnire
la lunga colonadă a Rectului
pe vasta piață a Pântecului.

... Însă azi noapte
altcineva îmi va lua locul.
Azi noapte
eu n-o să dorm la gara
Savelovsk.
Azi noapte
n-o să-mi ghicesc
despre propria-mi soartă
de pe planeta colțuroasă.
În această noapte
eu o să-mi iau bilet
până la Bologo.
În această
noapte
n-o să compun
versuri albe despre gară, – albe
ca hârtia pentru cântece...
La revedere, Boris Abramîci.
La revedere. Mulțumesc
pentru cuvintele pe care mi le-ați spus.

1960

Cântec de octombrie

Pentru V. S.

Prepelița împăiată
stă pe o poliță de piatră.
A patra zi, marea bate vuitor în dig, e vijelie.
Lasă cartea, ia acul; ochios,
fără-a aprinde lampa, îmi cârpește lenjeria:
de la auriul buclelor
în ungher se face luminos.

1971

Nu că mi-aș ieși din minți...

Nu că mi-aș ieși din minți, dar am obosi cât ținu vara.
Începi să cauți o cămașă în dulap, și ziua-i ca și pierdută.
De-ar veni cât mai repede iarna, să troienească toate astea –
Orașe, oameni, dar înainte de toate verdele vegetației.
Mă voi culca fără a mă dezbrăca sau voi citi din orice loc
Cine știe ce carte străină, până rămășițele anului,
Ca un câine, ce fugi de la vreun orb,
Trec la locul cuvenit asfaltul străzii.
Libertatea – e
Când uiți patronimul tiranului,
Iar saliva în gură mai dulce-i decât halvaua de Șiraz,
Și, chiar dacă creierul ți-i răsucit, precum cornul berbecului,
Nu picură nimic din ochiu-ți albastru.

1976

Din „Strofe”

XI

Draga mea, nefericiți nu
Există. Nici morți, nici vii.
Totul e cheful celor în acord
unii cu alții, pe piciorușele lor
strâmbe și pirpirii.
Se vede, porcarul rolul
prea și l-a preamărit,
mărgăritarele lui pe noi toți
ne vor supraviețui, negreșit.

XXI

Mai bizar decât șopârla
în filarmonică, arătăm, se pare,
noi în prezent. Cu-atât mai mult
pe trăitorii timpurilor viitoare
îi va uimi soluția diluată a
sentimentelor, stoarse pic cu pic,
ale dinozaurului în amestec cu
literele alfabetului chirilic

XXII

Totul se va-ncheia cu plictis,
nu cu suferință, amar, pelin
Însă asta știința încă nu și-a
lămurit-o pe deplin.
Stoicul ce știa adevărul – era stoic
doar o treime, se poate-nțelege.
Praful se așază pe măsuță
însă de șters nu se șterge.

XIII

De fapt aste rânduri nu-s decât
palavrele unui bătrân oarecare.
În zilele noastre judecătorii sporesc
termenii de condamnare.
Lui Ivanov, Petrov... Oaselor lor
care deja cam prind a ceda.
Însă cuvântul liber nu are
pe cine se răzbuna.

1978

* * *

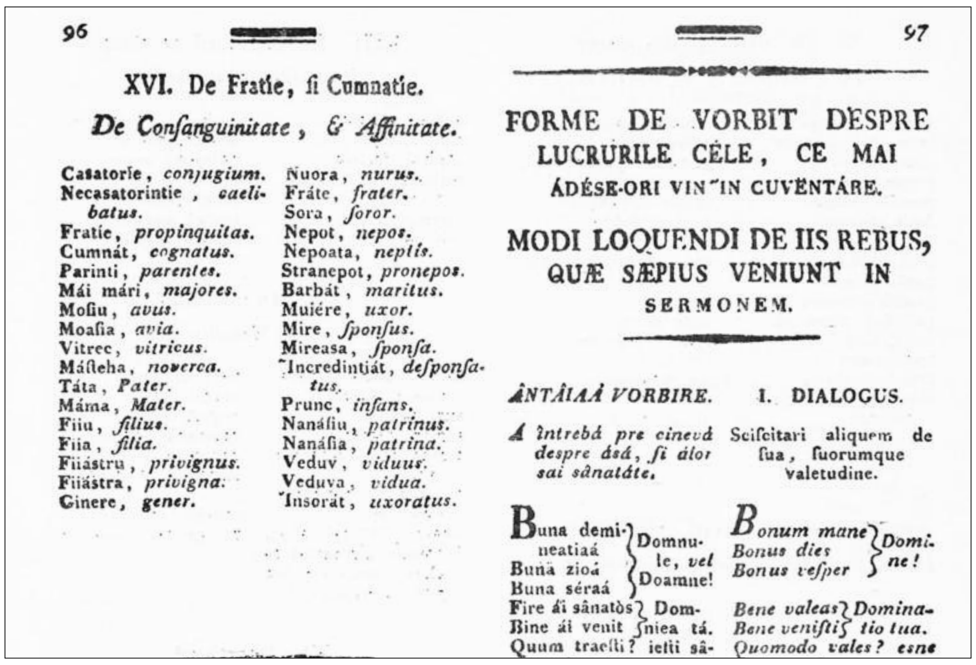
... iar pe Tine, în gloata din Betleemul înserat,
nu te recunoaște nimeni: sau că un băietan puful de
peste buza de sus și l-a luminat c-un sârnic
sau acolo, unde Irod mâinile-nsângerate și-a ridicat,
orașul, de frică, din amnar a scânteiat: sau poate
a luminat nimbul, cu diametrul cam mic,
în casa scării nearătoase, în care am intrat.

1989

* * *

Olanda este o țară plată care în ultimă instanță
trece, prelungit, din uscat în mare
la urma urmelor asta și însemnând
Olanda. Peștii încă necapturați
vorbesc între ei olandeza,
convinși că libertatea lor ar fi
un amestec dintre gravură și dantele. În Olanda
nu ai cum să urci în munți sau să mori de foame;
și mai greu e să lași o urmă distinctă,
când pleci de acasă pe bicicletă,
ca să nu mai vorbim dacă
plutești încotrova. Amintirile ar echivala
cu Olanda. Și niciun dig
nu le-ar putea stăvili. În acest sens eu
trăiesc în Olanda deja cu mult mai mult
decât valurile băștinașe ce se rostogolesc spre depărtări
fără vreo adresă anume. Ca și aceste rânduri, de altfel.

1993

96

XVI. De Fratie, ſi Cumnatie.

De Conſanguinitate, & Affinitate.

Casatorie, *conjugium.*
Necasatorintie, *caelibatus.*
Fratie, *propinquitas.*
Cumnát, *cognatus.*
Parinti, *parentes.*
Mái mári, *majores.*
Moſiu, *avus.*
Moaſia, *avia.*
Vitrec, *vitricus.*
Máſteha, *noverca.*
Táta, *Pater.*
Máma, *Mater.*
Fiiu, *filius.*
Fiia, *filia.*
Fiiástru, *privignus.*
Fiiástra, *privigna.*
Ginere, *gener.*
Nuora, *nurus.*
Fráte, *frater.*
Sora, *ſoror.*
Nepot, *nepos.*
Nepoata, *neptis.*
Stranepot, *pronepos.*
Barbát, *maritus.*
Muiére, *uxor.*
Mire, *ſponſus.*
Mireasa, *ſponſa.*
Incredintiát, *deſponſatus.*
Prunc, *infans.*
Nanáſiu, *patrinus.*
Nanáſia, *patrina.*
Veduv, *viduus.*
Veduva, *vidua.*
Insorát, *uxoratus.*

97

FORME DE VORBIT DESPRE LUCRURILE CÉLE, CE MAI ÁDÉSE-ORI VIN IN CUVENTÁRE.

MODI LOQUENDI DE IIS REBUS, QUÆ SÆPIUS VENIUNT IN SERMONEM.

ÂNTÂIAÁ VORBIRE. I. DIALOGUS.

A întrebá pre cineva despre ásá, ſi álor sai sânatáte. Sciſcitari aliquem de ſua, ſuorumque valetudine.

Buna demineatiaá / Buna zioá / Buna séraá — Domnule, vel Doamne! — *Bonum mane / Bonus dies / Bonus veſper — Domine!*
Fire ái sânatòs / Bine ái venit — Domniea tá. — *Bene valeas / Bene veniſti — Dominatio tua.*
Quum traeſti? ieſti sâ- *Quomodo vales? esne*

ANGELA SERNA

Poeta Ángela SERNA (Salamanca, Spania) a publicat nouă volume de poezii și în numeroase antologii. Organizează congrese și seminarii despre poezie și expoziții de poezie vizuală, participă la festivaluri internaţionale de poezie. Parte din scrierile sale au fost traduse în franceză, bască, italiană și română.

Traducere de ELISABETA BOȚAN

I

Valurile vor adormi
și tu vei veni.

Și în tăcerea apei
Vom găsi un timp
fără oglinzi
fără dune
fără metafore.

Doar praf.
Definitiv, dărămâturi.

VII

Un deșert e mai mult decât nisip,
e praf de oase triturate
sub acțiunea vântului de vest.

Glasul oaselor
rătăcind fără întoarcere.

O condamnare pe viață a strămoților
căutători de cuvinte ce estompează amintirea
în dune pe care nici măcar aerul nu le poate trece.

Ca și ei, ne vom lăsa oasele
în aceleași dune, fără nume,
fără epitaf. Cu o singură dorință:

să simțim,
când stelele ies din letargie
și soarele se vampirizează pe cer,

pulsul cuvântului
trecut aproape de mare.

XV

Limita ce desparte viața de absență
când n-ai fost vizitat de Parcă,
e doar o metaforă înfumurată,
nota plângătoare smulsă
din coardele *unei vechi*
și sparte viori.

Numai cine a trăit cu Ursitoarele,
cu toate, și continuă viu, poate, și trebuie,
să vorbească de Moarte.

XXXV

Așezată la o masă de marmură
cu vederea la stradă, o mână
face apel la hârtie.

Marmura de un alb imaculat
se transformă deodată în piatră funerară.

Mâna
își varsă epitaful pe ea:

aici mi-am petrecut viața
așteptând un cuvânt.

XLIX

Colb deja,
colb definitiv,
aluneci spre un alt sud

în timp ce eu, ancorată în acest nord
ce mă adăpostește, voi vedea norii trecând.

Și când voi închide caietul în care scriu,
transformat acum în melc, voi simți murmurul
apei, mângâierile nisipului
și brațul vântului.

Pentru că, știu, cândva,
de cealaltă parte a lumii,
într-un alt idiom, poate,
cineva se va gândi la noi.

Ceasuri moi

Timpul se pliază la pasul tău
în fața orizontului.

Magda Grigore

ÎN NUMELE POEMULUI

(iedera albă, o fi târziu)

Atât de rară
între povârnişurile pietroase,
între osteoliţi de calcare
alunecoşi spre valea plângerii
tărâmului fără rost.

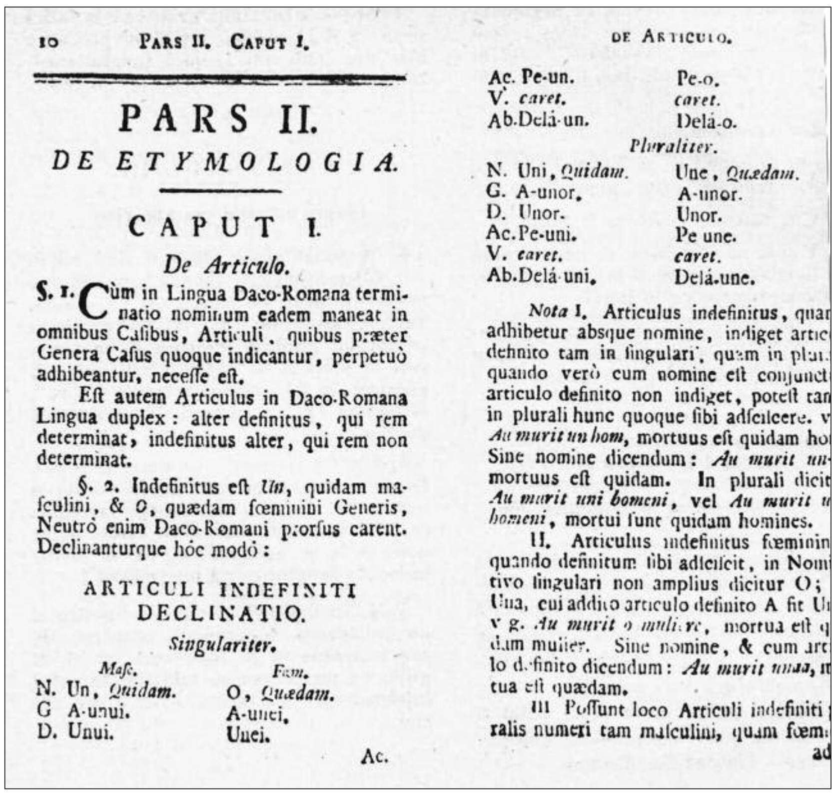
Inima ei are miros de cimbru,
iar gândurile îi sunt mai degrabă solitare;
dorinţele îi apar ca liliecii
din unghere întunecate ale visului
şi se izbesc oarbe în grăbita lor năzuire;
se frâng pe zidul zilelor arse
de lacrima izvorului fierbinte din os.

Viaţa ei are un înveliş floral simplu
cu sentimente viu colorate,
şi cu speranţe verzi, strălucitoare,
care urcă încet să se-adăpostească
pe munte
sub luminişul rugăciunii fiecărui apus.

- dar ochii îi sunt de la o vreme
alb-cenuşii, de un luciu sticlos;
şi florile de altădată, primăvăratice,
nu mai cresc mari cât pumnul,
şi fructul bucuriei nu mai e galben-auriu

iederă albă, iederă albă,

o fi târziu...

10 PARS II. CAPUT I.

PARS II.
DE ETYMOLOGIA.

CAPUT I.
De Articulo.

§. 1. Cùm in Lingua Daco-Romana terminatio nominum eadem maneat in omnibus Caſibus, Articuli, quibus præter Genera Caſus quoque indicantur, perpetuò adhibeantur, neceſſe eſt.

Eſt autem Articulus in Daco-Romana Lingua duplex: alter definitus, qui rem determinat, indefinitus alter, qui rem non determinat.

§. 2. Indefinitus eſt *Un*, quidam maſculini, & *O*, quædam fœminini Generis, Neutrò enim Daco-Romani prorſus carent. Declinanturque hóc modó:

ARTICULI INDEFINITI DECLINATIO.

Singulariter.

	Maſc.	*Fœm.*
N.	Un, *Quidam.*	O, *Quædam.*
G	A-unui.	A-unei.
D.	Unui.	Unei.
Ac.	Pe-un.	Pe-o.
V.	*caret.*	*caret.*
Ab.	Delá-un.	Delá-o.
	Pluraliter.	
N.	Uni, *Quidam.*	Une, *Quædam.*
G.	A-unor.	A-unor.
D.	Unor.	Unor.
Ac.	Pe-uni.	Pe une.
V.	*caret.*	*caret.*
Ab.	Delá-uni.	Delá-une.

DE ARTICULO.

Nota I. Articulus indefinitus, quan[illegible] adhibetur absque nomine, indiget artic[illegible] definito tam in ſingulari, quam in plu[illegible] quando verò cum nomine eſt conjunct[illegible] articulo definito non indiget, poteſt tam in plurali hunc quoque ſibi adſciſcere. v[illegible] *Au murit un hom*, mortuus eſt quidam ho[illegible] Sine nomine dicendum: *Au murit un*[illegible] mortuus eſt quidam. In plurali dicit[illegible] *Au murit uni homeni*, vel *Au murit u*[illegible] *homeni*, mortui ſunt quidam homines.

II. Articulus indefinitus fœminin[illegible] quando definitum ſibi adſciſcit, in Nomi[illegible] tivo ſingulari non amplius dicitur O; [illegible] Una, cui addito articulo definito A fit U[illegible] v. g. *Au murit o muliere*, mortua eſt q[illegible] dam mulier. Sine nomine, & cum arti[illegible] lo definito dicendum: *Au murit unaa*, m[illegible] tua eſt quædam.

III Poſſunt loco Articuli indefiniti [illegible] ralis numeri tam maſculini, quam fœm[illegible] ad

Acum nu mai arată orele.

Rupt de aer
așteaptă doar ca cineva
să depoziteze în nisip
o secundă absolută
de singurătate.

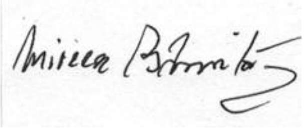
Timpul se odihnește; doarme
cu dor de drum.

Numai cerul
anunță sosirea
orelor adormite,
presimțite lângă mare:
dincolo de stânca ce separă
dorința-i de nostalgia ta.

poesis

Mircea Bârsilă

Poezia lui Octavian Soviany

Octavian Soviany a debutat ca „baladist" format la școala poeților din Cercul de la Sibiu (Radu Stanca și Ștefan Aug.Doinaș) și, cum o dovedește iscusita ipostază de mânuitor de cuvinte și de imagini onirice, și la cea a lui Leonid Dimov. În cele mai bune poeme și cărți ale sale, poetul se dovedește un fantast, un autentic creator de realități existente doar în cuvinte. Actul de derealizare a realității se împlinește în termenii unor spectacole baroce din care nu lipsesc metamorfozele grotești, felurite întâmplări enigmatice și nici amănuntele galante. O veselie reținută – adâncindu-se uneori până la umorul negru - însoțește starea de spirit a autorului pe durata plăsmuirilor sale onirice: niște vise elaborate, în stare de deplină luciditate; niște constructe lucide create după legile visului, căci oniricii nu visează, ci creează vise.

Optând, bine dispus, pentru delicatele și bizarele strategii specifice scrierilor fantastice, Octavian Soviany ,,își asumă condiția postmodernă a celui care își cunoaște precedesorii, își ironizează cu discreție credințele și, mai ales, știe că bucuria e un sinonim al creației/.../. Fie că pornește de la eroi ai Vechiului Testament sau de la eroii lui Caragiale, fie că rememorează evenimente dintr-un timp fabulos, medieval și aurit sau pune în pagină scenarii atrase de miracolul decorurilor, Octavian Soviany pare venit dintr-un secol alexandrin, trecut prin erotica evului de mijloc și prin cărțile hermetice, permanent în preajma unei ironii suave" (Mircea A. Diaconu, **Biblioteca română de poezie postbelică**, Editura Universității Ștefan cel Mare, Suceava, 2016, p.p. 467- 468).

El scrie poeme care-i au ca eroi pe Lazăr, Maria Melchior, Salomeea, alchimistul Benedict, Ezechiel, Abraham, Sara (Strămoșii noștri Abraham și Sara/Ies seara dintr-un tron adânc de brad/Privind argații îmbăcind secara/Și caprele cum pasc prin Galaada" – *Pildă cu Booz*), dar și pe Mangafaua Gagamiță, Dom Mitică, Mița, Didina, Dilecta Desnuda...

În opinia lui Daniel Corbu, Octavian Soviany, ,,acest Francois Villon postmodern are meritul de a fi repus în drepturi, cu mijloacele postmodernismului, balada. Teme vechi (biblice, carnavalești, erotice) sunt repovestite și reseminate prin vaccin postmodern. Astfel, *Paradisul teribil*, *Parabola crailor*, *Turnul Casanova - șapte capricii*, *Pildă cu Ezechiel*, *Căruța lui Tespis* sau *Marile Imposturi* sau *Cantonierul moftangiului cinic* sunt mari poeme ale literaturii române. Magnetice, îndeamnă la citire și recitire"(Daniel Corbu, **Rostirea postmodernă – generația poetică 80 în literatura română**, Editura Princeps Multimedia, Iași, 2014, p. 81).

Daniel Corbu citează admirativ (din) câteva poeme precum *Pildă cu Ezechiel* (,,Ezechiel bogatul nemilos/Stătea posomorât sub o arcadă/Căci – vai – pe burdihanul său fălos/Suiau cu scara dracii de corvoadă/.../Iar galbenii-adunați cu mare zel/Și tot ce mai strânsese ca tezaur/I se turnau pe gât lui Ezechiel/De trei casiri cu trei canini de aur//Vezi doar că peste râu pe malul drept/Lazarus cel rufos stătea la soare/Prosper acum și-mpodobit la piept/ Cu panglica Legiunii de Onoare"), din *Cântec de mangafa* (,,Chiar dacă-ți roade șalele rugina/Ce trai nineaco cât ești mangafa/Hrănit cu baclavale de Didina/Și îndopat de Mița cu halva!//De asta zic: Amorul merge strună/Oricât ai fi bre Mache de gubav/ Că peste tot găsești o damă bună/Să-ți dea un purgativ când ești bolnav",,) și din *Evantaiul Dilectei*: ,,Ieșind din jupa-i verde ca un pumnal din teacă/În patul meu Dilecta suspină-n limba greacă.//Mă pomenesc, marchize, cuprins de gânduri triste:/ N-o farmeci pe Dilecta cu versuri manieriste.//Castelul e același ca-n timpul lui Erasm/Tăcem.Și-acum tăcerea aduce un orgasm.//Orchestra nu mai cântă gavote franțuzești./Te-am implorat, Dilecta, să nu mă părăsești.//Când te sărut pe buze și sunt focos ca junii/Pe fusta ta brodată îngălbenesc păunii.// Amorul nu mai este. A mai răms speranța,/Un șir de munți desparte Italia de Franța!" Cu excepția ultimei strofe din *Evantaiul Dilectei,* versurile sunt anoste. Opera poetică a lui Octavian Soviany conține un număr destul de mare de texte lipsite de fior liric: texte cu statutul de simple versificații (mai mult sau mai puțin amuzante). Între *Cântec*-ul *de mangafa* al lui Soviany și poezia lui Florin Mugur intitulată *Personaj* este de preferat, neîndoielnic, textul lui Mugur despre personajul caragialean Mitică: ,,El se naște poet/el trăiește impiegat clasa II/cu mâinile pline de cerneală violentă/ca violentele de câmp/el moare pensionar.//El e fragil/el are o mie de griji și necazuri/el se reazemă vesel de vitrinele primăverii/cu un bilet de amor la butonieră./El e o rană mică a primăverii./O lingi puțin și trece./I like Mitică.//El este auriu și amar și răcoros și înțepător/el e făcut din ovăz înnobilat/el e un țăran venit de mult la oraș/el e întru totul asemănător/cu un țap de bere la gheață" (*Personaj*).

În pofida riscului ,,inactualității", talentul lui Octavian Soviany strălucește în acele poezii în care realul obiectiv este alungat de cel fantast, halucinant, care permite, într-un registru de fapt parodic, aglutinări, metamorfoze, anamorfoze (medievale) printr-o magică relativizare a ordinii firești a lumii: ,,Privește cum se leagănă molatic/Ca doi burghezi blajini pe-un balansoar/Vătraiul și căldarea de jăratic/Pe când se coc cartofi puhavi în jar/...// În timp ce eu voi osteni la foale/în șorțul meu albastru de argat/Să fie focul nostru veșnic moale/Și athanorul veșnic ferecat//Spre-a distila voioși esențe rare/ Îngăduindu-ți poate la sfârșit/Să potrivești fierturile de sare/Și să *descânți cazanul ruginit*" (în **Textele de la Montsalvat,** Editura Axa, 1997).

Unul dintre excepționalele poeme ale lui Octavian Soviany este *Ucenicia bătrânului alchimist (*alcătuit din secvențele „Cântecul de nuntă al alchimistului Benedictus", „Dansul macabru" și „Calul de dric. Benedict o pierde pe Basilisa"*),*un poem în care înclinația – dimoviană - spre ,,savanteria detaliului" decorativ este integrată într-un coșmar medieval. Dansul descris, un dans macabru, se desfășoară, la fel ca în *Masca morții roșii*, într-o paradoxală atracție a tragicului. Astfel, balul devine un spectacol bizar, o proiecție onirică în care grațiosul și grotescul se împletesc într-o spectaculoasă manieră barocă. La fel ca în poezia lui Philipide și cea a lui Leonid Dimov, forma discursului supusă rigorilor prozodice de tip alexandrin învelește un conținut ce constă în amănunțite viziuni fantastice. Scenariul fantastic beneficiază de contribuția regizorală a autorului care știe să alterneze gratuitatea ludică cu intenția parodică vizând imaginarul medieval popular, cel al alchimiștilor și cel al hermetiștilor: „La balul de stică la balul de moarte/Vei fi castelană voi fi castelan/Sosesc invitații din patru orașe/Cu viermi de mătase-nhămați la rădvan.//Șerpi galbeni de casă culcați pe sofale/ Fumează din pipe de jad străvezii/Iar părul tău lung e un fluture verde/Și-ți spun invitații: ,,O Miss Eulalie?//Ci iată apar muzicanții la agapă/Cu brațele pline de crini carnivori/Începe îndată prin ganguri cadrilul/Iar noi vom fi cei mai suavi dansatori/...//Acesta e dansul în care ne pierdem/Dau roată condurii de aur ușor/La balul de stică la balul de moarte/Mascații dansează și nu știu că mor//Dă-mi mâna și vino în dansul macabru/Fiesta durează de-o mie de ani/Toți oaspeții joacă în mâini pe covoare/Și fără-ndoială se cred șobolani// Podelele-s date anume cu ceară/Lăutarii-adorato surâd bestial/Conduce orchestra c-o labă de câine/Mascat în țârcovnic un corb colosal/.../ Iar dacă ne pierdem să nu-ți fie teamă/Sub falduri să-ți salte genunchi argintii/Vom fi prefăcuți în doi fluturi de noapte,/Ci vino să râdem o Miss Eulalie"

Urmează, în aceeași notă fantastică, secvența „Calul de dric. Benedict o pierde pe Basilisa": „Iubito când bate pendula de unu/ Eu vin deghizat în mârțoagă de dric/Tu-n vremea asta bei veșnic cafele/Și doamnelor tale le spui că ți-e frig//La două în fine m-anunță valeții/Și sunt invitat să m-așez pe covor/Privind cum furnicile aduc samovare/Și-și pun pe antene cinabru și khol//La trei i-așternută și fața de masă/De-un negru păianjen ce-l ții majordom/În cinstea ta astăzi port stea la cravată/Și fracul cu nasturi de nichel și crom/...// La opt aduci șahul și-mi spui că voi pierde/Ci-mi pare iubito că piesele-s vii/Nebunii îi fac reverențe reginei/Și regelui negru îi spun măscării//La nouă parida e gata pierdută/Și doamnele tale deja s-au culcat/În vreme ce noi fumăm marijuana/Se-ntorc din infern licuricii c-un pat//Acum ne vom face vampiri pentru-o oră/Cu brațele tale subțiri mă-mpresori/Amanții se culcă la orele zece/Când vin liliecii în camera lor//Ți-e capul de șarpe ai labe de broască/La rându-mi eu sunt o făptură cu bot/Dar bate pendula se surpă pereții /Și patul dispare cu tine cu tot/...//Eu tremur în fracul cu nasturi de nichel/Nu știu cât e ceasul, pendula a stat/Te caut iubito sunt biata mârțoagă/Menită să tragă un dric demodat//Întreb despre tine prin treizeci de case/Târând după mine-un cernit faeton/Ah gleznele tale de fildeș fățarnic/Purtau cizmulițe din piele de om//Fac salturi mortale prin treizeci de circuri/Îmi cade de-o vreme și tâmpla și ah,/N-ai vrea tu iubito să-ntoarcem pendula/Și iarăși să înceapă partida de șah?"

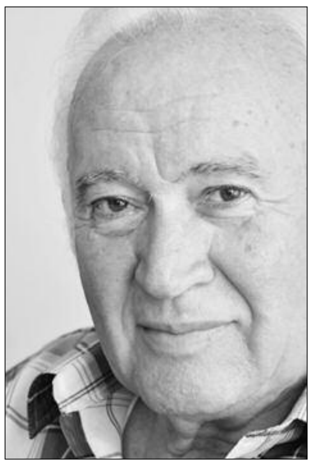
Întreaga viziune - într-adevăr extraordinară! - beneficiază de o mare diversitate lexicală și imagistică și de un alert flux emoțional. Autorul se joacă, sigur pe sine, cu cititorul: când acesta crede că povestea s-a epuizat, spectacolul reizbucnește, ca un incendiu, cu forțe noi. Totodată, tema abordată umple un gol (istoric!) al liricii noastre.

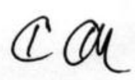
În privința ipotezelor referitore la originea cuvântului *macabru,* apărut în secolul al XIV-lea, sunt demne de reținut cele susținute de Johan Huizinga și, respectiv, de Jean Delumeau. ,,În secolul al XIV-lea apare cuvântul *macabre*, sau cum suna inițial: **Macabré** .<<*Je fis de Macabré la dance* >> [Am jucat dansul lui Macabré*]* zicea poetul Jean Le Fèvre în 1376.Este un nume propriu, care ar putea foarte bine să constituie și mult controversata etimologie a cuvântului.Abia mult mai târziu s-a abstractizat din **La Dance macabre** adjectivul, care a ajuns să aibă pentru noi o nuanță semantică atât de puternică și de caracteristică, încât cu ajutorul cuvântului **macabre** putem marca întreaga viziune a morții din epoca de sfârșit a Evului Mediu" (Johan Huizinga, cap. ,,Imaginea morții" în **Amurgul Evului Mediu**, Editura Univers, București, 1978, p. 222).

Din punctul de vedere al lui Jean Delumeau, <<ipoteza cea mai probabilă îi atribuie acest epitet lui *Iuda Macabeul*, care îi făcuse pe iudei să se roage pentru sufletele defuncților. Într-o vreme când Biserica se străduia să impună credința în purgatoriu, Iuda Macabeul a făcut obiectul unei promovări în discursul eclesiastic și, indirect, în limbajul curent, la nivelul căruia a întâlnit legendele referitoare la strigoi.În regiunea Blois, odinioară se numea ,,vânătoare macabee" ,,vânătoarea sălbatică" dusă de sufletele chinuite aflate în căutarea unui om viu, bun de capturat. Așadar, a existat fără îndoială o legătură între dansurile macabre și credința folclorică în morții care dansează și îi fugăresc pe cei vii.În jurul anului 1350, traducătorul neerlandez al romanului *Maugis d'Aigremont* adăuga textului original o comparație revelatoare: capturându-și dușmanul și mai mulți cavaleri de-ai acestuia, Maugis i-a legat în așa fel de stâlpul central al cortului său , încât dădeau impresia unei ,,hore a morților". Iar hora nu era concepută ca un joc, ci ca o constrângere>> (Jean Delumeau, op. cit., vol. I, p. 86).

Întreaga viziune - într-adevăr extraordinară! - beneficiază de o mare diversitate lexicală și imagistică și de un alert flux emoțional. Autorul se joacă, sigur pe sine, cu cititorul: când acesta crede că povestea s-a epuizat, spectacolul reizbucnește, ca un incendiu, cu forțe noi. Totodată, tema abordată umple un gol (istoric!) al liricii noastre.

Petru Pistol

Diortosiri:

Motto-ul: „... că nu este nici o gramă / Din a lumii scrieri toate să nu aibe melodramă” (*Levantul*)

Stranie modalitate de a vorbi sublim despre limbile moarte

În ce constă *straneitatea* vorbirii de bine despre limbile moarte, de vreme ce dicționarul statornicește: *De mortibus nihil nisi bene*?

În această chestiune, La Bruyère are câteva poziționări care-l singularizează. Spre exemplu:

1. Vie ori moartă, o limbă contează prin valoarea operelor care o reprezintă, pentru că „limbile sunt cheile sau porțile științelor”. Să presupunem – ipostază rar, ba chiar neîntâlnită *expressis verbis*, (n.n., P.P.) – că limba franceză ar putea să aibă într-o zi soarta elinei și a latinei; ar fi oare cineva *pedant* (s.n.,P.P.), la câteva veacuri de când n-ar mai vorbi-o nimeni, dacă l-ar citi pe Molière sau pe La Fontaine?” (p. 130-131). Iată ce atribute cumulează *pedantul*: „[...] un nerod înfumurat care terfelește spiritul, un suflet josnic și grosolan, căruia nu i s-ar putea atribui cu seriozitate nici ce e frumos, nici ce e de duh [...] unul cu pretenții de savantlâc” (p.131. Citatele din acest fragment sunt din La Bruyère, *Caracterele sau moravurile acestui veac*, traducere și note de Aurel Tita, prefață de N.N. Condeescu, vol. al II-lea. Editura pentru Literatură, 1966.)

2. „Ce vervă! Câtă elevație! Ce imagini! Ce latinitate !”(p.150), ridică La Bruyère în slăvi stilul, discursul natural, autarhic, al personajului său. Nu o gradație de vreun fel oarecare emerge, ci cuprinderea celor dintâi în predicația *latinității*, chiar dacă întegrul, *latinitatea*, este, grafic, pe picior de egalitate cu părțile

3. „Știe greaca, spune mai departe omul de stat ; e un cărturar mâzgălitor de hârtie, e un filozof”. „Și, pe drept cuvânt – pare a ceda La Bruyère –, o vânzătoare de poame, la Atena, după toate aparențele, vorbea grecește, și pentru motivul acesta era filozoafă”(p.130). La Bruyère preia în aparență cu toată seriozitatea argumentul „omului de stat” și se plasează de partea poncifelor înrădăcinate contra savanților: erudiția – o rușine, spiritul social absent cu abnegație, dar și purtările alese, bunele maniere ș.a. Gândul profund croiește însă un alt făgaș: o limbă se apără singură; dacă limba greacă este aceea în care o biată ateniană își vinde poamele, La Bruyère știe – aflase de la înaintașul său, Montaigne – că studierea limbii grecești oferă nu doar cunoașterea unor structuri gramaticale (nici acestea lipsite de dobândă în beneficiul intelectului), ci pur și simplu „anatomia filozofiei”; vânzătoarea aceea instilează în limbă ceva din dulceața poamelor ei. Regretabil că acei savanți – spune La Bruyère – sunt trimiși „așa despuiați , în camera lor de lucru și la cărțile lor. Cum ignoranța [...] nu costă nicio osteneală, toți netoții se strâng buluc și alcătuiesc o tabără numeroasă, care biruie grupul savanților [...] care au știut să îmbine cele mai frumoase și cele mai de seamă cunoștințe cu aticismul grecilor și cu urbanitatea romanilor” (p.127; p.129).

4. „Ce nălucire, ce moment de delir a avut marele, înțeleptul și chibzuitul Antonin când a spus că *atunci ar fi fericite popoarele când ar filozofa împăratul sau când filozoful sau cărturarul mâzgălitor de hârtie s-ar înscăuna la împărăție!”* (p.130) Dar aici La Bruyère merge pe un drum bătătorit: este visul lui Platon împlinit în persoana împăratului roman, Marcus Aurelius, autorul volumului de cugetări *Către sine însuși*, scris în limba greacă, idiomul care deprinsese miraculos de firesc capacitatea de a transpune subtilitatea și eleganța spiritului, *filosofia* (virtutea aceasta a limbii lor, grecii o sublimaseră în mit: filosofia greacă s-a născut gata „înarmată” precum zeița din capul tatălui său).

Leonid Dragomir

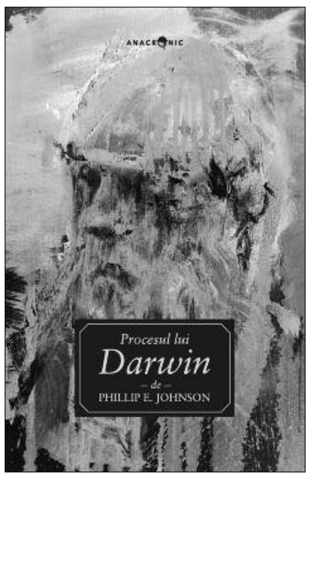
Biblioteca de filosofie

Chestiuni de filosofia biologiei

Phillip E. Johnson, autorul cărții *Procesul lui Darwin* (trad. de Mihai - Silviu Chirilă, Ed. Anacronic, Domnești, 2015) nu este, cum ne-am aștepta, biolog, ci avocat, specialist, spune el, în a urmări logica argumentelor și determinarea presupozițiilor acestora. Procesul pe care îl intentează teoriei darwiniste are drept miză nu contestarea tuturor afirmațiilor acesteia, ci pretenția susținătorilor ei că nu ar fi doar o teorie, ci realitatea însăși. Evoluționismul darwinist este teoria conform căreia toate ființele vii au evoluat printr-un proces gradual, în întregime natural, de la nivelul de natură neînsuflețită la cel de microorganisme simple, ajungând în final la om. Opusul său ar fi așa-numita “știință a creației”, după care lumea a fost creeată de Dumnezeu în șase zile, așa cum susține Biblia în Geneză. O altă poziție, care nu exclude neapărat evoluția este creaționismul, credința că vârsta Pământului ar fi de câteva miliarde de ani, iar formele de viață simple au evoluat treptat în organisme tot mai complexe, culminând cu apariția omului. Tot acest proces a fost inițiat de un Creator supranatural, care nu doar le-a generat, dar le și controlează înspre un scop. Darvinismul, întrucât cosideră că evoluția formelor de viață este întru totul naturală, prin variațiuni întâmplătoare ale organismelor, ghidate de selecția naturală și neavând, bineînțeles, nici un scop, se opune atât științei creației, cât și creaționismului.

Autorul, care se autodefinește “un teist de factură filosofică și un creștin”, pledează în această carte pentru creaționism, mai precis pentru afirmarea existenței unui proiect numit “design-ul inteligent”, care guvernează întreaga evoluție a lumii vii, trasându-i totodată anumite limite și un scop și care nu poate fi decât de origine supranaturală. Autorul consideră că o teorie a evoluției este mult mai coerentă atunci când se admite existența unei forțe călăuzitore, care ar determina ca mutațiile corecte prin care rezultă schimbările din lumea vie să se producă atunci când trebuie. Scopul lui Darwin și al continuatorilor săi a fost dimpotrivă, de a demonstra că procesele naturale lipsite de finalitate pot înlocui designul inteligent.Pentru aceasta, autorul *Originii speciilor* admite trei idei de bază: 1) că speciile nu sunt invariabile și se pot transforma unele în altele; 2) că ele au evoluat dintr-un număr mic de strămoși comuni și 3) că totul în natură este ghidat de selecția naturală, cu supraviețuirea exemplarelor celor mai apte, adică mai bine adaptate mediului. Cea de-a treia idee, sau argument, a fost formulată prin analogie cu selecția artificială, dirijată de om, dar, spune Johnson, aceasta nu a creeat până acum nici o specie nouă. E adevărat însă și faptul că intervalul de timp presupus de selecția artificială este infirm în comparație cu cel considerat de Darwin ca necesar pentru apariția de specii noi. Atât Darwin, cât și urmașii săi au așteptat dovezi care să susțină primele două idei de la paleontologie, care, ca știință ce se ocupă de studiul depozitelor fosile, ar fi putut confirma existența formelor de tranziție între specii sau a strămoșilor comuni mai multor specii. Acestea, nu numai că n-au prea venit, ci dimpotrivă, au arătat cât de mari sunt discontinuitățile între grupurile majore: încrengături, clase, ordine. Datele fosile indică variațiuni, dar în jurul unui set de modele fundamentale. Ele mai arată și că dispariția speciilor se face brusc, prin catastrofe, nu treptat. La fel și apariția lor, de exemplu explozia cambriană de acum aproximativ 600 de milioane de ani nu indică strămoși comuni, ci o uriașă varietate de viețuitoare apărute cam în același timp. În ceea ce privește dovezile genetice, culese de susținătorii mai recenți ai darwinismului, ele, crede autorul, stau toate pe un teren șubred căci este improbabilă apariția și apoi conservarea unor molecule de AND sau ARN, chiar și în miliarde de ani.

Dacă este însă atât de incertă teoria lui Darwin, atunci se pune întrebarea: de ce nu renunțăm la ea? Sau măcar de ce nu este acceptată critic, ținând cont de limitele sale explicative, și nu ca o dogmă? Ideea unui Creator nu ar împiedica pe omul de știință să cerceteze mecanismele de funcționare a vieții, de transmitere a informației genetice, de adaptare la mediu etc. S-ar renunța doar la iluzia înțelegerii totale a naturii. Johnson susține însă, luându-l ca aliat pe filosoful științei Karl R. Popper, că darwinismul se dorește mai mult decât o teorie științifică, ale cărei ipoteze pot fi supuse testării și dacă este cazul invalidate sau “falsificate”, cum spune Popper. Ea se vrea de fapt o ideologie, sau mai mult, o religie, care are preoții săi și miturile sale, cum ar fi cel al evoluției omului din maimuțele superioare, până la urmă o poveste referitoare la de unde venim și încotro ne ducem, cu evidente implicații etice. “În dimensiunea sa mitologică, scrie el, darwinismul este istoria eliberării umanității de iluzia că destinul său este controlat de o putere mai mare decât ea însăși”. Naturalismul darwinist se vrea opusul fanatismului religios, dar riscă să cadă el însuși în fanatism, căci “ori de câte ori știința este implicată într-o altă cauză – religioasă, politică sau rasială - rezultatul este întotdeauna că savanții devin ei înșiși fanatici”. Phillip E. Johnson își încheie pledoaria antidarwinistă și pro-creaționistă cu un apel la „recunoașterea ignoranței”, primul pas spre înțelegerea adevărului. Acesta necesită expunerea darwinismului la posibilitatea propriei infirmări.

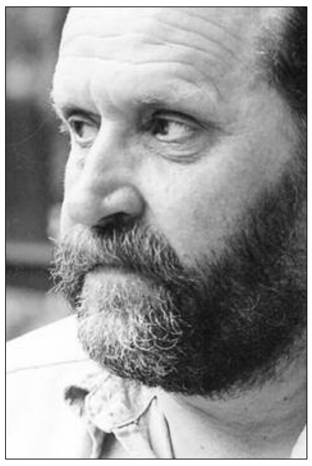
Într-o carte intitiulată *Darwin și după Darwin* (Ed. Humanitas, București, 2012), profesorul și filosoful Mircea Flonta afirmă că în ceea ce privește problema apariției și dezvoltării vieții pe Pământ există patru poziții: 1) fundamentalistul religios, gen adepții științei creației; 2) cei care cred că darwinismul este în totalitate adevărat, 3) cei care susțin posibilitatea acomodării creației cu evoluția (precum Phillip E. Johnson) și 4) cei care disting între știință și reprezentările globale (de exemplu Fernando Ayala, biolog darwinist și credincios catolic) considerând că religia nu se poate pronunța cu privire la legile științei, ci doar despre valori. Spre o astfel de poziție, a independenței științei de religie, a despărțirii imaginii naturii configurate prin cercetarea științifică de imaginile propuse de religie, înclină și autorul român. El susține teza unui teolog catolic, Hans Küng, conform căreia nu există nicio contradicție între descoperirile științei și adevărurile credinței, dar de asemenea nicio posibilitate de armonizare. Pur și simplu ele se situează pe planuri diferite, au limbaje diferite și slujesc unor necesități diferite. Această concepție dovedește faptul că activitatea de cercetare științifică în domeniul faptelor finite și convingerile religioase nu se exclud (deși nici nu se susțin reciproc). Cu alte cuvinte, a fi savant nu implică obligatoriu a fi ateu și nici măcar agnostic, cum era Darwin. Până la urmă nici Phillip E. Johnson nu susține ceva radical diferit atunci când scrie că poate exista știință biologică cu admiterea unui Dumnezeu care a creeat viața și își conduce făpturile către un scop. Diferența dintre poziția sa, creaționismul design-ului inteligent și cea a unor Küng, Ayala sau Flonta ar ține de precauția neamestecului celor două perspective, științifică și religioasă, asupra vieții, mai puțin strictă la autorul de care ne-am ocupat.

Atât cartea lui Johnson, cât și cea menționată a lui Flonta sunt cărți de filosofie: prima argumentează pentru neamestecul științei în chestiuni religioase, a doua invers, a neintervenției credinței în știință. Respectându-se acest principiu, non-intervenționist, sau mai bine spus non-expansionist, rămâne fiecăruia libertatea opțiunii fundamentale, metafizice, deci nedemonstrabile rațional sau experimental dar și neinfirmabile: a crede sau a nu crede în Dumnezeul creator și proniator?

„Premiul Naţional de Poezie, într-o ţară cu o cultură care doreşte să se impună şi aşa în lume, trebuie să fie unul singur, nu o sută, că lumea nu mai ştie ce să aleagă”.

DUMITRU AUGUSTIN DOMAN în dialog cu GELLU DORIAN

Însă de la început optzecismul a apărut cu puternice individualităţi poetice, care s-au impus într-un regim anost, demonstrând că poezia românească este o forţă şi că este capabilă de o schimbare a paradigmei.

interviu

Dumitru Augustin Doman: - *Dragă Gellu Dorian, te trezeşti într-o bună dimineaţă că ai împlinit 65 de ani, vârstă rotundă ţi nu prea. Dar, să convenim că e rotundă dacă ea coincide cu vârsta oficială de pensionare. Care e starea scriitorului? Visezi la tihna binemeritată după o viaţă de muncă?*

Gellu Dorian: - Şi va veni şi odihna, ce izbăvire va fi! Să-l citez pe Blaga. Coincide această vârstă cu ieşirea la pensie de la o instituţie bugetară la care am lucrat, după ce am venit de la o alta, unde am fost bibliotecar peste doisprezece ani, aproape douăzeci şi nouă de ani, cu satisfacţii la început şi cu dezamăgiri spre final, aşa cum avem mai cu toţii dezamăgiri când vedem ce fel de lume a ajuns la gradul cel mai înalt al incompetenţei ei, acolo sus, la decizii şi la coşul cu pâine! Am ţipat prima oară pe 12 octombrie 1953 într-o maternitate din Botoşani – se pare singura din oraş, ca şi acum de fapt! –, când mama, om statornic al comunei Coşula, a fost adusă la Botoşani din lipsă de personal de specialitate acolo şi, evident, din lipsă de moaşe, care nu prea mai aveau cum activa, fiind vânate ca vrăjitoarele pe vremuri. Mai târziu, mama mi-a spus că medicul care a asistat-o la naştere mi-a pus în mâini o cărticică pe care scria „Mioriţa”. Să fi fost asta o providenţă? Ştiu şi eu. Asta o pot spune alţii care stabilesc cine e şi cine nu e scriitor. Eu mă ştiu scriitor mai dintotdeauna, mereu în luptă cu mine însumi, cu alţii, pe care i-am atras şi aşa în preajma mea. Nu mi-am rezervat scrierea cărţilor după ce voi ieşi la pensie, ci am scris tot timpul, am publicat, am trăit tumultul unei vieţi de scriitor în tot soiul de împrejurări, oferind, mai ales altora, mulţumiri şi satisfacţii pe care ţi le oferă profesia de scriitor. Şi ştii foarte bine la ce mă refer. Nu mă voi aşeza în stabilimente ale odihnei după această vârstă, ci voi continua cu apariţia revistei „Hyperion”, cu organizarea Premiului Naţional de Poezie „Mihai Eminescu”, cu scrierea cărţilor mele şi mai ales cu promovarea lor, aşa cum nu am avut timp şi nici tenacitatea pe care le-au avut alţii, care au gâfâit după glorie, pierzându-şi prietenii, omenia, sufletul chiar.

D.A.D.: - *Căutările tale, spaimele, preocupările cotidiene crezi că se vor schimba după această zi? Te socoteşti un om/scriitor împlinit?*

G.D.:- Am răspuns mai sus în mare parte la întrebarea ta. Nu ai cum să te retragi, ca ursul în bârlog, şi trăi din seul adunat o viaţă. M-am risipit mai mult decât mi-am adunat. Nu mi-am lăsat, aşa cum am spus, scrierea cărţilor pe finalul vieţii. Nici măcar a celor importante. Vor veni şi altele, aşa cum au venit şi cele de până acum. Regret doar că, din unele „războaie” ale vieţii mele, am pierdut importante pagini de jurnal, pe care nu le voi mai putea recupera decât printr-o formă de redare aproximativă a memoriei mele. Poate bună parte a vieţii mele de aici înainte, dacă sănătatea mă va lăsa în pace, o voi dedica acestor refaceri ale „ruinurilor” care m-au alcătuit aşa cum sunt până acum. Am de recuperat, de exemplu, o corespondenţă, cu regretatul Aurel Dumitraşcu. Şi o spun aici poate cei care ştiu pe unde se află ea o vor scoate la iveală. Căutările de până acum n-au fost cele aşteptate. Dar cine ştie...Am de adunat o sumă importantă de „scrisori neexpediate” spre copiii mei, care, aşa cum nu mi-am dorit, sunt departe, parte a schismei imense pe care o trăieşte întreaga Românie în urma emigrărilor din ultimii douăzeci şi cinci de ani. E o imensă durere, o adevărată tragedie, care nu are cum să nu lase sechele adânci în sufletul unui om, în arhitectura unei societăţi, care, iată, cât de bolnavă se arată a fi şi din această cauză. Golurile lăsate de cei plecaţi sunt umplute de neoameni, aşa cum sunt cei care ne guvernează timpul, vieţile în zilele noastre, care, după atâtea aşteptări, ar trebui să arate altfel. Şi, deci, cum să fii un om împlinit cu atâtea dureri în suflet, cu atâtea eşecuri la activ? Poate suplini scrisul astfel de goluri? Uneori da, alte ori nu. Eu am încercat să umplu aceste goluri cu scrierile mele, dar unele mi-au adus dureri şi goluri mult mai adânci. Şi atunci...

D.A.D.: - *Faci parte din clubul select, restrâns, al scriitorilor care se manifestă în mai toate genurile: poezie, proză, eseu, critică, dramaturgie, publicistică, ba eşti şi editorul revistei „Hyperion”. Cum le împaci, cum te împarţi (zilnic, săptămânal) între toate acestea?*

G.D.:- Cu răbdarea şi tenacitatea omului care trece peste obstacole, aşa cum alergătorii de cursă lungă o fac. În astfel de situaţii de angajezi într-un maraton cu speranţa să-ţi anunţi victoria nu ca Milchiade, ci ca un om care a crezut şi crede că lumea are nevoie de o astfel de veste şi despre viaţa ta. Dar iarăşi vin şi spun că lumea nu mai este în poziţia celor care aşteaptă vestea unei victorii, ci ea îşi alege victoriile ei, mici, mărunte, anoste, din care îşi face un scop. Iar când ai scopuri mărunte, ai şi victorii mărunte. Dar ce mai contează, dacă te simţi şi aşa împlinit, cu valoare la purtător, precum spun maneliştii în banalele lor cântece ascultate din ce în ce mai mult prin bătăturile lor, prin palatele lor de carton aurit şi conclavurile unor ghiftuiţi: „Valoarea mea, valoarea mea/ N-o mai are nimenea!”. Revenind la ale noastre, am căutat să iau din toate cele ale scrisului câte ceva. Nu m-am cantonat într-un singur gen. Am scris de la început şi teatru. Ordonând vara aceasta prin sacii de la Coşula, din prima mea parte a căutărilor literare, multe dintre ele de ars, am găsit zeci de încercări dramatice, abandonate, duse până la capăt, dar, evident, neîmplinite. Am găsit chiar şi un caiet de o sută de pagini în care am aşternut un roman. De aruncat, desigur. Tot felul de încercări. Ţin minte că eram entuziasmat când le scriam şi iute dezamăgit când le citeam. Ceea ce explică aruncarea lor în saci şi uitate acolo. Acum aţâţ iarna focul în şemineul casei de la Coşula, în acre aş dori să-mi regăsesc liniştea timpilor de creaţie de atunci. Dar cine ştie, cine ştie când sau până când?, tot vorba poetului...Proza a venit mai târziu şi îi consacru mult timp. Scriu mai tot timpul, chiar şi în gând, compun fraze întregi, situaţii din arhitectura romanelor mele. Aştept să-mi apară zilele astea un nou roman. Nu abandonez poezia. Scriu mai rar poezie, dar scriu. Voi edita o carte de poeme până la finalul anului, scrisă lent, în decurs de zece ani de zile. Teatru scriu mult mai rar în ultima vreme. Aici miza este mai mică sau greu de atins. În această lume, în care am vrut să intru în adolescenţă, dorind să mă fac actor, mi se pare greu de pătruns. Mai ales acum când şcolile de actori şi regizori sunt la fel de multe ca şcolile de tractorişti de pe vremuri. Actori găseşti acum pe toate drumurile, tractorişti mai puţini; aceştia filmează pe alte platouri ale muncii în alte ţări, în care sunt mult mai bine plătiţi decât la noi. Revista „Hyperion” a ajuns în al treizeci şi cincilea an de apariţie, fiind cea mai longevivă revistă din istoria presei culturale botoşănene. Sunt şi aici tot felul de etape, dar cea mai tristă este acum, când lucrurile ar trebui să meargă de la sine mai bine, dar nu merg din cauza unor obtuzităţi locale, care nu înţeleg să sprijine o astfel de instituţie de valoare naţională, aşa cum de fapt este şi *Premiul Naţional de Poezie „Mihai Eminescu”*, instituţii mult mai vizibile pe plan naţional decât celelalte instituţii bugetate pe plan local şi judeţean. Dar asta este o altă discuţie. Mi-am împărţit timpul aşa cum s-au ivit oportunităţile şi nevoile momentelor care îmi puteau da posibilitatea să ofer astfel de produse culturale, care să scoată din provincialism ceea ce se făcea fără pic de alonjă în zonă. Şi asta a deranjat pe foarte multă lume, ba chiar şi pe cei mai apropiaţi, care s-au folosit de o astfel de rampă pentru a-şi vedea sacii în căruţă. Cu o astfel de mentalitate de căruţaşi te baţi în provincie, din păcate câştigând doar mici bătălii, dar nu şi războiul.

D.A.D.: - *Într-o zisă celebră, Albert Thibaudet considera că într-un secol există trei generaţii literare. Din acest punct de vedere, crezi că generaţia căreia îi aparţii a fost urmată de o alta la 30-35 de ani?*

G.D.:- Pentru acel timp, Albert Tibaudet avea dreptate. Laurenţiu Ulici, mai târziu, la noi, a întărit acest lucru, împărţind generaţiile pe promoţii, în sensul că o promoţie apare odată la zece ani. Dar asta depinde de când începi să numeri. Încercarea lui Laurenţiu Ulici de a scrie o istorie a literaturii române pe promoţii, piramidală pe fiecare promoţie, ar fi justificat şi consolidarea în cadrul promoţiilor care se cam rotunjesc la 33-35 de ani, pe o anumită structură şi mişcare literară a momentelor. Despre acest lucru la noi nu s-a vorbit până la apariţia generaţiei optzeci. După apariţia poeţilor optzecişti, cu distinctivitatea pe care criticii şi istoricii literari nu au putut-o trece cu vederea, ochii s-au întors şi după celelalte promoţii, şaizeci, şaptezeci sau mult mai în spate, cea a moderniştilor antebelici, cu interferenţele lor creative, ori cea a interbelicilor, care au şi dat greutatea de netrecut cu vederea a literaturii române. Ruptura proletcultistă i-a topit pe avangardişti şi suprarealişti, dar nu într-atât cât să-i elimine, ci mai curând cât să-i întărească. Şi aici numele sunt evidente. Şi revenind la ceea ce sunt cu adevărat generaţiile, ultima şi cea mai bine profilată, încă în derulare cu grosul ei de nume, este generaţia optzeci, din care, cu sau voia mea, fac şi eu parte. După această generaţie, care a apărut la începutul anilor optzeci, deci care are acum treizeci şi opt de ani de activitate, este promoţia nouăzeci care se incumbă *nolens-volens* şi ea în coada generaţiei optzeci, ca promoţie aparţinătoare, urmează o serie de promoţii grăbite, care încă nu şi-au conturat nume de referinţă, deşi sunt suficient de multe nume care s-au impus, fie ca contrapondere la ceea ce a însemnat optzecismul pe care l-au contestat, fie ca nişte cozi palide de cometă la ceea ce a impus postmodernismul generaţiei optzeci. Dar nu este esclus ca această generaţie, mienaristă, să se contureze şi să fi început deja existenţa. Ceea ce nu o face încă vizibilă este lipsa unei paradigme poetice noi, aşa cum a adus-o în poezia românească generaţia din care fac parte, ci mai curând impunerea, fără prea mari pericole, a unui nou loc comun, pe care cei mai talentaţi poeţi dintre cei noi ştiu să-l evite.

D.A.D.: - *Eşti primul editor al poeţilor optzecişti în antologii de autor. La 2018, optzecismul mai e o grupare, o generaţie, sau aceasta s-a disipat în masa largă a literaturii române cu fiecare autor pe cont propriu?*

G.D.: - Da, am editat începând din 1997, în colecţia *La Steaua – poeţi optzecişti* a Editurii Axa din Botoşani, primii 10 poeţi, care au răspuns invitaţiei mele. A fost un debut bun al acestei colecţii, care a continuat zece ani, reuşind să public peste şaizeci de poeţi optzecişti (planul meu era să fie optzeci de poeţi optzecişti, dar n-a fost să fie, şi să închei totul cu o antologie, care nu s-a mai putut realiza din mai multe motive). A fost atunci un desant adevărat cu lansarea primelor zece volume la Muzeul Literaturii Române din Bucureşti. Colecţia a avut primire bună. Tirajele au fost de 750 exemplare de autor. Presa literară a fost împânzită cu copertele autorilor şi cu cronici importante. A fost semnalul care a conturat gruparea şi a reaprins-o, ca să zic aşa, contrar vocilor de atunci care credeau că optzeciştii nu mai există, că nu mai are rost să se manifeste ca o grupare. Însă de la început optzecismul a apărut cu puternice individualităţi poetice, care s-au impus într-un regim anost, demonstrând că poezia românească este o forţă şi că este capabilă de o schimbare a paradigmei. Mentorii acestei grupări erau disipaţi şi ei în zone de influenţe: Nicolae Manolescu, cu gruparea de la Cenaclul de luni, Laurenţiu Ulici, un promotor al promoţiei şaptezeci, dar şi un descoperitor de talente împrăştiate peste tot în ţară, pe unde el mergea, talente negrupate în cenacluri sau şcoli de poezie (în afară de cea de la Târgu Neamţ, care a şi adunat pe toţi optzeciştii într-un Colocviu Naţional de Poezie, rămas memorabil în istoria recentă a poeziei româneşti). Alte grupări ale poeţilor optzecişti erau la Iaşi, în jurul revistei „Dialog”, dar şi al unor cenacluri întâmplătoare în care se adunau poeţi astăzi importanţi ai grupării optzeciste. De asemenea la Cluj, cei ce gravitau în jurul deja impusei reviste „Echinox” sau la Timişoara şi Craiova. Critici ca Marin Mincu, Val Condurache, Radu G. Ţeposu, Cristian Moraru, Al. Cistelecan mai ales, s-au mulat şi ei pe gruparea optzecistă, impunînd-o. Acum, desigur, cele mai importante nume se topesc în totul literaturii române, dar nu fără a fi mereu menţionate ca aparţinând acestui important capitol de istorie literară recentă. Toţi poeţii acestei generaţii, ca de altfel în general, s-au format şi afirmat pe cont propriu, sunt individualităţi care nu mai au nevoie de contraforturi de acest tip, dar nu se dezic, cum au făcut totuşi unii dintre ei de optzecismul care, negreşti, este o etapă importantă a fenomenului literar românesc.

D.A.D.: - *Cum se mai vede problema centrelor culturale în epoca internetului? Botoşani, oraşul în care trăieşti de-o viaţă, este un centru cultural? Sau, altfel: este un centru cultural permanent sau doar la zile importante?*

G.D.:- Virtual, nu-i aşa. Cam aşa se vede. Problema marginii şi a centrului este una ce ţine de puterea de a se impune un anumit standard ridicat al valorii. Dacă acesta nu există, marginea rămâne margine, iar centrul poate deveni margine. Botoşanii iese în evidenţă, din

păcate, doar în ianuarie şi oarecum în iunie, când evenimentele sunt legate de aniversarea şi comemorarea lui Eminescu. Chiar şi aşa aceste două date nu ar fi impus Botoşanii ca important loc de manifestare culturală prin tradiţie, dacă nu ar fi existat *Premiul Naţional de Poezie „Mihai Eminescu"*, devenit un brand râvnit şi un premiu la fel de râvnit, care a atras priviri importante, dar şi controverse pe măsură, făcând ca oraşul de departe, de la marginea ţării, să fie prezent în mintea multora, în presă, peste tot, ceea ce l-a scos din anonimatul în care manifestările anodine de pînă mai ieri l-au ţinut şi cum din păcate încă se mai întâmplă şi astăzi în chiar locul consacrat memoriei poetului. Ceea ce explică un singur lucru: că deprovincializarea marginii poate fi făcută doar cu depăşirea standardelor impuse la nivel jos sau provincializarea centrului prin practicarea unor manifestări culturale de joasă calitate. Pericolul există mereu, iar practicanţi ai dezastrului sunt din ce în ce mai mulţi, unii dintre ei „titraţi" pe la casieriile unor fabrici de diplome, cu minţi pingeluite peste noapte, care s-au trezit sus de tot, unde incompetenţa lor deja capătă rutină şi rugină.

D.A.D.: - *Se ştie, de câteva decenii că eşti promotorul a două proiecte legate de Eminescu: Premiul Naţional de Poezie de la 15 ianuarie, cel mai important premiu de poezie din România, ajuns la a XXVIII ediţie, şi Concursul Naţional de Poezie „Porni Luceafărul…", pentru tinerii poeţi de la 15 iunie. Cât de dificilă este derularea proiectului din iarnă? Dezvăluie cât poţi din bucătăria lui, că la noi nu ajung decât ecourile orgoliilor rănite. Te vei implica şi după 2018 în aceste proiecte?*

G.D.: - O bucătărie a unui astfel de eveniment de importanţă naţională, ajuns la aproape trei decenii, are foarte multe ascunzişuri, nişe, secrete. Oricât de bine dotată ar fi, în timp tot se adună unele mucegaiuri, pe la colţuri se adună păianjeni de diverse dimensiuni, ochii răutăcioşi le văd pânzele pline de musculiţe ameţite şi acolo unde acestea nu sunt, căutătorii de noduri în papură sunt de fiecare dată şi vor şi ei ceva ce cred că li se cuvine. Însă reţeta unui astfel de format a fost foarte bună de la început. Nu am lăsat să se amestece prea multe bucătărese cu diverse reţete. Când am făcut-o, mai ales în ultima vreme, am dat greş. Dar despre asta nu mai discutăm aici. Chestiunea este că, aşa cum se întâmplă cu orice reţetă bună, apar urechişti, care, prin mijloacele lor abile, ajung la ingredientele care fac cozonacul bun şi încep să copieze, să facă şi ei pasămite acelaşi produs. Astfel au apărut prin diverse locuri alte „premii naţionale", în coadă cu numele unor poeţi importanţi – chiar foarte importanţi –, creând un paralelism care duce în derizoriu noţiunea de Premiu Naţional (cu majuscule!). Premiul Naţional de Poezie, într-o ţară cu o cultură care doreşte să se impună şi aşa în lume, trebuie să fie unul singur, nu o sută, că lumea nu mai ştie ce să aleagă. Or la noi asta e moda, să copiezi, să tragi cu urechea, să duci totul în derizoriu, ca să poţi mulţumi nişte vanităţi, care cred că astfel vor trece peste timp. Nu este deloc bine. Dar eu sper că acest premiu să rămână şi aşa cel mai râvnit, cel mai important şi cel care contează. Ce este mai trist este faptul că poeţi care au obţinut acest premiu se înghesuie să ia şi alte „premii naţionale" de aiurea, transformându-se în colecţionari de premii naţionale (cu litere mici!), diminuându-şi lor prestanţa, notorietatea. Păcat. Cât priveşte celălalt premiu, pentru debutanţi, cei care vin spre poezie ca spre o şansă a vieţii lor, pentru a li se legitima talentul, acesta a crescut şi descrescut în funcţie de recoltă. Este al instituţiei de la care mă pensionez. Din cele XXXVII de ediţii de până acum, de douăzeci şi opt m-am ocupat eu, înlesnind debutul editorial şi în reviste literare, printre care şi „Argeş", a peste şase sute de aspiranţi la gloria poeziei. Unii au confirmat, alţii nu, sau poate că sunt în mişcare şi încă nu şi-au făcut prezenţa cunoscută. De la început, când am iniţiat *Premiul Naţional de Poezie „Mihai Eminescu"*, am spus că voi sta până la ediţia a XX, dar iată că am ajuns la ediţia a XXVIII, în pregătire, şi dacă mă va ajuta sănătatea, voi sta până la ediţia a XXX-cea. Dar, evident, sunt oameni pregătiţi de mine să preia totul şi voi supraveghea ca totul să decurgă conform regulamentului deja impus şi respectat până în prezent.

D.A.D.: - *Apropo de Premiul Naţional. De câţiva ani, s-a ajuns ca acesta să fie adjudecat şi de optzecişti. Lăsând modestia la o parte, e corect ca tu să nu fii nici măcar nominalizat, tocmai pentru că te implici în desfăşurarea proiectului?*

G.D.:- Acest premiu se acordă unui poet român contemporan în viaţă pentru Opera Omnia. Până în prezent, din cele douăzeci şi şapte de nume intrate în palmaresul premiului, trei sunt ale unor poeţi optzecişti. Vor intra în nominalizări, de aici înainte, din ce în ce mai mulţi optzecişti. Unii membri ai juriului doresc ca de aici înainte să fie nominalizaţi numai poeţi optzecişti, care, unii dintre ei, se apropie de vârsta de şaptezeci de ani. Alţii încă îi mai vor în discuţie şi pe ceilalţi din alte promoţii. Şi ar mai fi câţiva foarte importanţi. Cele care stabilesc primele şapte nume intrate la juriul naţional sunt sondajele, nu alte şi alte sugestii, care, este firesc să existe. Regulamentul însă este unul singur şi criteriile lui sunt singurele respectate. Cât priveşte numele meu, nu intră în discuţie aici, atâta timp cât eu voi fi în preajma premiului. Nu intru în gura lupului, deşi aceasta m-a molfăit, din cu totul alte motive legate de premiu, de mai multe ori.

D.A.D.: - *Locul tău în literatura română este unul sigur, fără îndoială. Dar, care-ar fi locul literaturii române în lume? Poţi încerca o estimare a viitorului literaturii române, se observă nişte tendinţe?*

G.D.: - După cum merg moriştile vremii de pe la noi, nimic nu este sigur în literatura română. Aşa cum nu este sigur nici locul literaturii române în rândul celor ale lumii. Din păcate nu suntem prezenţi în lume din acest punct de vedere. Mici oaze de scriitori clasici, fără ecou, alte enclave de scriitori care se strecoară pe ici şi colo, cu oportunităţi efemere, astfel de prezenţe ale literaturii române insignifiante sunt în conştiinţa lumii de aiurea…Nu este deloc suficient. Literatura română, ca de fapt toată societatea românească, este împărţită şi ea în diverse straturi paralele. Şi parale fiind, nu se vor întâlni, se pare, niciodată. Ceea ce nu se poate vedea în literaturile mari ale lumii. În zadar unele mari „festivaluri" de la noi, la modă în ultima vreme, care se vor topi în negura timpului, menite să impună literatura română în afară, nu au deloc rezultatele scontate. Câteva nume se amăgesc cu prezenţe în unele edituri din afară, prin traduceri datoare, fără miză, fără penetraţie, aşa cum se vede că sunt cărţile unor autori străini în faţa cititorilor români. Nu stăm deloc bine. Tendinţele sunt de egoism, de vanităţi, de gloriole de moment, fără nicio perspectivă, din păcate.

D.A.D.: - *Generaţia ta a fost cimentată în decenii şi prin prietenia literară. Tu însuţi ai cultivat-o de-a lungul vremii. Acum, la vârsta de bilanţ (de etapă, să zicem aşa), mai crezi în prietenie, fie ea literară sau prietenie pur şi simplu?*

G.D.: - Dacă crezi cu adevărat în ceva, n-ai cum să nu mai crezi la un moment dat. Prietenia este un Dumnezeu adevărat, existent în tine şi-n celălalt, în sufletul pereche, cum a spus Aristotel cu atâta timp în urmă. Dacă crezi în Dumnezeu din curiozitate, din interes, înseamnă cu nu crezi. La fel, dacă practici prietenia ca interes, ca replică datoare, doar pentru un timp, dând apoi cu piciorul în ea, inventând tot felul de pricini, asta înseamnă că nu ai crezut niciodată în prietenie cu adevărat. Nu-ţi poţi face mai mulţi prieteni în viaţă, aşa cum nu poţi crede în mai mulţi Dumnezei. Dumnezeu e unul, Prietenia e una. Însă, aici, în cazul prieteniei, te mai poţi oţărî, te mai poţi îndoi, dar poţi în final ierta, uita, de dragul aproapelui, în care ai investit timp, suflet, viaţă în fond. Şi cu cât înaintezi în timp, în vârstă, cu atât nu mai ai timp să-ţi faci noi prieteni, doar de dragul de a diversifica, de a experimenta. Dumnezeu îţi dă un număr de prieteni, câţi poţi duce. Dacă tu alegi să duci în cârcă mai mulţi decât poţi duce, apare atunci suferinţa, îndoiala, schimonosirea sufletului. Şi lui Dumnezeu nu-i place asta şi te pedepseşte. Şi cel mai trist lucru este să rămâi la bătrâneţe fără prietenii. Şi asta dintr-o nemăsurată nesăbuinţă a ta. Fără prieteni aş fi avut un suflet năpăstuit!

D.A.D.: - *În încheiere, odată cu urările de la mulţi ani, te întreb: care sunt proiectele tale de pensionar debutant?*

G.D.: - Nu sunt lacom: nu am proiecte în afara celor pe care mi le derulez cu luciditate şi în cunoştinţa limitelor pe care le am. Am doar un singur proiect: să fiu sănătos, să le pot duce pe mai departe pe cele pe care le-am avut în gând tot timpul.

D.A.D.: - *Te rog să oferi cititorilor un poem reprezentativ pentru lirica ta!*

G.D.: - Iată-l aici, în pagină.

Prietenia este un Dumnezeu adevărat, existent în tine şi-n celălalt, în sufletul pereche, cum a spus Aristotel cu atâta timp în urmă. Dacă crezi în Dumnezeu din curiozitate, din interes, înseamnă cu nu crezi. La fel, dacă practici prietenia ca interes, ca replică datoare, doar pentru un timp, dând apoi cu piciorul în ea, inventând tot felul de pricini, asta înseamnă că nu ai crezut niciodată în prietenie cu adevărat.

Gellu DORIAN (n. 13 octombrie 1953)

Poezia de azi

Poezia nu se mai scrie,
Poezia nu se mai scrie pe sine
Poezia nu se mai scrie pe sine din sine
Poezia nu se mai scrie de la stînga la dreapta
Poezia nu se mai scrie pe tăbliţe de lut
Poezia nu se mai scrie pe papirus
Poezia nu se mai scrie pe pielea tăbăcită a unei jivine prinsă-n juvăţ
Nici măcar pe scoarţa unui copac ca o gramotă
Poezia nu se mai scrie pe hîrtie
Poezia nu se mai scrie cu pana
Poezia nu se mai scrie cu tocul muiat în călimară
Poezia nu se mai scrie cu stiloul cu peniţă de aur
Poezia nu se mai scrie cu pixul
Poezia nu se mai scrie cu plumbul de lemn
Poezia nu se mai scrie direct la maşina de scris
Poezia nu se mai scrie
Ea se butonează şi apare pe un ecran în milioane de pixeli
Poezia se ejectează prin milioane de bitzi direct în ochii
Celui grăbit să o uite acolo
Poezia nu se mai spune la urechea iubitei
Ci în pîlnia unui gramofon de carton
Poezia nu mai are mamă, nu mai are tată
Poezia nu mai are poet
Poezia este orfană
Poezia nu se mai scrie
Şi deci dacă nu se mai scrie, nici nu se mai citeşte
Şi aşa cum iese în noua ei haină virtuală
Ea se urlă
Se sacadează
Se rapereşte
Se hipo-hopeşte
Se maneleşte
Se sinucide
Se droghează
Se fumează
Se prostituează
Se face orice
Numai poezie nu se mai face
Poezia nu moare
Nu tace
Stă desfăcută la cămaşa prin care strabat mii şi mii de ochi
Care n-o văd.

Today's Poetry

Poetry is no longer written,
Poetry no longer writes itself
Poetry no longer writes itself out of itself
Poetry is no longer written from left to right
Poetry is no longer written on clay tablets
Poetry is no longer written on papyrus
Poetry is no longer written on the tanned hide of an ensnared beast
Or at least on a tree bark like a manuscript
Poetry is no longer written on paper
Poetry is no longer written with a quill
Poetry is no longer written with a pen dipped in an ink well
Poetry is no longer written with a gold nib fountain pen
Poetry is no longer written with a wooden lead pencil
Poetry is no longer written
It is button-pressed and is shown in millions of pixels
Poetry is ejected through millions of bits straight into the eyes
Of the one in a hurry to forget it there
Poetry is no longer whispered in the ear of one's beloved
It is whispered in the funnel of a cardboard gramophone
Poetry no longer has a mother it no longer has a father
Poetry no longer has a poet
Poetry is an orphan
Poetry is no longer written
And therefore if it is no longer written
It is no longer read either
And the way it comes out in its virtual attire
It is howled
It is jerked
It is hip-hopped
It is manea[1] -ed
It kills itself
It drugs itself
It smokes itself
It sells itself
It turns itself into anything
But no longer into poetry
Poetry does not die
It does not keep silent
It stands with its shirt unbuttoned through which thousands if eyes gaze
But cannot see it.

translated by **PROCOPIE CLONȚEA**

Note 1 - Untranslatable. Poor quality oriental-like song.

interviu

Adrian Alui Gheorghe

Povestea lui Doman, stîlpnicul

Deci, dumneata zici că eşti Dumnezeu? Ia să scriu un autograf pe măsură, că numai lui Dumnezeu nu îi mai scrisesem autografe. Deci: *Lui Dumnezeu din partea robului său Augustin, drept mulţumire că a pus gust de măr în mere şi gust de pară în pere şi gust de prună în prună şi a făcut ca tăria fructelor să fie descătuşată din formă şi din materie, spre lauda sa,* Amin. Şi semnă dedesubt: DAD.

proză

Îi spun într-o zi lui Gusti Doman, riscînd evident:

- Dă-mi un nume şi îţi fac o poveste.

- O, dacă e aşa, ia spune-mi povestea lui Doman? Poţi să o spui? Sau,

poftim, spune povestea lui Augustin, nu a „fericitului" ci, vorba lui Vasile Spiridon, cea a „nefericitului Augustin", cel care trăieşte la Curtea de Argeş...! Nu-s chiar nefericit, dar asta e o altă poveste.

Da. Grea treabă ...! Cum să spui o poveste despre un om de poveste?

Ei, dar m-am uitat din ceardacul meu care e situat aproape de Ceahlău, spre Curtea de Argeş şi ce am văzut prin ceaţa alburie care leagă cele două capitale spirituale fără portofoliu? Cică îl vedeam pe Dumnezeu care, la rîndul lui, privea printre gene spre pămînt. Era uşor plictisit. Adevărul e că şi Dumnezeu ajunsese la o concluzie surprinzătoare: eternitatea plictiseşte. A vrut să îi spună aceasta Sfîntului Petru, care îi stătea alături, numai că observă că acesta aţipise de-a binelea şi pînă îşi ridica o pleoapă Sfîntul mai treceau cîteva sute de ani. Dialogul dintre ei era, de obicei, cam aşa:

- Mda!, spunea Dumnezeu, privind spre Univers, gîndind la ce mai e de făcut, fiind conştient că lucrurile sunt perfectibile, că mai e nevoie de nişte galaxii, că trebuie să mai facă nişte planete, să le decoreze cu sateliţi, plus chestiunea energiei care să pună toate acestea în mişcare etc.

- Deh ...!, îi răspundea după două, trei mii de ani Sfîntul Petru, reflectînd şi el la soarta meteoriţilor care se agitau prin univers fără vreo treabă.

- Da, deh ...!, îi răspundea Dumnezeu după alte două, trei mii de ani.

- Da ... ?, întreba Sfîntul Petru, după alte cinci, şase mii de ani, căutînd privirea albastră a ochiului interior a Creatorului.

Ei, da, ca să pricepeţi, cam aşa trece eternitatea. Graba nu ar face decît să strice ordinea. Şi Dumnezeu ştie acest lucru.

Acum, văzînd că Sfîntul Petru a aţipit, şi-a întors ochiul din interior spre exterior, spre univers. Şi se văzu pe Sine însuşi peste tot şi acest lucru i se păru normal. Apoi, privind mai atent, văzu că pe Pămînt, totuşi, era mai multă mişcare decît pe alte planete din Univers, era o harababură veselă care îi distrase atenţia de la Sine.

Da, erau fiinţe făcute după chipul şi asemănarea Sa, numai că erau becisnice, agitate, gălăgioase, colorate, pizmaşe, codoaşe, oportuniste, vesele, triste, agresive, persuasive, sugative, corozive etc.

Prima oară privirea îi căzu undeva în zona Asia-Pacific, spre Japonia. Văzu omuleţii agitaţi, care fugeau din loc în loc ca nişte furnici, care inventau mereu cîte ceva, de parcă nu le era de ajuns cîte găsiseră pe pămînt. Erau amarnici. Pe ăştia cînd i-am mai făcut oare?, se întrebă Dumnezeu. Întrebarea era pur retorică, evident că nu avea cine să răspundă.

Apoi îşi mută privirea mai la dreapta şi ajunse în zona Greciei, raza privirii se opri pe muntele Athos. O beţie de arome şi culori îl învălui, cîntece care mai de care mai înălţătoare, aur, smirnă şi tămîie etc. Ei, da, parcă e Muzica Sferelor, îşi spuse Domnul. Asta îl adoarme instantaneu pe Sfîntul Petru şi trebuie să recunosc că şi mie îmi dă o slăbiciune aparte.

Apoi mută fasciculul de raze ale privirii mai spre dreapta şi se opri undeva unde i se păru că strălucea ceva. Clipi, un clipit care ţinu cîteva sute de ani, fireşte, după care fixă locul. Vru să îl întrebe pe Sfîntul Petru ce ţară e acolo, dar renunţă. Îşi consultă GPS-ul personal. Da, era România. Mai strînse puţin pleoapele şi privi cu atenţie un loc, un anumit loc: era Curtea de Argeş. Mănăstirea vuia de cîntece înălţătoare, valuri de miresme de tămîie urcau pînă în tării, însuşi Calinic Argeşeanul conducea această impresionantă ceremonie care tare plăcu Domnului.

Da, aici mergem!, spuse Domnul, în timp ce îl zgîlţîi pe Sfîntul Petru care tocmai dădea să se întoarcă de pe o parte pe alta. Ca să îl trezească, Domnul îi dirijă un nor de mireasmă de tămîie pe la nas, ştiind că sfîntul este foarte sensibil, avînd chiar uşoare puseuri alergice. Da, Sfîntul Petru strănută şi se trezi. Strănutul său produse cutremure în cîteva galaxii, fireşte. Multe planete se repoziţionară după şoc.

- Ce s-a întîmplat?, întrebă Sfîntul Petru.

- Gata cu somnul, hai să facem o inspecţie în teritoriu, spuse Domnul.

Trecem peste preparativele care ţinură şi ele cîteva mii de ani cereşti, pînă găsiră cele mai bune expresii umane, pămîntene, ca să se întruchipeze, fiindcă nu voiau să sperie omenirea, voiau să se comporte normal, ca tot omul de pe pămînt. Zis şi făcut.

- Bun, unde coborîm?

- Acolo unde am auzit acele muzici îngereşti şi de unde au venit valurile de miresme de smirnă şi tămîie. Curtea de Argeş se numeşte, parcă.

Şi au coborît chiar în curtea Catedralei. Strălucea în bătaia soarelui şi asta tare le plăcu.

- Oare în fiecare zi oamenii se bucură de aşa privelişti?

- În fiecare zi, îi răspunse Sfîntul.

- Măi, măi ...! Dar straşnică lume mi-a ieşit pe planeta asta! Pe celelalte am încercat, dar ori n-a fost sămînţa bună, ori n-a fost solul bun, că nu mi-a ieşit mare lucru.

Au ieşit din curtea mănăstirii şi au luat-o pe stradă. Lume peste lume, fiecare cu treaba lui. Cam mult zgomot, muzicile din catedrală se cam risipiseră, acum intraseră în lumea cea mai concretă, omenirea profundă, cum i se mai zice. Au privit peste garduri, cercetînd acele aglomeraţii de lucruri care nu prea ştiau ei la ce folosesc. E vreun obicei al locului, să adune şi să îngrămădească totul în curte, gîndi Domnul.

- Ia, hai să intrăm într-o curte din astea, să vedem şi noi cum trăiesc oamenii din această omenire profundă, zise Domnul.

Prima poartă, încuiată. La a doua poartă, doi cîini zdrenţuroşi şi fioroşi se repeziră să-i rupă. La a treia poartă o babă amarnică se stropşi la ei gata să-i fugărească cu o mătură. La a patra poartă bătură degeaba, nu ieşi nimeni. La a cincea nici nu apucară să bată ca lumea, că şi fură invitaţi înăuntru. Ei, da, bună treabă, gîndi Domnul.

Cel care îi invită înăuntru tocmai trebăluia pe lîngă un cazan de făcut ţuică numit popular alambic. Nici una, nici două le plasă celor doi drumeţi cîte un păhăruţ în mînă şi îi îndemnă să guste: voia să le ştie părerea. Cei doi, luaţi prin surprindere, dădură păhăruţele peste cap.

- Cum zici că se numeşte apa asta?

- Ţuică, se miră omul de aşa ignoranţă din partea musafirului. Ce, nu ai mai băut niciodată aşa ceva?

Domnul se uită spre Sfîntul Petru şi îl întrebă aparte: Crezi că tot eu am lăsat pe pămînt chestia asta? Nu îmi amintesc.

Nu cred, răspunse Sfîntul, în agitaţia lor oamenii au mai inventat şi ei cîte una, alta. Plus că Lucifer nu a stat nici el degeaba, a mai băgat cîte o strîmbă pe ici, colo. Ţuica poate fi o asemenea strîmbă. Că fără asemenea capcane nu prindea Decăzutul niciun suflet. În fond, e un fel de tămîie, numai că nu e gazoasă, ci e lichidă. Dacă o tragi pe gît e ca şi cum ai trage tămîie pe nas. E la fel de îmbătătoare.

Între timp gazda le umpluse iar păhăruţele şi le ceru părerea.

- E din amestec de vişine cu prună. Dar am pus şi ceva pere. Simţiţi aroma?

Şi apoi, fără să aştepte răspunsul, strigă spre interiorul casei: Valentino, adă nişte şuncă şi ceapă, că avem musafiri!

Femeia se înfăţişă imediat. Şunca era tăiată mărunt, ceapa roşie era trecută prin sare. Bune lucruri am făcut, gîndi Domnul, gustînd ceapa şi şunca, după ce gazda îl înghesuise deja cu al treilea păhăruţ.

- Cum vă numiţi şi de unde veniţi?, îi întrebă gazda.

- Păi, suntem Dumnezeu şi Sfîntul Petru, răspunse primul, întrebîndu-se dacă a făcut bine să spună asta. Şi venim din Cer, fireşte.

- Ei, asta e bună, într-adevăr ca metaforă. Chiar am să o reţin într-o proză de-a mea, că sună bine. Io-te, domnule, numai Dumnezeu nu mai trecuse pe la mine prin ogradă ...! Domnilor, sunteţi formidabili! Şi aveţi şi umor, asta e cu adevărat grozav. Asta îmi aminteşte de o petrecere undeva, cred că pe la Tîrgovişte, cînd cineva m-a prezentat comesenilor ca Dumitru Augustin Doinaş, în loc de Dumitru Augustin Doman. Şi toată seara cei de faţă au simţit nevoia să îmi recite „Mistreţul cu colţi de argint", ca să îmi facă plăcere... Îmi mai amintesc că eram cu prietenul meu Mihai Barbu pe la Petroşani, la o masă şi ăsta mă prezintă celor de acolo, ignoranţi în ale literaturii, drept Cehov. Şi ăştia pînă dimineaţă nu m-au scăpat din „domnu Cehov" în sus, „domnu Cehov" în jos, încît a doua zi cînd m-am trezit m-am uitat în oglindă şi m-am întrebat cine sunt de fapt, Cehov sau Doman? Da, asta e formidabilă, cu Dumnezeu şi Sfîntul Petru ...! Valentino, ştii cine e la noi în ogradă acum? Dumnezeu şi Sfîntul Petru ...!

Femeia scoase capul pe uşă şi spuse uşor răstit:

- Gusti, dragă, iar ai îndesit păhăruţele, că acuşi ai să spui că bei şi cu cei patruzeci de mucenici. Eu nu ştiu unde îi mai găseşti pe ăştia care trag la pahar ca muştele la miere ...?!

- Şi dumneata cu ce te ocupi?, întrebă Sfîntul, trecînd peste sfiala momentului.

- Sunt prozator, după cum v-am mai spus.

- Ce e aceea prozator?

- Mă, dar parcă sunteţi căzuţi din lună...! Prozatorul e un fel de creator.

- Tot eu i-am făcut şi pe ăştia? Ce fac ăştia, de fapt? Ce creează?, întrebă aparte Dumnezeu pe Sfîntul Petru.

- Ei, aşa zic ei că sunt creatori, de fapt cam maimuţăresc creaţia Ta. O îngînă şi atît. Ăştia nu ar fi în stare să facă nicio rîmă, nicio gărgăriţă, dar îşi zic creatori. Ei spun doar poveşti despre cum s-ar face o gărgăriţă sau un elefant. Dar şi alea, aproximative. Ei au reuşit să prindă ceva din duhul lucrurilor şi al fiinţelor şi jonglează cu asta. Cum e cu ţuica asta, de exemplu. Fructele le-ai creat tu, ei scot tăria şi zic că sunt creatori de ţuică. Se amăgesc, de fapt. Dar asta îi ţine de fapt, e joaca lor.

Între timp gazda se duse pînă în casă şi se întoarse cu cîteva cărţi.

- Ia vedeţi aici, astea sunt două din ultimile mele cărţi, „Sîmbătă, duminică şi alte singurătăţi" apărută la Editura „Tipo Moldova" şi „Zbateri facile, strădanii futile", de la Editura Bibliotheca din Tîrgovişte. Ia, hai să vi le dau cu autograf. Deci, dumneata zici că eşti Dumnezeu? Ia să scriu un autograf pe măsură, că numai lui Dumnezeu nu îi mai scrisesem autografe. Deci: *Lui Dumnezeu din partea robului său Augustin, drept mulţumire că a pus gust de măr în mere şi gust de pară în pere şi gust de prună în prună şi a făcut ca tăria fructelor să fie descătuşată din formă şi din materie, spre lauda sa, Amin.* Şi semnă dedesubt: DAD. Iar dumneata zici că eşti Sfîntul Petru? Cînd o să-i spun Înalt Presfinţitului Calinic cu cine am băut, o să se prăpădească de rîs şi nu o să mă creadă, sunt convins. Deci, autograful acum... *Lui Sfîntu Petru, de la uşiernicul pămîntean la uşiernicul ceresc, aceste zbateri pămînteşti inutile ca să nu ajungem la eternităţi din ce în ce mai futile. Amin.* Le înmînă cărţile, completînd şi ţuica din păhăruţe. Cei doi luară cărţile cu destulă stîngăcie, sfiindu-se.

- Dar să nu aruncaţi cărţile, că scot exemplare puţine şi nu le risipesc. Mai mult, chiar plătesc exemplarele pe care le primesc. Că din partea editurilor pe gratis primeşti doar zece, douăzeci de exemplare. Restul le plăteşti. E grea viaţa autorilor români în post-literatură. Că acum cică asta trăim, post-istorie, facem post-literatură post-modernă... E un fel de post lung, lung pentru autorul român, ca să ne jucăm puţin cu cuvintele, mai lung chiar decît postul Paştelui. Ei, vouă vă dau cîte un exemplar din cărţile mele, că îmi sunteţi simpatici.

Între timp Dumnezeu deschise una din cărţi şi citi cu voce tare: „Adevărul nu poate exista ca materie. El nu există nici ca nălucă. Dacă cineva ar putea vorbi cu Adevărul şi l-ar întreba, precum Moise pe Dumnezeu: Ce să le spun celor de la

poalele muntelui despre tine?, Adevărul i-ar răspunde exact ca Dumnezeu: Eu sunt cel ce sunt!”. Bravo, văd că ai înțeles cîte ceva. Deși e destul de aproximativ. Adică cum nu poate exista ca materie? Dar eu ce sunt aici? Ţuica asta de prună, vișine plus pere nu este materie? Nu bag și eu acum materie în materie? Hm!

Sfîntul Petru răsfoi și el cartea de la Tipo Moldova și citi primul pasaj care îi căzu sub ochi: „Există șapte dovezi ale existenței lui Dumnezeu? Da, plus una: aceea că doar Dumnezeu ar fi putut concepe – ca-ntr-un limbaj sculptural - pentru un gol al femeilor un plin al bărbaților.” Ei, ei, mai există și alte dovezi, chiar faptul că acum stă cu dumneata aici, la o țuică...! Iar asta cu golul și plinul e tare încurcată. Aici mai e de reflectat. Hm!

- Hm!, îi răspunse Dumnezeu.

- Ei, dar știți voi ce sărbătoresc eu azi? Nu cred că nu știți ...!? Am făcut 65 de ani de viață. Și ies la pensie. Iar pensia e mică, că așa sunt pensiile aici pe pămînt, mai ales dacă toată viața ai fost artist...! Ia, hai noroc, luați ...! Pentru asta bem.

Dumnezeu se uită la gazdă, se uită în sine și zise:

- Să îți măresc pensia nu prea am cum, că aș dezechilibra bugetul țării voastre, dar am altceva mai bun. Pot să fac să iei pensia asta așa micuță mulți, mulți ani de aici înainte. E bine?

- E bine, îi răspunse gînditoare gazda. Și să mai pot scrie niște cărți ...!

- Ei, da, asta îmi stă în putere. Ai să scrii Domane cîteva cărți care vor fi foarte lăudate de cititori, cîți vor mai fi fiind și de critica literară, dacă va mai fi fiind.

- Dar vreun premiu al Uniunii Scriitorilor ...?, încercă timid gazda.

- Ei, aici e mai greu, nu am chiar așa mare putere ...! Acolo juriul e juriu, nici Dumnezeu nu se poate amesteca...! Deși aș putea să le suflu la ureche, la un moment dat, așa ca o șoaptă, ca o idee. Aș putea încerca, în schimb, să îl fac pe Nicolae Manolescu să te bage în „Istoria....” lui. Ce zici?

- Hm. Bună treabă!

Între timp oaspeții se pregătiră de plecare. Gazda plasă fiecăruia cîte o sticlă de țuică, să aibă la drum și eventual pentru acasă. Că pînă în Cer drumul e lung, trebuie să mai facă și cîte un popas. Deși protestară timid, cei doi trebuiră să pună și sticla în traistă, alături de cărțile primite.

- Ce să-i dăm în schimb?, întrebă Dumnezeu pe Sfînt. Că tare frumos ne-a primit și ne-a tratat.

- E greu de spus, că nu pare preocupat de cele materiale. Se mulțumește cu puțin pe principiul formulat de un sfînt părinte în alt veac: pe lumea asta am nevoie de puțin iar de puținul acela și mai puțin. Dar eu zic să îi dai din bunătățile tale cele mai alese, dintre cele mai puțin văzute, dar bine simțite.

- Bine zis. Uite, Domane, cît cuprinzi cu ochii, peisajele cele frumoase să fie numai ale tale. Cît auzi cu urechile, muzicile cele mai frumoase să fie numai ale tale. Cît cuprinzi cu inima, lumea să fie numai a ta. Cît poți stăpîni cu vorba, al tău să fie. Și să te plimbi cu mîinile la spate, fără nicio grijă, de-a lungul și de-a latul lumii voastre încă șaizeci și cinci de ani de aici înainte. Amin. Ce zici?

- Ce să zic, Doamne? Sărut mâna! Nici nu cred că avem nevoie de mai mult. Valentino!, hai că ne pleacă musafirii ...!

Apoi, un porumbel a trecut prin dreptul turlei Catedralei în zidul căreia Ana lui Manole încă mai suspină, zborul său a aprins niște stele pe cer, Calea Lactee a devenit feerică. Porumbelul a aterizat în curtea lui Doman, între prunii care își împrăștiau mireasma de fruct în căldurile coacerii. Dumnezeu s-a urcat pe o aripă, Sfîntul Petru pe cealaltă și au luat-o încet, pe sub umbra strălucitoare a Catedralei, pierzîndu-se în Univers.

Iar alambicul lui Doman? Ei, el intră de acum în rîndul lucrurilor simbolice.

Piatra Neamț, 29 august 2018

Alida Rușeț

JARDIN DE DOLLY

Am plecat într-o călătorie în căutarea sensului. Trebuia să mă conving că merită să trăim. M-am gândit la facerea lumii. Dumnezeu a creat lumea și i-a dat viață. Vreau să cred că fiecare om trebuie să creeze o mică lume, un univers al lui. Avem datoria de a transforma nimicul în tot. În fiecare zi trebuie să luptăm pentru a da sens. Doar așa ne câștigăm locul în eternitate.

Copilul

„ - Mamă, ce era la început, înainte de a exista lumea?

- Nu era nimic.

- Și cum arăta nimicul?

- Ce întrebare fără sens, pui!? Nimicul e nimic.”

*

Sunt copil. M-am trezit, dar refuz să deschid ochii. Bunicii mei nu sunt în casă. E liniște. Aștept...și apoi, dintr-odată: a venit tata! Stupoare. Zarvă. Îi aud vorbind în camera vecină. Aud hârtii foșnind. Oare ce mi-a adus? Îmi bate inima... Cineva a intrat în cameră. E el. Aștept să mă îmbrățișeze. Ce fericire ! Trebuie doar să deschid ochii...

M-am trezit, dar refuz să deschid ochii. În casă nu e nimeni. Liniște. Simt prezența mobilei și a fructelor întinse pe masă la uscat. În rest, nimic.

Iubirea

Sisco era acolo. Stătea pe pat și se uita la televizor. Râdea ca un copil. Îl hraniserăm pe Motănescu, fidelul pisoi vagabond care încremenea sub fereastră până își primea porția de mâncare. Târziu, în noapte, când Sisco fuma lângă geamul deschis, îl auzeam pe Motănescu miorlăind îndrăgostit și leneș.

*

Era noapte. Nu se auzeau decât câțiva greieri. Motănescu își încheiase monologul. Sisco doarme, dar mă ține bine strâns de mână. O singură margine a ferestrei rămăsese neacoperită de draperie. Văd luna și câteva stele. Adorm și visez. Sală de bal. Petrecerea cu măști a durat un timp. Am valsat nebunește, am râs, am ignorat. Ne vedeam în oglinzi multiforme și ne proiectam viitorul. După ce am amețit bine, ți-am dat liniștită masca jos și am privit: o altă mască. Am repetat gestul și...n-a mai rămas nimic.

Non-sensul

Am obosit. Nimicul e pretutindeni și e în mine. Am visat o cădere în gol. Alunecam rapid printr-un tunel vertical. Voiam să mă prind cu mâna de ceva, dar nu găseam nimic. M-am trezit țipând. În fața mea - luna plină și magică, încadrată de fereastră. Nu vreau să mă despart de această lună. Dacă aș reuși să o înghit, atunci lumina ei s-ar revărsa în mine.

*

Am dispărut. Cineva trăiește în locul meu. Noua locatară a acestui corp e ahtiată după certitudini și siguranță. A pornit în căutarea adevărului absolut. Săraca... Duduia caută ceva ce nu există. Și, dacă ar exista, cine ar avea nevoie să știe tot?!

Nimicul

Definiție: gol, întuneric, liniște. S-a sfârșit.

*

Ieri am fost chemată la o înmormântare. A plouat. Biata femeie! I-am văzut o fotografie din tinerețe – tânără absolventă de arte plastice. Acum – un corp rece și țeapăn, asemenea unei frumuseți împăiate. A plouat pe ea. Oare nu s-a supărat că au îngropat-o udă?

*

Dimineață friguroasă de februarie. Mă aflu în grădina unei noi locuințe închiriate. O văd pe vecina clătinându-se pe picioare. Un tablou halucinant, în care balerina diafană de pe vremuri execută un dans compus din mișcări frânte. Pare mai degrabă o apariție de pe altă lume, decât o prezență reală. Îmi răspunde stins la salut și face câțiva pași spre pomișorii înghețați din fața casei. Fiecare mișcare a ei pare o înfrângere a gravitației.

„ – Atât de mult îmi doresc să dorm, dar mă strigă întruna afară!”

„ – Cine?”

Nu m-a auzit sau m-a ignorat. În loc de răspuns, se răsucește uimitor de repede pe călcâie și intră în casă.

Oare cine o strigase? În grădină nu mai era nimeni.

*

M-am așezat la pian și am cântat *Jardin de Dolly,* a lui Fauré.

*

Dacă tot murim, ce rost mai are? Poate că nimicul de dinainte de facerea lumii s-a ascuns în fiecare dintre noi. Când nimicul distruge sensul, se instalează moartea. Nici măcar nu e nevoie să călătorim spre cealaltă lume. Putem fi niște morți reuniți chiar aici, pe pământ. Ne mișcăm, anesteziați, pe străzi și la serviciu. Mimăm viața, sentimentul și credința. Devenim atât de falși, că nu mai rămâne nimic de murit în noi.

*

Mai bine tac. Mai bine cânt. Capul meu a devenit o cutie muzicală. Mâna misterioasă răsucește cheița imaginară, iar muzica din *Jardin de Dolly* nu mai încetează.

Jardin de Dolly

A venit primăvara. Vecina mea, fosta balerină, pare să-și fi regenerat forțele. Am văzut-o astăzi în grădină. A curățat pomișorii de uscături. Într-o lume în care totul se termină, primăvara are curajul și perseverența de a se întoarce în fiecare an.

O pisică a nimănui s-a instalat la noi în curte. Am, din nou, pe cine hrăni.

*

Un moment în grădina lui Dolly. Pășesc printre tufele de trandafiri.

*

Am făcut o listă cu lucrurile pe care le-am iubit și le-am pierdut. M-am gândit, apoi, că lucrul în sine s-a sfârșit, dar nu și iubirea pentru el. Așadar, îmi demonstrez încântată că nu totul se termină.

*

Astăzi m-am decis. Vreau să schimb nimicul în tot. Trăiesc. Sunt vie. Afară e primăvară și nu îmi mai este frică de sfârșit. Vreau să descopăr lucrurile care durează o veșnicie și să mă hrănesc cu ele.

*

Mai cânt încă o dată *Jardin de Dolly*. Anihilează orice urmă de nimic. Grădina cu trandafiri a lui Dolly e un tot etern.

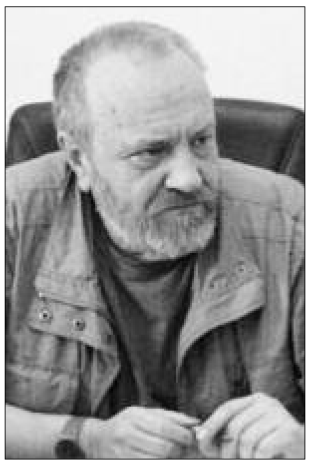
*

Mi-am hrănit pisica. Mănâncă rapid, iar apoi se așază pe genunchii mei. Mă privește șmecheră și îmi toarce. După ce ne-am alintat reciproc, am luat-o în brațe și am ieșit în grădină, la soare. Deasupra, cerul albastru împăcat pe deplin cu norii care-l brăzdaseră. Și, deasupra cerului, sensul etern, sau, altfel spus, cineva care are grijă de noi.

Am dispărut. Cineva trăiește în locul meu. Noua locatară a acestui corp e ahtiată după certitudini și siguranță. A pornit în căutarea adevărului absolut. Săraca... Duduia caută ceva ce nu există. Și, dacă ar exista, cine ar avea nevoie să știe tot?!

proză

Marian Ilea

ILEA de Bârgău şi Ieud

Centenarul Marii Uniri

BADEA GEORGE – ULTIMA ZI

(piesă de teatru în două scene şi epilog)

Personaje:

George Pop de Băseşti în două ipostaze: în Scena I e Domnul George – 42 de ani, în Scena II e Badea George – 83 de ani, bolnav, întors de la Alba Iulia în urmă cu trei luni. Acţiunea Scenei II se petrece în 23 februarie, anul 1919.

Bogos-olaru' (Badea Bogos) – olarul din Odeşti, 74 de ani

Alexandru Chiş – locotenent din Odeşti, aghiotantul lui George Pop de Băseşti

Preotul Maior – 53 de ani

Elena Hossu Longin - fiica lui George Pop de Băseşti

Corul bărbaţilor ardeleni

SCENA I

Interior de atelier de olărit. Bogos olarul din Odeşti învârte cu piciorul la roată. Intră Domnul George, intră şi salută. Bogos olarul se ridică în picioare. Salută. Aşează oala de lut proaspăt la uscat. Se linge pe degete de lut. Mănâncă lutul. Bea o cană cu apă. Se şterge pe mâini cu o bândură. Se apropie de Domnul George (îmbrăcat în costum specific anilor 70 ai secolului nouăsprezece, cumpărat în Budapesta). Cei doi vor sta de vorbă.

Bogos-olaru': Oho, domnule George, bine ai venit. Iară. După ani mulţi. Oi tăia mâţu' cel gras că demult nu te-am mai avut oaspete. Da' am auzit ce faci şi p-aci şi pe la Budapesta, ba şi la Viena te-ai făcut ştiut.

George Pop de Băseşti: Bine zici, bade Bogos. Demult. Vremea nu trece, noi da. Ai făcut de atunci şi până astăzi centru de olărit în Odeşti.

Bogos-olaru': Şi de negoţ, domnule George, că toţi se vaită că n-avem neguţători. Acuma-i avem. Altfel n-aveai cum să-i faci pe ăia de la Debrecen ori Budapesta să vrea să beie apă din ulcioarele mele de lut.

George Pop de Băseşti: Asta-i drama noastră a transilvănenilor.

Bogos-olaru': Care?

George Pop de Băseşti: Neguţătoreala care-i în curtea altor neamuri.

Bogos-olaru': Da şi a olarului.

George Pop de Băseşti: A olarului ce-i, bade Bogos?

Bogos-olaru': Drama, asta-i. Cum să-l înveţi pe ungur ori pe austriac să mănânce dintr-un blid de lut cu o lingură de lemn. Că-i vezi, domnule George, că trăieşti printre ei ca fecioru-meu. Linguri de argint, blide făcute ca lingurile şi ulcioare din porţelanuri scumpe.

George Pop de Băseşti: I-ai reeducat bade Bogos?

Bogos-olaru': Cum nu? I-am pus să experimenteze. Ş-amu tot experimentează. C-aşa-s neamurile astea din imperiu' nost. Ce-i la noi necesar la ei e experiment.

George Pop de Băseşti: La noi e tradiţia, obiceiul vechi de care ne ţinem.

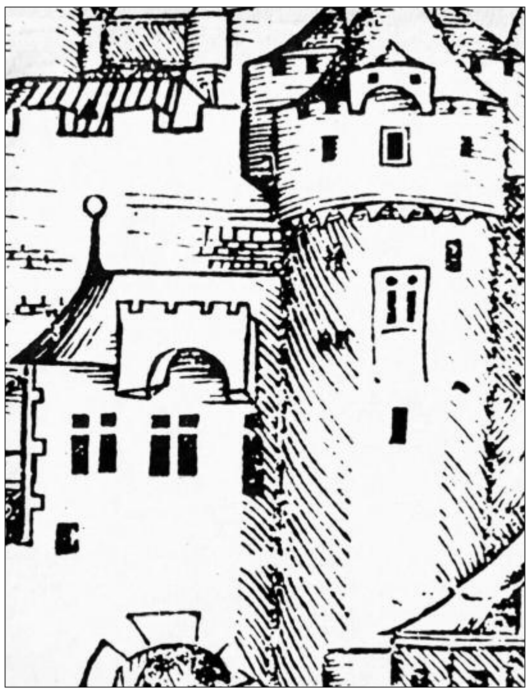
Bogos-olaru': Şi lutul, aici e lutul cel bun, lutul pe care-l aveau şi olarii din alte vremi. Ăsta-i secretu'. Dumitale, domnule George, ţi-l spun. Nu-i voie. Da' trebuie să-l cunoşti. Nici fecioru-meu nu-l ştie.

George Pop de Băseşti: Vorbeşti despre lut, bade Bogos?

Bogos-olaru': Secret de familie-i ăsta. Lutul. Vorbesc şi despre noi, despre neam, despre cum putem deveni vii, cum putem ieşi din adormire. Despre ce ţine de tine, domnule George, şi despre lut, şi despre lutu' din care-s făcuţi şi cei care uită...

George Pop de Băseşti: Din adormire, aşa-i. Cum putem ieşi? Zici adânc, bade Bogos.

Bogos-olaru': Zic că are cine asculta şi cine înţelege. Lutu' de aici îi din bunii şi bunele noastre, domnule, cu sfinţenie trebuie să-l scoată olaru' iarăşi la lumină şi din el să ne facem oalele noastre. Lutu' şi românu' ca-n vremurile vechi când înţelepţii intrau în casa olarului şi-i spuneaau: "te vom face să intri în comuniune cu vechii tăi, acolo le vei auzi vocile, te vei smeri din locul cela plin cu tină, când vasul n-a izbuti, iară-l vei refrământa". Oare, domnule George, nu poţi să faci şi dumneata la fel cu noi, cu toţi din neamul nost de astăzi?

George Pop de Băseşti: Peste acest lut, stăpân eşti dumneata, bade Bogos.

Bogos-olaru': Marele Olar al vieţilor noastre, acela care ne face să învăţăm că fiecare sântem bulgăre de lut în căucul pălmilor lui...

George Pop de Băseşti: Vasul pe care Marele Olar îl făcuse pe roată, bade Bogos, n-a izbutit, aşa cum e firesc să izbutească lutul în mâna olarului, dar l-a refrământat încă o dată, şi din nou până în ziua de astăzi: "Oare nu pot face şi eu cu voi la fel, bade Bogos?"

Bogos-olaru': Poţi, domnule George, tu poţi, ai fost în atelierul LUI, de multe ori n-ai înţeles, pentru că lutul din noi, ca lutu' dinainte de ardere, trece prin multe perioade de frământare. Acestea sunt importante, scot la suprafaţă impurităţile, pietricelele, bucăţile de lemn. Toate, odată dispărute din lutul acela al neamului nost, ne scapă de frământările vieţilor noastre, alea neînţelese de noi, şi ajungem ca lutul din care poate ieşi un vas pe cinste. Se apropie momentul acela şi trebuie să fii pregătit.

George Pop de Băseşti: Adică, bade Bogos, neamu' acesta, noi şi vieţile pe care le trăim, când ne lăsăm zdrobiţi, apoi udaţi de lacrimile noastre, ne duc către focul din care ieşim întăriţi cu oalele tale din lut?

Bogos-olaru': Exact. Dar s-ar putea să iasă iară, din nou un vas neizbutit ori unu aşa cum ne place tuturora. Important e să nu ne descurajăm, domnule George. Dacă vasul vieţii noastre nu a izbutit, mai există şanse să iasă plăcut nouă cât stă în căucu' pălmilor celui care trebuie să înfăptuiască pentru neamu' ăsta de olari.

George Pop de Băseşti: E dureroasă frământarea de care vorbeşti.

Bogos-olaru': Şi apoi, domnule George, după ce-i gata vasu' urmează celelalte probe: de şlefuire, de înfrumuseţare şi apoi proba focului de care nu scapă niciun neam.

George Pop de Băseşti: Spui că orice vas din atelierul Marelui Olar trece prin proba arderii, bade Bogos?

Bogos-olaru': Altfel nu se poate, domnule George.

George Pop de Băseşti: Şi cum trebuie făcut?

Bogos-olaru': Ca demult, domnule George, fără sclipiciuri şi zorzoane ca la alte neamuri. Întâi faci o cruce şi spui Tatăl Nostru, sapi groapa şi când dai de lutul neamului nost, te vei bucura că-l vei vedea gata finalizat.

George Pop de Băseşti: Adică, bade Bogos, nu eu şi alţii din neamu' meu vom crea vasul, noi vom fi chemaţi doar să dăm aşchiile la o parte?

Bogos-olaru': Ai priceput.

George Pop de Băseşti: În breasla olarilor, rânduiala-i să-ţi dai copiii să ucenicească la marii meşteri, altfel breasla trece pe lângă tine şi nu te mai salută, aşa mi-ai spus odată, bade Bogos.

George Pop de Băseşti: În breasla olarilor, rânduiala-i să-ţi dai copiii să ucenicească la marii meşteri, altfel breasla trece pe lângă tine şi nu te mai salută, aşa mi-ai spus odată, bade Bogos.

Bogos-olaru': Mare-i ruşinea să nu duci mai departe ştiinţa lutului, după rânduiala asta am învăţat eu meseria datorită tatălui meu.

George Pop de Băseşti: Lucrezi mult cu lutul, bade Bogos, îl şi mănânci?

Bogos-olaru': În fiecare zi. Uit să-mi bag mâinile în apă. Le bag în gură şi se curăţă acolo. Să nu uiţi, domnule George, eşti nerăbdător să fie gata, să vezi că ai însufleţit-o, pentru că lucrarea dumitale dacă n-o însufleţeşti, dacă nu-i dai viaţă, o să rămână doar o zugrăvire a ceea ce te-ai gândit să faci.

George Pop de Băseşti: Îmi spui despre cuminţenie.

Bogos-olaru': Despre argila neamului nost îţi vorbesc, domnule George. A acumulat multe minerale acolo la patru metri sub pământ. N-a mai fost scoasă la lumină multă vreme. S-a sedimentat. Domnule George, să nu uiţi vorba noastră a olarilor care zice că toţi scapă de meseriile lor de pe pământ când se duc, dar noi ne ducem tot în lut şi ne contopim cu el cum am făcut-o şi-n timpul vieţii. Dumneata eşti ca noi, domnule George, eşti altfel de olar da tot olar se cheamă că eşti.

(muzică, se lasă cortina, sfârşitul Actului I)

SCENA II

Badea George şi aghiotantul său, Alexandru Chiş, se află în dormitorul de la conacul din Băseşti. Patul, un fotoliu. E 23 februarie, anul 1919, noaptea în care Badea George e gata de plecare. Moartea va veni ca şi cum ar fi aşteptat-o. Ar fi ştiut. Badea George povesteşte. Pe scenă se află 7 personaje fără identitate. Vor căra sicriul cu trupul neînsufleţit la sfârşitul Scenei II.

Alexandru Chiş: Bade George, e dimineaţă.

George Pop de Băseşti: Ca orice dimineaţă de iarnă, Alexandre. Intră pe fereastră soarele cu dinţi. E dinţos şi-n dimineaţa asta. Caută ulcica de lut. Aia

teatru

făcută de Bogos olaru', pune-mi lapte proaspăt muls. Dintr-un canceu de lut.

(Alexandru Chiş se execută aproape ca-n armată de parcă bolnavul ar fi căpetenia oştilor pe câmpul de bătaie. Îi întinde ulcica plină cu lapte).

L-am văzut ultima oară la jumătatea vieţii mele. Aveam 42 de ani. N-am fost nici la cimitir la mormântu-i. Mi-l amintesc viu, în atelierul Marelui Olar: "Îţi dau ulcica asta, domnule George", mi-a întins-o. Ulcica asta, Alexandru, e la fel de tânără ca atunci. În timp ce învîrtea roata de picior, mâinile-i lucrau, cânta, fluiera: "atunci olaru-i olar când poate cânta în timp ce picioru' şi mâinile-i lucră", zicea. Mai târziu am înţeles, făurea, născocea şi apoi dansa şi se bucura ca toţi copiii de p-aci, Alexandru. Şi era om bătrân cum am ajuns eu astăzi. "Dansez şi mă bucur, domnule George, niciodată să nu stai degeaba, şi când te odihneşti, ia o bucată de lut, joacă-te, frământ-o, stăpâneşte-o cu mâinile, cu simţirea trimisă în degete. Vrei nu vrei, vei ajunge ce trebuie să ajungi. De aia-i bine să te şi odihneşti. Altul după tine, domnule George, va face ce faci tu pe ceva ce deja există. Până atunci însă, cât poţi, continuă să înveţi". Şi asta a fost tot. Asta-mi amintesc despre Bogos, Alexandru. Aranjează-mi pernele de la spate.

<u>Alexandru Chiş</u>: Acuma, bade George.

<u>George Pop de Băseşti</u>: Badea Bogos olaru' şi domnul George şi acuma badea George şi Alexandru. Ce-o să mai urmeze, au trecut 41 de ani. Am frământat, am stricat şi am refrământat. În care dimineaţă sântem, Alexandre. Taci. Către sfârşit... 23 făurar, o mie şi nouă sute nouăsprezece. Să vină şi popa Maior, nu strică să fie p-aici. La o adică. Respiraţia e mai grea, Alexandre, de-abia o aud. Prea multă linişte în camera asta veche. Mai pune lapte în ulcică. Ia-ţi pieptenele pentru barbă. Unde mă voi prezenta să fiu îngrijit. Când trebuie să te prezinţi să dai raportu', nu poţi fi neîngrijit.

(Se ridică din pat. Alexandru îl sprijină până ajunge în fotoliu. 40 de secunde de linişte. Deschide ochii. E altă voce. Hotărâtă.)

29 noiembrie. O mie nouă sute optsprezece. Ce zi. Ai venit Alexandru.

<u>Alexandru Chiş</u>: M-am prezentat la ordin, bade George.

<u>George Pop de Băseşti</u>: De la înmormântare vii, bietul de tine.

<u>Alexandru Chiş</u>: Mama. Săraca. S-a stins, bade George.

<u>George Pop de Băseşti</u>: Anuca din Odeşti. Vin zile importante. Am frământat destul. Mergem la Alba Iulia.

(Tare) Ger, drum, vagon cu ţurţuri pe el, ger bezmetic, alergătura de vânt pe coridoru' trenului, apoi în vagon, nici un felinar în gări, mersul acela leneş. Şi... alte trenui prin gări. Către Marea Adunare. Era timpul. Dimineaţa, după-amiaza şi seara până la Războieni unde...focuri de armă, un mort. Primul al Marii Uniri. Alba Iulia. Altă seară, odaia, patul şi-o canapea. Tot frig, domnule preşedinte al Partidului Naţional Român din Transilvania. Tare frig pentru un bătrân. Odăile calde erau pentru fruntaşii Teodor Mihali, Alexandru Vaida Voievod. Se poate dormi şi-n odăi reci dacă de dimineaţă vine peste noi Unirea Naţiunii.

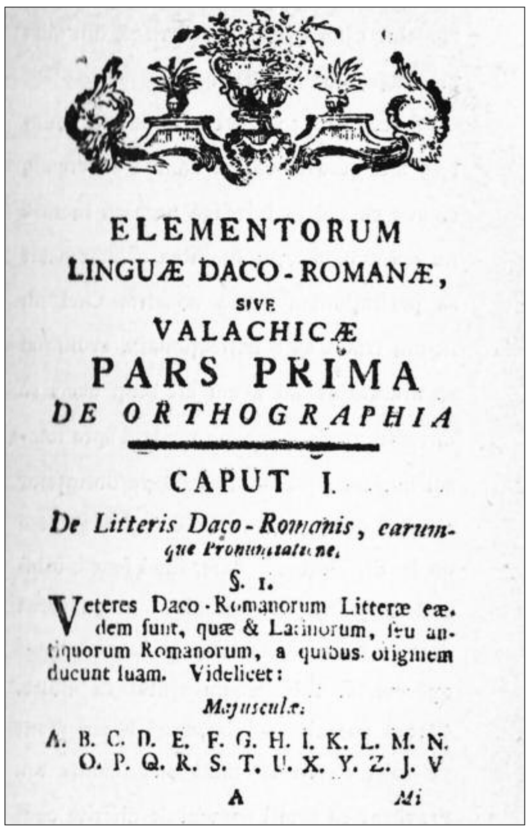
<u>Alexandru Chiş</u>: Şi pe duşumea se poate dormi, bade George.

<u>George Pop de Băseşti</u>: În blănuri n-ajunge frigul, altfel înţepeneam acolo-n ger. Am sosit. Aşa-mi venea să strig. Chiar cu preţul unui sfârşit de viaţă am ajuns. Ca să pot striga ca Simeon: "Acuma slobozeşte Doamne pe robul tău în pace". S-a făcut dimineaţa de 1 decembrie. A intrat Iuliu Maniu în cameră. "Te-a adus Dumnezeu, bade George. Numai dumneata ne poţi scăpa de scandal". "Şi trenul, Iuliu". "Care tren, bade George". "Dumnezeu şi trenul m-au adus, Iuliu". Ai fost acolo, Alexandre, şi stai de mărturie.

<u>Alexandru Chiş</u>: Am fost şi stau.

<u>George Pop de Băseşti</u>: M-am dus la Cazinou în Alba Iulia. Unii doreau Transilvania independentă. Am mirosit influenţa Budapestei, Alexandru. Alţii autonomie, alţii cu încetinitorul. M-am uitat la ei până s-a făcut tăcerea aia dureroasă'. „Dacă nu se face acuma înseamnă că am trăit degeaba", le-am spus. Şi s-a făcut.

(Încet) S-a făcut, bade Bogos olarule. Lutul gata frământat, lucrarea fără o fisură. Atâţia ani. „Acest bătrân, un suflet atâta de tânăr", a strigat unu' bade Bogos olarule. Aşa era. Jale, suferinţă, zbucium şi bucurie în zilele din urmă au fost. Şi femeile noastre. Toate au înfăptuit ce trebuia să fie înfăptuit de către fiecare în parte. „Ne închinăm ţie, măreaţă adunare, şi simbolului sfânt care e simbolul unirii tuturor românilor". *(Se închină).* A mai fost ceva în ziua de 1 Decembrie. N-a interesat pe nimeni. Mâhnirea vrăjmaşilor. Aia a fost şi mai mare, mi-a crescut bucuria gândindu-mă la ea.

ELEMENTORUM
LINGUÆ DACO-ROMANÆ,
SIVE
VALACHICÆ
PARS PRIMA
DE ORTHOGRAPHIA

CAPUT I.

De Litteris Daco-Romanis, earumque Pronunciatione.

§. I.

Veteres Daco-Romanorum Litteræ eædem sunt, quæ & Latinorum, seu antiquorum Romanorum, a quibus originem ducunt suam. Videlicet:

Majusculæ:

A. B. C. D. E. F. G. H. I. K. L. M. N.
O. P. Q. R. S. T. U. X. Y. Z. J. V

A Mi

Puteam pleca, bade Bogos olarule. Am înfăptuit. Am gătat o viaţă de om. Nu-i puţin lucru să gaţi o viaţă, Alexandre. E vesel s-o gaţi frumos. Te întinereşte. Gata melancolia bătrânilor, gata nevoile trupului înfrigurat. Urmează Teiuşul. Trenul, altu'...acelaşi o ia către Deva. Drumu' către casă-i mai nevoios ca venirea.

Ger. Ore de stat în vagoane înţepenite pe linia ferată. Zeci de ore. Gara cu restaurant. Cafea. Ceai cald şi cacao cu lapte adusă de la un gospodar. Umblau gărzile de unguri prin ger ca gongile în bucătăriile încălzite. Am trecut pe la Elena în Deva. Fata mea. O copilă, apoi femeie.

Am văzut Cehu', Alexandre, tot de dimineaţă. Ce frumos a fost. Urma Băseştiul. Conacul ăsta în care am tot pregătit lutul. Lucrarea-i gata, bade Bogos olarule.

Încă o ulcică de lapte, Alexandre. Ai grijă cum mă aşezi între pernele patului. Iarna se face noapte repede. Pune perna mai sus. Suflu tare gros, mai mult şuier. Când mă aşezaţi în pământ...mai încolo... faceţi groapa adâncă de patru metri, acolo mă voi întâlni cu cei din vechime. Acolo voi da samă, Alexandre. De toate să vă ocupaţi voi cei din camera asta. Să nu vă fie teamă. Ungurii lui Bela Kuhn şi-au ascuns puştile sub fundaţia de lemn a bisericii de pe deal. Ca să tragă gloanţele cu precizie. Noaptea s-au întors să-şi ia armele. Au prins a alerga şi a striga cu groază. I-au fugărit morţii din cimitir, Alexandre. Să nu fiţi speriaţi de planurile lor nelegiuite.

<u>Alexandru Chiş</u>: Gloanţele şuieră pe la urechi. Catafalcul e aşezat în mijlocul salonului. Mare minune că n-avem răniţi.

<u>George Pop de Băseşti</u>: Duceţi sicriul în curte. Apoi în biserică. Vasul e gata, Alexandre. E scos din mâinile vrednice ale Marelui Olar, e în atelierul lui. La multe încercări va mai fi supus până la proba focului, până când va iesi fără zorzoane din cuptorul încins. Aveţi grijă, Alexandre. Calea e lungă şi plină de pericole. Eu mi-am împlinit visul. Nu-i uşor să stai şi să-ţi priveşti parcă de departe viaţa ta împlinită deja.

<u>Alexandru Chiş</u>: E o minune, bade George, gloanţele nu pot atinge pe nici unul de-ai noştri. Nu avem nici o victimă. Groapa-i săpată până am dat de stratul de lut al vechilor şi bunilor noştri. Pentru întâlnirea cu ai tăi şi ai noştri, bade George.

<u>George Pop de Băseşti *(voce de departe)*</u>: Am de le dat raportu', Alexandre. Să aveţi grijă pe mai departe. Noi v-am făurit o ţară mare. Voi treceţi-o prin toate încercările care i se cuvin. *(vocea se pierde încet)*

Pe scenă se plimbă sicriul cu trupul lui George Pop de Băseşti. E cărat şi apoi aşezat în sicriu de persoanele fără identitate care au stat pe scenă.

Întuneric.

EPILOG

În întunericul scenei intră Elena Hossu Longin, fiica lui George Pop de Băseşti. E într-o lumină palidă care o urmăreşte până în mijlocul scenei. Elena va vorbi către sala de spectacol. După primele trei propoziţii, din culise intră "Corul bărbaţilor ardeleni", care se va alătura, recitând împreună cu Elena. Printre cele ce se spun, ilustraţia muzicală va puncta anumite momente ale recitării. La sfârşit, pe scenă se va face lumină puternică şi apoi întuneric.

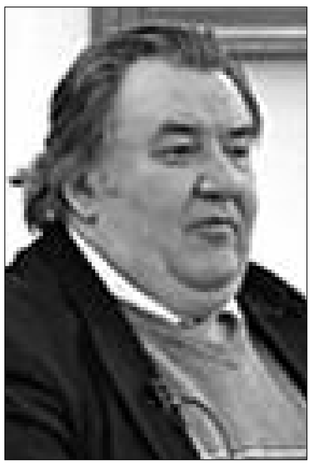
<u>Elena Hossu Longin</u>: Tată, bade George, Elena ta. Elena Hossu Longin, fata lui George Pop de Băseşti s-a întors acasă. N-am venit cu mâna goală. Am adus cu mine toţi bărbaţii Ardealului, să-ţi spună bucuria lor. (Intră bărbaţii). Sunt un cor puternic, care în timp ce-şi ocupă locurile pe scenă, vor recita împreună cu Elena, fiica lui George Pop de Băseşti.)

<u>"Corul bărbaţilor ardeleni":</u>

În aceste clipe mari şi sfinte
Să uităm trecutul plin de jale
Şi suferinţe
Să uităm zbuciumul sufletelor noastre
Să uităm toată urgia de veacuri ...
Şi să ne înălţăm inimile pline
De sfânta bucurie către Naţiunea Română
Care astăzi prăznuieşte învierea sa
La viaţa liberă şi naţională.
Uitaţi voi, mame, lacrimile multe,
Care v-au brăzdat feţele
Legănând între cântece de jale, odraslele voastre
Precum mame în lume n-au văzut
Şi cântat mai amar
Ştiind pe copiii voştri străini pe jurământul lor şi buni numai a munci, a lupta şi a muri pentru interese străine.
"Uitaţi voi, soţii" tot amarul zilelor negre, când vedeaţi pe bărbaţi prigoniţi pentru lupta lor dreaptă
Ce au purtat pentru drepturilor omeneşti şi naţionale ale neamului nostru
"Uitaţi voi, surori şi logodnice" pe voinicii mândri
Care s-au luptat şi au murit sub steaguri străine.
"Din jalea voastră, femei române, din zbuciumul sufletelor şi inimilor voastre, a răsărit minunea mântuirii noastre.
Ne închinăm ţie, măreaţă adunare şi steagului tău sfânt
Care e simbolul Unirii tuturor românilor.

George Pop de Băseşti: M-am dus la Cazinou în Alba Iulia. Unii doreau Transilvania independentă. Am mirosit influenţa Budapestei, Alexandru. Alţii autonomie, alţii cu încetinitorul. M-am uitat la ei până s-a făcut tăcerea aia dureroasă'. „Dacă nu se face acuma înseamnă că am trăit degeaba", le-am spus. Şi s-a făcut.

N. Georgescu

Despre convenţiile limbii române ca limbă scrisă n-ar trebui să se vorbească fără exemple, iar exemplele ar trebui să nu ne mânieze. Poeţii de azi, cel puţin ei, au ce învăţa din toate acestea: să-şi supravegheze ei înşişi textele şi să scrie pe cărţi că reprezintă voinţa lor. Voinţa personală este asumarea deplină.

DIN TAINELE SCRISULUI ROMÂNESC

CUM L-AM EDITAT PE EMINESCU

...Mi-e în gând să împărtăşesc publicului cititor de la noi câteva din frământările prin care am trecut ediţia Eminescu pe care am scos-o în 2012 (şi pe care mult mai doresc s-o reiau într-un tiraj mai larg, pentru că a avut, mari şi late, 130 de exemplare); încerc să fiu cât mai explicit, dar despre limitarea exemplelor nu poate fi vorba pentru că sunt enorm de multe şi nu pot face o ierarhie a lor. Aceste frământări ţin de vreo douăzeci de ani, dar îl rog pe bunul cititor să nu creadă că vin cu „marfă veche", pentru că sunt ca şi necunoscute – şi pentru că le-am adus la o formă dialogală actuală; chiar acolo unde a trebuit să datez unele fragmente, ca fiind polemici consumate, deci personalizate în timp, am redus totul la idee.

PENTRU O PEDAGOGIE NAŢIONALĂ. Nu ştiu dacă ar fi rău sau bine ca asemenea chestiuni ce ţin de editarea textului, deci de o ştiinţă aridă, să se discute în şcoli, la lecţiile despre poezia eminesciană. Elevii ar putea să pară dezamăgiţi că, la un secol de la publicarea ei, poezia celui mai mare poet al românilor, a unuia dintre marii poeţi ai lumii, nu-şi găseşte încă forma definitivă. Elevilor, tinerilor în general, trebuie să le dai concluzii, să le explici *„de ce"*, să ai raţiuni clare pentru care modifici ceva, pentru care schimbi ceva din temelii. A edita un text este, înainte de toate, un angajament moral faţă de cultura ta. Eminescu a fost propagat masiv prin învăţământ, de un secol încoace nu este manual de şcoală să nu-i cuprindă poeziile însoţite de comentariile respective, nu este programă analitică să nu ceară recitarea şi memorarea unor poezii eminesciene dintre cele mai cunoscute. A reţine şi a relua este esenţial pentru o cultură; se poate spune că nici nu face parte dintr-o cultură *ceea ce nu se reia*, ceea ce nu revine. Nichita Stănescu vorbea de *recitire*, şi avea o *Carte de recitire*. Faptele izolate nu au, într-adevăr, legătură cu o cultură vie. Dacă, de pildă, *Mioriţa* se va uita vreodată din memoria noastră colectivă, ea nu va face parte din cultura noastră vie în acele momente când se va uita. Vom uita, însă, vreodată, *Mioriţa*? Vom uita *Luceafărul* de Eminescu? Şi, dacă nu-l vom uita, vom sta să discutăm critic fiecare virgulă, fiecare cuvânt? Până în 1939, la apariţia monumentalei ediţii Perpessicius, autorii de manuale şcolare aveau la îndemână mai multe ediţii eminesciene şi alegeau textul uneia dintre ele. Gestul alegerii este unul intelectual. De 60 de ani încoace, însă, de când ediţia Perpessicius a devenit autoritară, în *stass*-ul nostru eminescian (ori *standardul*, cum se zice astăzi) nu mai este loc de alegere: se iau textele de acolo şi numai de acolo. De aceea o eventuală discuţie a ediţiei înseamnă discuţia manualului, a standardului etc: înseamnă discutarea unei instituţii fundamentale în cultura noastră, adică a *eminescologiei*. Pedagogic, nu se justifică gestul în aceste momente de tranziţie. Perpessicius însuşi a afirmat, de mai multe ori, că ediţia sa nu este una definitivă, că acesta este punctul său de vedere, că *a invitat lumea ştiinţifică să continue editarea operei eminesciene*. Ca pentru o pedagogie socială eficientă, ar trebui ca aceste discuţii să ocupe numai lumea savantă, iar rezultatele, adică un text aşa-zicând definitiv, să se impună tacit în ediţii şi în manuale, adică *textul vechi* să fie înlocuit fără surle şi trâmbiţe cu *altul*. În fond, problema elevilor este să memoreze versurile eminesciene, adică să şi le rescrie în minte: când reciţi o strofă pe care o ai în minte, nu în faţa ochilor, o gândeşti cu ochii minţii, cuvintele renasc din interiorul tău sufletesc, gramatica şi ortografia se ordonează de la sine pe scara memoriei proprii. Nu reciţi virgule sau apostrofuri, ci cuvinte cu miez. A reface tacit textul scris: aceasta ar fi o adevărată pedagogie.

Dar... mai avem noi, astăzi, acel buchet de savanţi care să foiască în Biblioteca Academiei pe lângă manuscrisele eminesciene, care să discute între ei până la epuizare fizică cutare lecţiune eminesciană şi apoi, a doua zi, s-o discute iarăşi şi iarăşi? Aceste observaţii, ale noastre, privind virgulele şi apostrofurile eminesciene, sunt rodul a vreo douăzeci de ani de muncă singuratică şi par mai mult curiozităţi pentru cine le urmăreşte. Noi le încredinţăm hârtiei cu această dorinţă: de a le supune dezbaterii. Ce facem cu apostroful eminescian? Cratima a desfiinţat apostroful larg, pe cel strâns - şi chiar acel apostrof mediu prezent în multe locuri. Discutăm poezia eminesciană, ori reintroducerea apostrofului în ortografia limbii române? Îl izolăm pe Eminescu de restul textelor, adică acceptăm *blancul* în *Luceafărul*, dar îl ignorăm în poemele lui Vasile Alecsandri?

În ceea ce ne priveşte, vocea noastră poate oricând să tacă, în cazul că devine foarte incomodă. Este, însă, foarte probabil, posibil chiar, ca revizuirile pe care le facem noi textelor eminesciene să fie refăcute de altcineva, altă dată - şi acela nu va putea decât să ajungă la aceleaşi probleme care ni se pun nouă. Ce-i de făcut, cât mai amânăm aceste chestiuni?

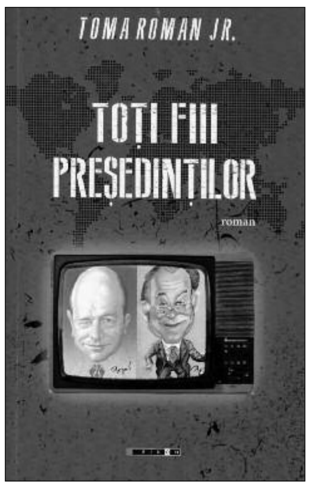
VÂNĂTORII DE BANI. Eminescu invită, uneori, la forme grafice care aparent nu pot fi rostite (recitate), dar care, după exerciţiu retoric, devin forme deosebit de plastice. El vrea, în *Scrisoarea III*: *„Numai banul 'l vânează şi câştigul fără muncă"* - acolo unde ediţiile pun simplu: *"Numai banul îl vânează... "*. Cere rostirea plină, întreagă, accentuată (şi uimită, ca privirea zarafului!) a cuvântului *banul* şi reluarea ca în şoaptă a restului. Vrea, apoi, în *Luceafărul*: *"Îl vede azi, 'l vede mâni; / Astfel dorinţa-i gata; /El iar, privind de săptămâni, / I cade dragă fata"* - acolo unde noi puneam: *„Îl vede azi, îl vede mâni, / Astfel dorinţa-i gata; /El iar privind de săptămâni, / Îi cade dragă fata"*. Această trecere vocalică largă: *de săptămâni - i cade* implică muzică interioară, recitare oarecum cântată. Virgula după *El iar* are şi rol de pauză - dar dă şi sensul: „el iar aşa, în privinţa lui" - pe când, fără virgulă, *iar* este adverb: *el iar privind*. Eminescu îşi cânta poezia înainte de a o aşterne pe hârtie, ceea ce aşterne el pe hârtie, ceea ce scrie este cum îşi înţelege cântecul interior. Amintirile lui Ioan Slavici sunt o mărturie în acest sens: poetul stingea lumina în cameră, dar continua să-şi recite versurile, apoi aprindea lumina şi le aşternea pe hârtie. Despre muzicalitatea versului eminescian s-au scris tomuri întregi, este un loc comun în eminescologie - dar pe ediţii lustruite, cu *"îl vede azi, îl vede mâni"*, cu *„banul îl vânează"*, etc. - dovadă că această muzicalitate rezistă încă, se regăseşte chiar sub straturile gramaticale şi ortografice în care stă înfăşurat acest vers.

Lumea aceasta a exemplarelor este incomodă pentru că invită la ceartă, vorbă rea, şi este fragmentară. Exemplele sunt, însă, necesare, fără ele nu prea ne înţelegem. Noi constatăm că, iată, ce spunea G. Călinescu, anume că avem două texte eminesciene, unul secret şi accesibil doar omului iniţiat şi celălalt la vedere şi accesibil tuturor, se verifică. Nu ştim în ce măsură am putea „traduce" în scrierea actuală poezia lui Eminescu din vremea lui, tipărită de el sau sub supravegherea lui.

Chestiunea apostrofului nu-l priveşte doar pe Eminescu, ci întreaga poezie publicată în timpul său. Iată, de pildă, poemul *10 Mai 1881* de Vasile Alecsandri, publicat în *Convorbiri literare*, republicat în *Timpul* şi alte ziare şi reviste. Este poemul cu care bardul de la Mirceşti întâmpină declararea Regatului. Primul vers*: "În viaţa mea avut' am un dor ş'un vis de-acele..."* Vedem, aici, apostroful larg, apostroful strâns şi cratima: trei semne grafice care dau o indicaţie de lectură-recitare cât se poate de clară. N-ar fi conceput bătrânul Alecsandri uniformizare aici, el care a implicat nuanţele retoricii (actoriei) în tot ce a scris. Are nevoie ca de ...aer de pauza după *avut***,** pentru că se avântă în exprimarea vocalelor.

Despre ţara sa el zice, mai departe: *Ai re 'nviat puternic*. Comparaţi cu un eventual *renviat* ori *re-nviat*: el şi lumea lui ar crede că vorbiţi despre morţi! Mai jos cu câteva versuri reia: *Un soare ce declină din nou renaşte soare* (compară cu *Luceafărul* de M. Eminescu *Un soare de s-ar stinge-n cer / S-aprinde iarăşi soare* ; trebuie spus că Eminescu i-a publicat lui Vasile Alecsandri poemul în ziarul *Timpul*, iar manuscrisul cu autograful bardului se păstrează între manuscrisele eminesciene). El însuşi, ca autor, discută cum îi convine din punctul de vedere al poeziei prefixul *re-*, scriind *re 'nvie*, dar *renaşte*. Şi Eminescu are asemenea situaţii, dar ediţiile uniformizează; nu i se permite, de pildă : "*Izvorul ce resare sub un tei"***,** ediţiile pun neapărat *răsare*, ca şi când n-ar fi vorba de un izbuc, ci de ceva...solar!

Despre convenţiile limbii române ca limbă scrisă n-ar trebui să se vorbească fără exemple, iar exemplele ar trebui să nu ne mânieze. Poeţii de azi, cel puţin ei, au ce învăţa din toate acestea: să-şi supravegheze ei înşişi textele şi să scrie pe cărţi că reprezintă voinţa lor. Voinţa personală este asumarea deplină.

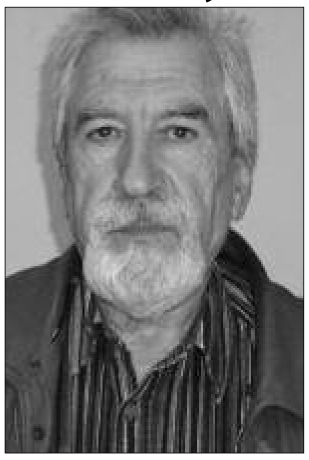

Carte nouă: Toma Roman jr. - Toţi fiii preşedinţilor
(Editura Eikon, Bucureşti, 2017)

Toma Roman jr. este un jurnalist neastâmpărat, un autor de reportaje senzaţionale, scrise cu nerv, fără niciun fel de inhibiţii sau autocenzură. Am făcut aceste precizări, pentru că recent a publicat romanul acesta, roman scris, de fapt, cu mână sigură de reporter frenetic. De altfel, personajul principal, naratorul, este chiar ziarist de investigaţii. Aşadar, Dan Răcescu, pentru a-şi salva postul de ziarist, ducând o viaţă dezordonată şi dispărând de prin redacţie tocmai când era nevoie de el, se înhamă la o investigaţie la Moscova, pe urmele preşedintelui Ion Vlădescu care a făcut studii în anii 50 în capitala Uniunii Sovietice. Deşi porneşte investigaţia în dorul lelii şi hotărât s-o mântuiască aiurea cu falsuri şi plastografii, realitatea îi confirmă bănuielile că preşedintele republicii noastre are un fiu din flori la Moscova. Fauna Rusiei postsovietice este una de haos: mafioţi ruşi şi ceceni, ucigaşi plătiţi, prostituate, alcoolici. Dan Răvescu e în elementul lui acolo. Mai ales că-i iese şi investigaţia, cu această anchetă putând ajunge şi bogat, dar şi celebru. Numai că, la întorcerea acasă, chiar în aeroportul Otopeni, este primit de şefii celor două servicii de informaţii care-i confiscă fotografiile şi înregistrările audio, oferindu-i în schimb un post în Ministerul de Externe, foarte bine plătit, şi funcţia de ambasador într-o ţară sud-americană.

Stilul este unul alert, vioi, simplu, fără introduceri stufoase sau descrieri plictisitoare de natură sau de interioare. Autorul îşi urmăreşte firul poveştii, la obiect, în secvenţe scurte, ca-ntr-un scenariu de film. De altfel, cartea chiar s-ar preta la o ecranizare de succes. Trebuie spus că tomul acesta nu e un roman, şi asta nu doar din cauza lungimii (90 de pagini), dar chiar structura e una de nuvelă. Ea ar putea fi foarte bine refăcută, cu scenele adâncite problematic, totul învelit în mai multe cuvinte, chestiune care-i este la îndemână lui Toma Roman jr. Oricum, cartea se citeşte cap-coadă într-o oră, lectura fiind cu totul şi cu totul savuroasă.

Ioan Vişan

Rondul de noapte

Ajung la hotel pe întuneric. În camerã: luminã puţinã, multã rãcoare şi o linişte care mã sperie. Dupã o vreme aud gãlãgie la uşã. Deschid. Mã izbesc de vocea unui ins; încerc sã-l ignor, dar e prea târziu. Dau sã-i închid uşa, se împotriveşte şi mã roagã insistent sã-i trag douã palme, nu ştiu pentru ce. Îl privesc nedumerit, omul insistã; în destrãmarea logicii intereselor îi rãspund cã l-aş servi cu plãcere dacã braţele nu mi-ar fi amorţite. Mã crede, mã compãtimeşte şi se calmeazã. Se retrage dincolo de prag, îi trântesc uşa în nas şi trag yala. Se opreşte curentul... Vocea de pe hol devine vulgarã. Nu mai vãd nimic. Îmi trece prin cap ideea c-aş fi orb. Nu e deloc plãcut sã-mi închipui aşa ceva. În fond, o micã fisurã în realitatea din preajmã şi întunericul mã obligã sã trãiesc starea. Deja încep sã mã întreb cum ar putea arãta obiectele din camera de hotel. Câteva clipe nu reuşesc sã mã dezmeticesc: simt ce simte un orb: îmi trece prin minte o anume ipostazã din viaţã, un anume ieri, când presupun cã vedeam, încerc sã-mi amintesc ce am fost ieri, sã înţeleg ce sunt azi şi sã gândesc ce voi putea fi mâine. Dar mã cunosc bine: mâine nu voi putea fi nimic fãrã gândul la azi, când, iatã, am orbit. O clipã uit totul despre înfãţişarea lumii, despre formele şi culorile ei. N-o sã mai pot desena cai verzi... cai albaştri, cai roşii, cai albi... Privirea mi se zbate în întuneric. Îmi pun zeci de întrebãri despre obiecte care nu pot îmbrãca o formã, despre forme care nu pot îmbrãca o culoare, despre idei care nu pot fi rostite, despre atâtea senzaţii cenuşii... tac şi ascult... Îmi iau în serios starea şi cobor în abisul propriei fiinţe.

Încerc sã mãsor timpul şi spaţiul în care mã aflu. Constat cã nu pot mãsura decât propriu-mi puls. Zbateri înfundate, uşoare senzaţii de gol. Mã trezesc frecându-mã la ochi. Nu vãd nimic. Uit unde sunt. Merg prin încãpere şi spaţiul mi-e total necunoscut. Aş putea fi acasã? Masa nu e la locul ei; nici veioza; nici vitrina cu cãrţi, nici statueta din lut ars primitã cadou de la Adriana; nici... ah!... nu mai apuc sã ating etajera, dau cu fruntea-n perete, apoi într-un şifonier gol şi iar în perete. Vãd stele verzi, albastre, roşii... dar nimic altceva. Încerc sã-mi exploatez intuiţia, aş vrea sã refac drumul pânã la pat, de unde plecasem, parcursul mi se pare însã nesfârşit. Încerc sã îmblânzesc întunericul din încãperea strãinã. Totul e confuz. Ajung lângã noptierã, caut veioza, nu gãsesc decât o scrumierã sau aşa ceva, nu am nici o senzaţie certã despre obiectele pe care le ating, dar am o speranţã: cã în clipa urmãtoare voi vedea tot ce existã şi adevãrul va ieşi singur la luminã. Deocamdatã spaţiul îmi rãmâne inaccesibil.

Am stat de vorbã cândva cu un orb. Se credea un sclav al tenebrelor. De fapt, el era şi sclavul, şi tenebrele. Aşa cum eu însumi sunt acum prezentul întuneric din camera de hotel. Ha!, ha! deci asta era, uitasem, sunt întunericul...

Sunt orbul care-şi concentrase existenţa într-un singur gest: acela cu bastonul alb întins în faţã, pe direcţia mersului. Întâlnindu-l cândva pe stradã, l-am oprit şi l-am întrebat cum aratã gândurile sale, iar el mi-a rãspuns puţin contrariat: „Spune-mi cum aratã lumea, iar gândurile mele vor arãta precum spusele tale.”. „Dacã ţi-aş putea arãta...”, i-am zis dezamãgit.

Încep sã caut fereastra. Braţul drept nu mã mai ajutã. Iarãşi pierd şirul reperelor prin încãpere. La atingerea obstacolelor degetele mi se retrag sfioase. Braţul stâng pluteşte în aer, iar eu îl urmez. Ochii încã nu vor sã-mi însoţeascã mersul. Mâna stângã îmi cade şi ea de-a lungul corpului. Rãmân imobilizat într-un punct nedefinit al spaţiului, puţin speriat şi stãpânit de ideea fixã cã trebuie sã caut ceva... Sã cauţi ceva şi sã nu ştii ce, şi, mai ales, sã nu vezi ce cauţi... Poate fi şi ãsta un mod de a fi conştient cã exişti, un fel de a te cãuta de fapt pe tine însuţi.

Trebuie sã ies din încãperea asta, mã simt aici ca o cârtiţã. Îmi recapãt echilibrul, braţele mele îşi recapãtã energia şi mã conduc încet şi sigur spre fereastrã. Trag perdeaua matã şi încãperea se umple de lumina nopţii. Nu disting mai nimic, observ însã o schimbare şi îmi redobândesc încrederea în proprii ochi. Senzaţia pe care o simt nu încape în cuvinte. Şi când mã gândesc la cât de banalã şi de neluat în seamã îmi devenise calitatea de a vedea... În sfârşit, mã liniştesc şi încerc sã adorm. Cred cã am febrã. Coşmarul orbirii îmi concentreazã gândul spre cum aratã lumina, de fapt cum aratã lumea sub efectul ei. Pe tavan se plimbã o umbrã, o iluzie, o închipuire despre un început de lume. Rãmân cu ochii deschişi cãutând în van candelabrul stins. Devin indulgent cu formele fãrã detalii ale obiectelor din încãpere. Spaţiul ocupat de ele îmi rãmâne secret. Cu priviri atente, le trasez contururi mişcãtoare prin întuneric. Lustrul mobilei sparge opacitatea camerei cu tãişul firavelor raze scãpate parcã de undeva dinspre fereastrã. Asist la o lume animatã. Ochii îmi devin din ce în ce mai insistenţi. Cãutarea consecventã distruge animaţia, dar nu renunţ. Nici la ceea ce ştiu dinainte cã nu voi gãsi nu renunţ - iatã principiul suprem al speranţei, dar şi al credinţei cã în vâltoarea focului ce ţi se aprinde uneori în minte eşti obligat sã cauţi mijloacele de a ţi-l stinge. Cu aceastã idee parcurg întinsul întregii nopţi petrecute în camera de hotel.

Dimineaţa mã trezesc buimac, mã ridic din pat, mã spãl, trag draperia şi deschid fereastra. Soarele umple încãperea. Mã îmbrac şi ies în oraş. Mã simt atras spre locul improvizat, numit „Salonul Artelor”. S-a deschis acolo o expoziţie de picturã. Intru. Peste tot imagini despre rapsodia sapei. Omagierea muncii e o temã vastã, dar lucrãrile expuse au ceva ce le fac sã semene cu afişul de serie.

...Ies şi mã gândesc la atelierul meu.

De la o vreme mã împac doar cu tãcerea acestuia. Câteva inflexiuni ale glasului - capcana pãlãvrãgelii de unul singur - mã fac atent cã trebuie sã ies mai des la aer, sã vãd oraşul, sã vãd amicii cum îşi întind spre mine arãtãtorul...

E dimineaţã, soare strãlucitor, curtea imobilului pictatã în verde transparent, lume, trecãtori din cartierul periferic spre piaţa din centru. Case poleite de soare într-o nuanţã gãlbuie şi cenuşiul pãtat al asfaltului ce despicã oraşul în douã. Apoi câmpul tãiat de acelaşi asfalt. Şi râul, ca un şarpe albastru, muşcând vârtos din poalele dealurilor îmbrãcate în brazi şi cãtinã albã. Culorile îmi ard ochii, simt flãcãrile pânã la extremitatea degetelor murdare de vopsea. Îmi privesc palmele. Simt cum ar alerga pe o pânzã, cum s-ar elibera de vârtejul aprins în ele, al atâtor nuanţe cromatice.

Îmi ascult paşii zornãind ca o coasã prin iarba pleşuvã. Lumina continuã sã curgã peste gândurile mele. Ajung înapoi acasã. Umbra nucului, ciripitul vrãbiilor, gãlãgia copiilor de pe stradã, vântul uşor rãguşit, cearceafurile albe fluturând pe culmea doamnei Luiza, toate mi se par acum frânturi de viaţã, de fapt pulsul luminii cuprinse într-un evantai de culori. Iar când simţi pulsul acesta în vârful degetelor, când simţi cã acolo ţii sechestratã o lume, ei bine, în acest caz nu poţi decât sã încerci sã te eliberezi de acea lume, sã încerci s-o scoţi la ivealã şi sã arzi de viu în faţa ei.

Mã retrag în atelier şi încerc sã-mi descãtuşez degetele. Amicul gazdei, pictorul Mateu, îmi face o nouã vizitã şi mã ceartã cã nu l-am onorat cu prezenţa data trecutã. Îmi cere explicaţii despre câteva pânze. „Fac o artã, zic, prin excelenţã împotriva cuvântului. Nu pot da explicaţii... nu mã pricep... Forţa pânzelor mele stã în culoare, zic, şi n-o pot amplifica prin cuvinte, acestea pot distruge libertatea privitorului de a-şi extrage singur mesajele din muţenia pânzei.”. „Şi cele mai sãrace cuvinte dau strãlucire culorilor, dar... mã rog...”. „N-aş reuşi... Mai degrabã aş spori opacitatea de sub care mesajul frãmântat în culoare n-ar putea ieşi la ivealã. Cuvintele m-ar obliga sã bat câmpii în afara hotarelor pânzei. Priviţi şi atât. Puteţi sã-mi spuneţi sau sã nu-mi spuneţi nimic.”

Noaptea se îngroaşã vârtos. N-o mai pot strãpunge cu privirea. O anume stare de întuneric, trãitã ultima oarã într-o camerã de hotel, mi se repetã din când în când. În asemenea cazuri ştiu bine cã trebuie sã ies pe stradã, sã-mi fac rondul de noapte. Ca sã iau însã aceastã hotãrâre am nevoie de o clipã optimã, când simt cã mã descompun sub rutina reţetelor contra nesomnului.

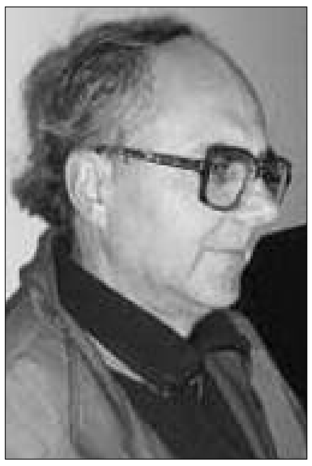
Dupã o astfel de clipã, nu mai aştept: mã îmbrac şi plec. Nu ştiu bine ce caut, dar caut. Nu ştiu bine de ce atâta alergãturã şi totuşi simt nevoia sã alerg. Uneori abia la capãtul nopţii, când începe sã se crape de ziuã, sunt şi eu acasã, în pat, învins de câte o idee ermeticã. Nu e deloc uşor sã te mişti prin spaţiul ideilor ermetice. Întinsa libertate a nopţii - primitor refugiu al atâtor singurãtãţi - mã înzestreazã deseori cu deprinderi excentrice: sã nu dorm, sã nu mãnânc, sã parcurg strãzi şi doar sã gândesc, dar, mã rog, sã gândesc frumos, dincolo de obtuzitãţile de la lumina zilei. Cam aşa îmi petrec destule nopţi, începând cu rondul din parcul primãriei. Tãcut şi bonom, puţin resemnat la început, dar nu-i nimic, bine cã e întuneric, trec încet prin faţa propriei locuinţe, mi-arunc o privire spre fereastra uneori luminatã (mai uit câteodatã comutatorul pe „aprins” şi între timp vine curentul), mã las apoi câtre garã şi aşa mai departe, pânã când geometria încâlcitelor mele intenţii mã va conduce iarãşi la poarta propriei locuinţe. Ajuns aici, gândurile care îmi întreţineau decusearã planurile îmi par acum epuizate. Esenţializez şi intru în casã.

...Şi cât de inutil m-aş simţi, dacã intenţiile zilnice nu m-ar îmbrânci seara în dreapta şi-n stânga, pe strãzi, pe asfaltul sunând a gol, în cãutarea unor drumuri posibile pentru a doua zi şi în speranţa cã, prin ele, voi parcurge cu alt folos ideea de utilitate, cã noi adevãruri mã vor pune pe gânduri, cã vor prinde în mintea mea forme pline de armonie, cã vor prinde în ochii mei culoare. Dar vai, când ziua înfloreşte bine pe coapsa oraşului, eu deja mã descopãr surprins de forţa prezentei realitãţi: alta, în orice caz, decât cea rãtãcitã prin neizbutitele mele ronduri de noapte, alta şi decât cea ascunsã în hãţişul paradoxurilor din ziare. Alţi vectori... alte parcursuri... câmpul existenţei e vast, direcţia şi sensul general conteazã pentru unii, particularul pentru alţii. Ei, şi dacã regulile n-ar fi atât de perverse, nu m-aş descoperi de atâtea ori alungat de pluralitatea sensurilor. De aceea, ziua, e destul de greu sã mã strecor prin aglomeraţie fãrã sã iau crema de pe ghetele celor pe lângã care trec. Noaptea mi-e mai uşor, îmi pot aduna mai repede intenţiile, iar cu ele îmi fac laborioase proiecte în contul zilei ce urmeazã.

Îmi ascult paşii zornãind ca o coasã prin iarba pleşuvã. Lumina continuã sã curgã peste gândurile mele. Ajung înapoi acasã. Umbra nucului, ciripitul vrãbiilor, gãlãgia copiilor de pe stradã, vântul uşor rãguşit, cearceafurile albe fluturând pe culmea doamnei Luiza, toate mi se par acum frânturi de viaţã, de fapt pulsul luminii cuprinse într-un evantai de culori.

proză

Viorel Nica

Inspirata ieșire din „acea spirală fatală”

…joncouriana ficțiune *Repose-toi sur moi* îmbogățește apreciabil peisajul actual al prozei franceze, imprimându-i o plăcută notă de alegrețe, făcându-l mai suplu și mai dinamic, perspectivându-l într-un mod luminos, populându-l cu o seamă de personaje volubile, atrăgătoare, permanent dispuse să-și depășească limitele incerte, să iasă din impas după ce își vor fi identificat, cu calm și răbdare, oportunitatea salvatoare…

În 2016 scriitorul francez Serge Joncour (născut în 1961) a publicat romanul ***Contează pe mine*** (tradus în românește, cu eleganță și rigoare, de Mădălin Roșioru și publicat de Polirom în 2017), în care își permite să facă o incursiune îndrăzneață pe tărâmul vieții contemporane din ce în ce mai complexe, mai instabile, mai expuse deteriorării mai mult sau mai puțin sesizabile. Spre deosebire de alte scrieri ficționale recente, ce se întrec să epateze, să se tehnicizeze in extremis, să exploateze anumite slăbiciuni ale cititorilor comozi, dornici de neprevăzut, de senzații tari, de anecdotic, de curiozități prozaice, de ancorări facile în realitatea imediată, cartea menționată îți reduce la minimum propensiunea spre epatare, își manifestă, într-un mod cât se poate de clar și de răspicat, neîncrederea față de tehnicizare, le pretinde lectorilor săi, de pe diferite meridiane, să-și cultive spiritul de observație și de înțelegere, empatia nemărginită, capacitatea de a-l accepta pe celălalt așa cum este, disponibilitatea față de ceea ce este încă natural, câtuși de puțin pervertit de o cultură violentă, nemenajantă, nescrupuloasă.

Ca negociator sensibil, omenos, responsabil, Ludovic Barrère socotește că „e penibil când ești nevoit să gestionezi o situație în care ceilalți joacă din prima cartea relei credințe, în care necinstea și lipsa de scrupule înrăutățesc totul”. La cei 46 de ani ai săi e văduv de aproape trei ani, nu are copii, „e văzut ca un tip solid, cel pe care nimic nu-l atinge”, se ocupă cu recuperarea datoriilor unor clienți nu tocmai dispuși să se achite la timp, „e cu desăvârșire pierdut în metropola din care nu pricepe nimic” și care îl complexează din cale afară, obișnuiește să își ajute vecinii, știind că la Paris „orice pană devine o dramă”, se crede „mereu străin” în raport cu ceilalți pe care îi evită adesea, „simțea deseori la cei pe care-i vizita o dificultate cumplită în a-l înțelege, dublată de o lipsă totală de bunăvoință”, dispune de o remarcabilă stăpânire de sine. Cunoscând-o pe vecina Aurore, îi sare în ajutor atunci când îi este inundat apartamentul luxos (mult mai încăpător decât al său), își pune, cavalerește, în slujba ei „forța lui” „simplă, umană, curată”, se simte atras de femeia ce „ reprezenta tot ce detesta el mai mult la Paris, tot ce-l respingea” pe el cel obișnuit să trăiască mai degrabă într-un stil spartan decât atenian, se bucură de vizita ei inopinată, mângâind-o, copleșind-o cu forța-i senzuală, aidoma unui faun experimentat, posedând-o gingaș, răspunzându-i cu franchețe și deferență întrebărilor iscoditoare pe care i le pusese, abordând-o cu o virilă naivitate.

Fiind o stilistă pricepută, Aurore Dessage „cunoaște bine industria modei”, „e din ce în ce mai neliniștită” din cauza faptului că nu-i mai merge bine afacerea în care-i asociată cu versatilul Fabian, nu mai poate suporta corbii funești din grădina casei pariziene în care locuiește cu soțul și cu cei trei copii. De îndată ce face cunoștință, întâmplător, cu vecinul Ludovic ce pretinde că-i „prietenul naturii”, nu-i prea încântată de prezența lui mătăhăloasă, provincială, nefasonată, iritantă. Căsătorită cu prosperul om de afaceri american Richard, mamă a doi gemeni și a unui fiu vitreg, nu se simte în apele ei când ajunge acasă. Profesionistă ambițioasă „își dorea” „să inoveze mereu”, „ să realizeze modele prețioase și delicate”, avea impresia că e „depășită”, „ nu se simțea deloc în largul ei”, „trăgea la jug ca să își țină firma pe linia de plutire”, se temea să nu fie trădată de asociatul ei (Fabian) instatornic, imprevizibil, considera că „la Paris eșecul e o pedeapsă pe viață”, „încerca să intre în toate rolurile deodată”, străduindu-se „să fie și șefa dură”, „și stilista debusolată”, „dar și mama îngrijorată”, se trezise singură, fără a mai avea „vreo autoritate asupra mersului lucrurilor. Aflând că Ludovic a împușcat corbii nesuferiți spre a-i face ei uneia pe plac, s-a simțit flatată, mult mai liniștită decât înainte. Drept urmare, „acel perfect necunoscut îi devenea dint-odată apropiat”, identificând în el „un punct de stabilitate în prezentul înșelător în care totul îi scăpa”, cutezând să-l îmbrățișeze pătimaș, dăruindu-se nerezervat, recunoscându-l ca entitate complementară.

Intrând în conflict cu vicleanul afacerist Kobzham care încerca să o păcălească pe Aurore, Ludovic s-a pomenit amenințat cu distrugerea în eventualitatea că nu bătea în retragere, se simțea umilit din cauza eșecului rușinos. Aflat în provincie, la mormântul soției sale, Mathilde, „nu putea să se concentreze, să își golească mintea”, „avea impresia că se transformase în statuie”. După ce-l întâlnise pe volubilul, degajatul, cuceritorul Richard, „se simțea încurcat de tip, cu dinamismul, cu veselia, dar și cu inteligența lui”, „îl cuprinse o gelozie cumplită, că i s-au strâns măruntaiele”. În timp ce își evalua viața, „își dădu seama că era înconjurat de o grămadă de ticăloși, de egoiști sau de răuvoitori”. Bătându-i spre a asigura liniștea iubitei și familiei sale pe turiștii australieni cheflii, găzduiți temporar într-unul din apartamentele vecine, „s-a pomenit copleșit de frică, cel puțin de teama că vătămarea corporală i se va întoarce împotrivă”. Pentru a-i face pe plac amantei sale la urmărit pe Kobzham care alerga ușor prin pădure, l-a intimidat, i-a bătut câinele, l-a părăsit pe cel intimidat, lăsându-l doborât la pământ, pradă unei fatale crize cardiace. Chit că „voia să-l bage în sperieți pe tip”, până la urmă „tot el era mort de frică”, având impresia că îl omorâse pe celălalt într-un moment fatal.

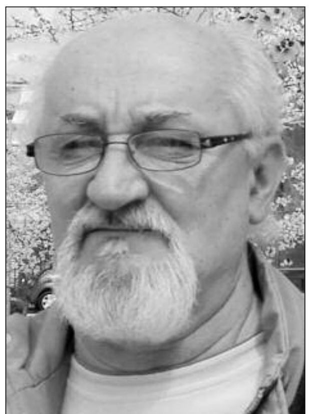
Ca una care se afla în pragul falimentului rușinos, Aurore „se simțea învinsă, descurajată, ajunsă la limită, își dorea să oprească totul, să nu mai facă pe șefa”, să se rezume la a fi pur și simplu. În calitate de amantă a „uriașului blând” (Ludovic) „gusta din ușurința de a se dărui unei relații conduse de hazard și de dorință, avea impresia că „își putea pierde tăria de a fi ea însăși”, mai avea puțin parcă să-și schimbe teribila voință de putere cu blânda voință de a da sens propriei vieți aflate într-un moment de cumpănă. În contractatu-i spațiu profesional își dădea seama că nu putea să se înfățișeze decât „sub acea imagine de femeie care tocmai se zbate într-o situație din ce în ce mai complicată”, credea că „pierduse controlul asupra lucrurilor”, nu se putea împăca nicicum cu faptul revoltător că asociatul ei (Fabian) o trădase, sabotându-i deliberat operațiunile, furându-i firma pe care și-o construise grație unei activități intense, inspirate, laborioase, „se simțea umilită, ridicolă fiindcă se lăsase manipulată luni întregi”, „trecea de la o frică la alta”, neputându-și găsi liniștea de care avea nevoie mai mult decât orișice, presimțind că drama îi dădea târcoale (în 2014). Cum „nu mai zărea nimic în viitor, totul îi scăpa, iar asta o durea”. Colac peste pupăză, febra o țintuise la pat tocmai de sărbătorile de iarnă, făcând-o să se simtă anemică, să se frământe în zadar. În toiul ei nu mai avea chef de nimic, abandonase gândul de a se lupta cu adversarii puternici, „voia doar să doarmă și să se lase purtată de caruselul viselor”, compensatorii, exonerante, evanescente, euforice, salvatoare.

La puțină vreme după ce Kobzham murise, Ludovic „intrase în panică”, „se văzu blocat”, crezându-se „prins în capcană”, având impresia că „toată lumea se vulnerabiliza”, intuind că „povestea avea să se întoarcă împotriva lui, și numai a lui”. Într-un subit acces de generozitate, a hotărât să ia totul asupra sa, s-o disculpe integral pe Aurore ce ar fi putut fi acuzată de autorități de complicitate cu el. În pofida inițiativei cavalerești, nu-și putea controla cu nici un chip, spaima ce-l copleșea, presimțind că „va sfârși prin a fi zdrobit” de „mediul acela” nemilos, ce „nu era al lui”, „avea prudențe de amant intimidat”, se simțea atras chiar de iubita lui „în acea spirală fatală”. Afectat de pneumonie și hernie de disc, se vedea „prins în capcană din toate părțile”, aflat „într-o situație fără ieșire”, „nu mai avea tăria să se opună” nimănui. Ca urmare a îngrijirii pe care i-o oferea Aurore, „totul îl făcea să plutească într-o absență vătuită” de Crăciun, oferindu-i perspectiva unei redresări apropiate, împăcându-l cu starea de fapt ce, în pofida vulnerabilității ei, îi îngăduia să spere într-un viitor favorabil împlinirii aspirațiilor sale.

Aflând că amantul ei îi suprimase adversarul profesional, Aurore „se știa legată iremediabil de acel bărbat” colosal, protector, se considera ea însăși vinovată de moartea celuilalt, „se simțea amețită de dorința irațională de a-l poseda” pe omul iubit, pricepea că tot „ce anume o fascina la acel bărbat, ținea de esențial”, de certitudine, de „o intimitate totală”. Ieșită cu Ludovic afară din Paris, la o plimbare prin zăpadă, era cât pe aici să se înece în lacul pe care poftise să alunece, dacă nu i-ar fi sărit în ajutor celălalt. Chit că scăpase cu viață, i se părea că-i „încolțită”, amenințată de o primejdie iminentă, terorizată de „insuportabila perspectivă de a fi nevoită să abandoneze totul”. Negociindu-și cu Fabian propria situație delicată, i-a făcut unele concesii acestuia spre a-și salva amantul amenințat cu denunțarea la poliție. Hotărâtă să ia „totul de la zero” (în materie de afaceri), „se simțea ca nouă, ușoară, avea senzația unui nou început” alături de ai săi, dar și de Ludovic la care nu mai putea renunța, prin care descoperise bucuria elementară de a trăi dăruindu-se, depășindu-și starea de închistare la care o condamnase slujba alienantă.

Construită într-o manieră subtilă, străină de orice dramatism falacios, de orice complicație, de orice înclinație spre moda frivolă, echipată cu un dispozitiv narativ economicos, dar deosebit de eficient, susținută de o viziune temperat-optimistă asupra lumii (prin intermediul căreia autorul își îngăduie să trateze personajele cu o bonomie înțeleaptă, scutindu-le de o aprigă confruntare cu ireparabilul, să rezolve dificila problemă a adulterului într-o modalitate original-elegantă, abținându-se de la o abordare comodă, moralizatoare, să privească orice dintr-o perspectivă relaxată, să creeze impresia că, oricât ar fi de dificil de trăit pe o scenă mundană adeseori poluată de necinste, rapacitate, concurență nemiloasă, viața merită totuși să fie asumată integral din unghiuri cât mai variate și mai intens luminate de speranța primenirii minunate), joncouriana ficțiune *Repose-toi sur moi* îmbogățește apreciabil peisajul actual al prozei franceze, imprimându-i o plăcută notă de alegrețe, făcându-l mai suplu și mai dinamic, perspectivându-l într-un mod luminos, populându-l cu o seamă de personaje volubile, atrăgătoare, permanent dispuse să-și depășească limitele incerte, să iasă din impas după ce își vor fi identificat, cu calm și răbdare, oportunitatea salvatoare, să facă un lejer act de prezență, să contribuie la edificarea unor lucruri însemnate, să depună mărturie vibrantă asupra faptului că-s dispuse mai degrabă să se cultive reciproc, în cel mai omenesc mod cu putință, decât să se exploateze unele pe altele fără nici un fel de scrupule.

Aurel Sibiceanu

Glorioşii ani ai ratării

CENTENARUL VRAJBEI NOASTRE (II)

În numărul trecut al revistei am reprodus, cât mai precis cu putinţă, povestea Bunicii şi a familiei ei în contextul Primului Război Mondial, al Marii Uniri din 1918 şi a ceea ce a urmat după. Regret că nu am reuşit, dar nici spaţiul şi memoria nu mi-au permis, să reproduc episoadele umoristice, portretele suculente, făcute oamenilor din viaţa ei; umorul a fost cel mai trainic scut al ei de apărare în faţa vicisitudinilor vieţii, la fel şi autoironia, şi cred că le-am împrumutat de la ea. Cu toate că era o femeie dârză, care mai mereu nu ceda în faţa greutăţilor, Bunica avea şi momente de slăbiciune: uneori plângea, dar pe ascuns, când dormeam, ori nu o vedeam. Alteori îi curgeau lacrimi pe obraz, din senin, izvorâte din gândurile triste, mai ales iarna, în nopţile lungi, când cosea rochii, fuste, bluze şi cămăşi pentru fetele şi băieţii din sat, la maşina de cusut Singer, contra cost, ca să nu murim de foame. Bunica mea nu s-a împăcat nici o secundă cu regimul comunist, ori de câte ori avea prilejul, deschidea gura şi-i făcea propagandă negativă. Când nu avea preopinent, suduia singură, ori vorbea cu capra, vrute şi nevrute.

Înainte de a ajunge, în anul Centenarului Marii Uniri, am să mai povestesc despre avatarurile mele în materie de istorie. Eram în vacanţă trecusem în clasa a opta, văru-meu Gigi văruia şcoala şi biblioteca din satul lui. Am aflat şi două zile m-am mutat la el, l-am însoţit la bibliotecă, muream de curiozitate să văd cărţile. Erau aproape aceleaşi titluri şi autori care se aflau în mica bibliotecă a şcolii mele. Surpriza a apărut când m-am urcat în podul şcolii! Acolo erau foarte multe cărţi şi manuale vechi. Văru-meu a zis că pot să iau din ele câte poftesc, că oricum vor fi aruncate, aşa zicea directorul şcolii, că erau tipărite înainte de 1944 şi nu mai erau actuale. După ce cântărit bine, am luat câteva cărţi de beletristică şi manuale de istorie şi geografie, cântăreau în jur de 20 kg. şi le-am dus la bunica cu ajutorul bicicletei lui Gigi. Acasă le-am ascuns bine, să nu le vadă Bunica, le luasem fără să întreb pe cineva şi se chema că le furasem. Cel mai mult m-a impresionat „Istoria românilor”, de P. P. Panaitescu. Citeam o carte la 2-3 zile, aflam lucruri care nu ne erau predate la şcoală, le citeam ca o poveste, nu eram în stare să văd durerea. Migraţiile popoarelor, din primele secole, şi etnogeneza noastră defilau prin mintea mea ca un film, totul mi se miraculos. A început şcoala, după culesul porumbului şi prunelor la C.A.P. Profesorul de istorie a făcut o recapitulare, ne-a pus pe fiecare să spunem câte o frază despre un subiect care ne-a rămas în minte. Cum aflasem multe despre Marea Unire, şi de la Bunica, şi din manualul lui P.P. Panaitescu, am început să turui: „În 1918, Regatul României a adus acasă Basarabia...”STOP! a ţipat profesorul. Am înmărmurit, era profesorul pe care-l preţuiam ca pe tata, ne preda cu multe amănunte, şi istorice, şi geografice. A venit în faţa mea, m-a privit drept în ochi şi a scrâşnit din dinţi. Nu înţelegeam ce am greşit. „Vorbim altădată”, a mai zis, fără să-mi ofere alte lămuriri. În drum spre casă m-am tot întrebat cu ce l-am supărat dascăl. Seara eram cu toţii la masă, eu căzut pe gânduri, abia băgam lingura în strachină. „Eşti bolnav, mă?” Când să răspund, a strigat cineva la poartă. „Intră”, zice tata. În uşa deschisă a bucătăriei apare profesorul de istorie, dă bună seara şi-l cheamă pe tata afară. După 5 minute, îl aud pe tata, nervos: „Şi cât o să-i mai pupaţi, mă, în cur pe ruşi, cât? Tu-vă neamu-n cur de trădători, până mai ieri cântaţi când cu liberalii, când cu ţărăniştii, când cu legionarii, apoi v-aţi dat cu sovieticii, i-aţi ajutat să ne care bogăţiile, să ia tot. Ţi-aminteşti, mă, când au tăiat pădurile, când au chelit dealurile, de plecau păsările în cârduri, în plină vară, de ziceai că e toamnă? Pe voi v-a durut în cur, bolşevicilor. Valică, profesore poltron, uită-te în ochii mei şi să nu zici că nu ţi-am spus: dacă aud că ai ridicat mâna asupra copiilor mei, de mâna mea mori.” Tata a revenit în bucătărie, şi-a pus ţuică într-un păhăruţ, l-a dat peste cap şi m-a întrebat: „De unde ai aflat, mă de Basarabia, Bucovina şi Cadrilater?” Mda, profesorul îi povestise ce şi cum, aşa că am zis:„De la bunica şi dintr-o carte, zic, şi scot cartea lui P.P. Panaitescu din ghiozdan! Tata o ia în mână, face ochii mari şi o mângâie. „Bată-te să te bată, zice, după cartea asta am învăţat eu istorie. De unde o ai?” I-am spus tot, tata aprecia adevărul spus direct, se înmuia, parcă îi împlineai o dorinţă ascunsă, aşa de mulţumit era. Apoi mi-a explicat calm cum stătea treaba cu manualele şi Marele Frate de la Răsărit, cu ranchiuna dintre familia noastră şi a profesorului. Când am plecat definitiv de acasă, Tata mi-a spus cu obidă şi căldură în acelaşi timp: „Îmi pare rău că tocmai eu, un răzvrătit din tinereţe, trebuie să-ţi spun şi să te rog – ai grijă pe unde umbli, cu cine vorbeşti şi ce vorbeşti... Lumea e rea, regimul e pervers şi nu ştiu pentru câte sute am fost vânduţi. Îţi rămân doar câteva lucruri de făcut: să înveţi, să-ţi faci meseria bine, să fii drept, corect şi să nu treci de partea lor.” Am plecat de acasă şi, cu timpul, multe întâmplări din istoria noastră şi a lumii mi-au fost limpezite de oameni mai în etate, pe care am avut norocul să-i întâlnesc şi cărora le voi rămâne dator pentru bruma mea de minte şi de bunătate.

Iată-ne în An Centenar, suntem tot cu ţara ciuntită, tot divizaţi, parcă mai divizaţi ca oricând şi ducând în spate o clasă politică cu totul şi cu totul analfabetă, coruptă şi venală. Pentru a se asigura că nimeni nu o va deranja, clasa politică de pripas a avut grijă să lichideze din rândurile ei toţi intelectualii capabili să dea un sens pozitiv şi să facă un proiect de viitor. Cândva, în 1910, Caragiale, deşi era în autoexil la Berlin, sătul de năravurile din viaţa românească, păstrase, totuşi, o stramă de încredere în viitorul acestei ţări. Iată cum încheia o epistolă trimisă confratelui său Vlahuţă:

„Aşadar, să nu ne mai facem inimă rea şi spaimă gândindu-ne că lumea românească ar fi mai stricată decât altele. Nu, hotărât; neamul acesta nu e un neam stricat, e numai nefăcut încă; nu e pân'acum dospit cumsecade. E încă nelimpezit de mizeriile seculare sub care a mocnit cu junghetura frântă; încă nu crede în dreptate; încă nu poate scoate din sânu-i pe cine să-i poată comanda; încă nu ştie de cine să asculte - fiindcă nu are deocamdată încredere în nimeni...”

Iacătă, junghetura neamului nu s-a tămăduit, românul tot nu crede în dreptate şi nu a putut scoate din sine pe acela care să-i poată comanda. Şi de ar veni acela, Salvatorul, omul care să ne adune, la o adică tot singur l-am lăsa, aşa cum l-am lăsat şi pe Brâncoveanu, cel ridicat din Palatul Domnesc de un pâlc de turci, fără ca măcar oastea lui să mişte un deget. În Anul Centenarului, specialişti în manipulare au aţâţat şi îi aţâţă pe români împotriva românilor, pe tineri împotriva bătrânilor, pe cei din ţară împotriva celor plecaţi în lumea largă, pe intelectuali împotriva celor cu puţină carte, pe atei împotriva credincioşilor, pe vicioşi împotriva virtuoşilor şi, mai grozav de atâta, tinerii sunt îndemnaţi să părăsească ţara. Este un spectacol grotesc, prezent în cărţi, reviste, bloguri, în conferinţe şi discursuri publice, pe reţelele de socializare, care-s locul în care manipularea se face cu mare eficacitate. Dictonul bolşevic „cine nu e cu noi este împotriva noastră” se aplică cu succes şi parcă mai abitir ca în comunism, răul este personalizat în cel care nu este în tabăra ta. Corectitudinea politică, un concept neo-marxist, cu originea în lucrările teoreticienilor şcolii de la Frankfurt, a fost exportată şi la noi, a dat naştere unei veritabile poliţii a gândirii. Mii de tineri, atârnători de ONG-uri cuplate la banul public şi privat, conştienţi sau nu, te taxează pentru ceea ce lor li s-a spus că nu reprezintă valorile lumii noi, europene şi globale. Pentru noua ideologie, familia, credinţa, istoria (trecutul), tradiţiile, heterosexualitatea şi libertatea cuvântului, consfinţite de Declaraţia Universală a Drepturilor Omului, sunt constructe sociale artificiale şi perimate. Sentimentul că aparţii unei naţiuni este considerat naţionalism şi îţi atrage automat eticheta de persoană retrogradă, eurosceptică sau antieuropeană.

Este explicabilă atitudinea acestor tineri, de vreme ce lor li s-a spus să înghită pe nemestecate spusele idolilor lor. Redau câteva citate: Jean Pierre Moscovici: „Europa nu este creştină. Eu nu cred in rădăcinile creştine ale Europei. Europa este diversă.” Peter Sutherland: „Uniunea Europeană trebuie să facă mai mult pentru a slăbi omogenitatea naţională”. Jacques Attali: „Pentru mine cultura europeană nu există, ea nu a existat niciodată”. Dr. Stefanie von Berg : „Societatea noastră se va schimba. Oraşele noastre se vor schimba radical. Presupun că în 20, 30 de ani nu va mai exista în oraşe o majoritate germană. Şi vreau să fie foarte clar, mai ales pentru cei de dreapta: acesta este un lucru foarte bun!”. Seria citatelor ar putea Pare de necrezut, dar acesta e adevărul. Când citeşti aşa ceva, şi încă multe altele mult mai spăimoase, te întrebi dacă nu cumva în Europa e pus în operă dezideratul lui Marx: „Noi purtăm război contra tuturor ideilor proeminente de religie, stat, ţară, patriotism. Ideea de Dumnezeu este fundamentală pentru o civilizaţie pervertită. Ea trebuie distrusă.”

De mai bine de 15 ani, mulţi intelectuali români au redeschis dosarul „Protocronismului” Cei mai combativi în materie de protocronism sunt exact aceia care în comunism slujeau PCR şi UTC-ul. Tinerei de atunci, azi mari europeni, ajunşi membri în Parlamentul UE, căţăraţi pe listele partidelor politice din ţară, printr-o onctuoasă slugărnicie, au declanşat o luptă furibundă şi împotriva florii intelectualităţii interbelice. Dacă înainte de 1989 şi puţin după acest an UTC-iştii se băteau pe cărţile unor Mircea Eliade, Emil Cioran, Noica, Vintilă Horia şi alţii, şi scriau (cu toptanul) articole, eseuri şi abordări hermeneutice prin reviste şi tomuri de specialitate. Patima li s-a stins când intelectuali din Europa şi de aiurea au schimbat paradigma şi celor pomeniţi le-au deschis dosare de naţionalişti, fascişti etc. O cucoană internaţionalistă, de prin Franţa, îi face un proces de intenţie lui Eugen Ionescu, despre acesta spune că ar trebui acuzat (post-mortem?) că nu şi-a denunţat prietenii fascişti, adică pe Mircea Eliade şi Emil Cioran. Despre operele literare ale acestora spune că „luate la puricat, precis pot fi depistate idei fasciste printre rânduri. Altfel spus, să scotocim cât mai mult, să-l demascăm, poate aruncăm toată opera lui Eliade la coş, de parcă acesta ar fi un tiran grec, dintre aceia pentru care pedeapsa maximă era ştergerea din acte şi din memoria colectivă. Un altul, provenit din floarea Uniunii Asociaţiilor Studenţilor Comunişti Români (UASCR) scrie: „Mircea Eliade este “un personaj obsedat de propria carieră, un romancier mediocru, un caracter revendicativ şi egolatru, care călătoreºte în Europa pe banii familiei”. (Dosarul Eliade, Revista “22”) „Eliade a dat dovadă, în numeroase ocazii, de o micime sufletească îngrijorătoare, de un egoism feroce... de scăderi morale consistente... Luaþi chestiunea competenþei lui lingvistice. Studenþii americani ai lui Eliade se plâng că nu înþeleg mare lucru din engleza lui Eliade. Nu publică nimic de valoare până la 40 de ani... Un mărunt aspirant pe scena culturală” . Micime sufletească? Nu Eliade i-a luat apărarea lui Mihail Sebastian, preferând să-l supere pe profesorul lui, pe Nae Ionescu? Mangafaua îi reproşează savantului că face călătorii pe banii familiei! Păi, „adevăratul” intelectual şi „merituos” trebuie să călătorească pe banul public, nu-i aşa? Un amic mi-a spus că ipochimenul ar fi fost pus la punct de cărturarul Mircea Handoca.

Din păcate, nu numai aceştia s-au înscris în ceea ce eu numesc „Asociaţia Groparilor care dezgroapă mortul pentru a-l biciui în piaţa publică, ca pe Oliver Cromwell”, lor li s-au adăugat, spre cumplita mea dezamăgire, şi intelectuali în care am crezut şi i-am idealizat, cu cărţile cărora am crescut sufleteşte. Accesul la unele arhive m-au luminat în privinţa schimbărilor lor – sunt acolo jenante pagini care le explică oportunismul de azi.

Vrajba din acest an dedicat Centenarului nu dă nu dă semne că s-ar mântui, dimpotrivă – se anunţă mari mişcări în jurul sfinţirii Catedralei Mântuirii Neamului, Biserica este o ţintă predilectă, pentru adversarii ei nu contează că aceasta totalizează peste 700 de instituţii sociale, în care îşi găsesc alinare bătrâni, orfani şi copii ai străzii.

Pentru a se asigura că nimeni nu o va deranja, clasa politică de pripas a avut grijă să lichideze din rândurile ei toţi intelectualii capabili să dea un sens pozitiv şi să facă un proiect de viitor. Cândva, în 1910, Caragiale, deşi era în autoexil la Berlin, sătul de năravurile din viaţa românească, păstrase, totuşi, o stramă de încredere în viitorul acestei ţări.

Elisaveta Novac – 75

Antim Ivireanul – Sfântul fără mormânt

Cartea de față exprimă sufletul lui Antim Ivireanul, gândirea și credința lui puternică în Dumnezeu. Pe drumul gloriei lui de a fi sfânt era ca un prizonier în furtună, ori ca un naufragiat în talazurile învolburate ale vieții, instalându-și în suflet permanenta rugăciune și reflectând la Evanghelia Cerului și la Învățăturile lui Iisus Hristos Nazarineanul.

Printre cei chemați de Sfântul Voievod Constantin Brâncoveanu să contribuie la înflorirea culturii românești, s-a aflat și smeritul Antim din Iviria, - Andrei pe numele lui de botez, care prin darurile sale bogate și prin străduințele rodnice avea să se situeze printre fruntașii glorioasei epoci brâncovenești. Cartea de față ilustrează cum un smerit călugăr-tipograf a ajuns să dețină cele mai însemnate rosturi din viața culturală bisericească a Țării Românești.

El este răpit din patria mamă și adus în Turcia, prin voia lui Dumnezeu, care nu l-a scăpat o clipă din mâna Sa pe întreg drumul pribegiei. A fost mai întâi lucrător în atelierele Patriarhiei Ierusalimului de la Constantinopol unde s-a ridicat la treapta de diacon, dezvăluindu-și cu acest prilej darul oratoriei creștine. Adus în orașul lui Bucur, de către Brâncoveanu, primește conducerea tipografiei domnești, timp în care a fost ridicat la demnitatea de ieromonah, titlu pe care îl va purta cu smerenie lângă sufletul lui, în cochilia de melc și unde va rămâne vreme de patru ani. A fost exilat apoi la *Lacul zăpezilor* ca egumen al mănăstirii Snagov unde împreună cu cei trei ucenici credincioși ai săi, a tipărit cărți și a întemeiat o viață de obște. Aici a început să scrie *Omiliile* – vestitele *Didahii*, prin care a dat strălucire limbii române literare și bisericești. A fost chemat la Râmnic ca episcop și apoi a devenit mitropolit al Ungrovlahiei.

S-a născut în Georgia, spațiul mitologic Colhida, din mitul Greciei Antice, dintre Caucaz și Pontul Euxin (Marea Neagră) – în orășelul Ude, situat la granița cu Turcia, din părinții Ioan și Maria Hurtsidze, vechi aristocrați ivireni. Micuțul Andrei a primit o aleasă educație religioasă, învățând cu rugătorii din sihăstrie, mulți iluminați și cunoscători ai bucoavnei grecești și slavone. Ducându-l într-o veche peșteră din Munții Caucaz, *băiatul căpăta sfântă învățătură care îl ajuta să deschidă cu sufletul cale spre cer,* sub îndrumarea părintelui Nazarie, astfel rămânând departe de agarenii turci, care vuiau prin Iviria să fure sau să cumpere copii.

Nu departe de localitatea lui natală, Ude, se afla Țara sclavilor, cel mai mai mare târg de robi din țară. Aici a fost vândut Andrei de către verii săi, unor negustori turci, chiar în ziua în care a împlinit șaisprezece ani, asemeni lui Iosif, de către frații săi. Cartea de față exprimă sufletul lui Antim Ivireanul, gândirea și credința lui puternică în Dumnezeu. Pe drumul gloriei lui de a fi sfânt era ca un prizonier în furtună, ori ca un naufragiat în talazurile învolburate ale vieții, instalându-și în suflet permanenta rugăciune și reflectând la Evanghelia Cerului și la Învățăturile lui Iisus Hristos Nazarineanul.

Andrei și-a luat în serios viața aceasta nouă și a pornit în lung și anevoios pelerinaj spre cer, muncind, învățând, luptându-se cu greutățile vieții și strigând către Dumnezeu: *Binecuvântat ești, Doamne, învață-mă îndreptările Tale!* Chiar și atunci când domnitorul Constantin Brâncoveanu, pe care l-a socotit binefăcătorul său, l-a lăsat din mână, a crezut cu putere în pronia cerească și nu s-a desprins de visul său de a înfăptui o epocă nouă de cultură, după modelul marelui domnitor român, care aducându-l în Țara Românească l-a făcut robul unei lumi noi, care avea să-l înfieze și în care se va desăvârși în sfințenie. Cu gândurile, cu creația și rugăciunea, cu visele și cu toate darurile, adunate în cochilia sa de melc, chema îngerii și puterile cerești, rugându-se Dumnezeului unic, să-l întărească în faptele ziditoare de credință, de lumină și de veșnicie.

Georgian prin naștere și grec prin cultură, Antim Ivireanul este considerat cel mai de seamă mitropolit al Țării Românești, din toată Biserica creștină, cartea de față *Antim Ivireanul – Sfântul fără mormânt*, punând în valoare personalitatea lui de prim rang în conținutul teologiei ortodoxe. Antim Ivireanul a luminat biserica prin cuvântul

românesc rostit și scris și prin slujirea sa jertfelnică, rămânând un adevărat păstor și învățător al Bisericii lui Hristos. Slujirea prin cuvânt, prin faptă și prin zidire a reprezentat pentru Antim Ivireanul măsura conștiinței sale față de neam și de Dumnezeu, întruchipând prin activitatea pastorală și tipografică pe adevăratul păstor, care-și pune sufletul pentru credincioșii săi români. Tipograf, arhitect de biserici, caligraf, sculptor, predicator fără egal, cunoscător al multor limbi străine, mitropolitul Antim Ivireanul s-a dovedit a fi un mare om de cultură, activând o vreme sub patronajul domnitorului Constantin Brâncoveanu, într-un spațiu cultural propice alături de renumiți cărturari și ierarhi ortodocși.

Adus de Brâncoveanu în Țara Românească, i-a succedat lui Mitrofan, în iunie 1691, la conducerea tipografiei bucureștene, unde a lucrat la tipărirea cărților de cult în limba română și a dezvoltat tipografii în toată Ungrovlahia

Între anii 1701 – 1705, Antim fiind exilat la Mănăstirea Snagov alături de ucenicii săi: Mihai Iștvanovici, Dionisie Floru și Gheorghe Radovici a întemeiet o nouă tipografie, unde a desfășurat o bogată activitate tipografică, iar mai târziu aceștia au tipărit cărți la Alba Iulia și chiar în Iviria. In jurul tipografiilor de la București, Snagov, Râmnic, Târgoviște, pe lângă cei trei ucenici, s-au grupat și un număr de corectori, gravori și traducători care au format o adevărată lume a cărții – o adevărată mișcare intelectuală, ortodoxia românească, ridicându-se astfel la un prestigiu deosebit în rândul popoarelor.

Mișcarea intelectuală inițiată de Antim în jurul tipografiilor bisericești a dat culturii române în decursul unui sfert de veac (1691-1716), un număr de 73 de cărți, dintre care 39 lucrate de el însuși. După limba în care au apărut 30 sunt în grecește, 22 în românește, una în slavonește, 6 slavo-române, 2 greco-arabe, 21 la București, 15 la Snagov, 9 la Râmnic și 18 la Târgoviște. Tipăriturile prezintă o mare diversitate: cărți de slujbă, cărți biblice, cărți de doctrină teologică și ortodoxă, cuvântări bisericești, cărți de învățătură pentru preoți, lucrări de filosofie, Antim Ivireanul a rămas pentru Biserica Ortodoxă Română predicatorul exemplar, care a izbutit să transmită învățăturile de credință, într-un stil unic, neconfundabil în limba română, îmbinând sensibilitatea duhovnicească și exprimarea adevărurilor creștine cu erudiția și cu iscusința interpretării și demonstrației ortodoxe.

Didahiile sunt Predici prin care Antim a îmbogățit limba română, zidind sufletele credincioșilor prin cuvânt. Vestitele Învățături rostite în timpul arhipăstoririi sale, la diferite sărbători bisericești, ale Maicii Domnului și ale unor sfinți, la care se adaugă șapte cuvântări ocazionale, conțin cea mai frumoasă limbă română, evidențiind contribuția sa remarcabilă la perfecționarea limbii noastre vorbite și scrise, având totodată un puternic caracter social, prin criticile aduse moravurilor societății contemporane lui.Prin *Didahii,* Sfântul Antim Ivireanul devine ctitor al limbii liturgice românești și totodată fondator al limbii române literare.

Dragostea pentru neamul și cultura românească l-a înălțat deasupra multor străini pelegrini atrași de meleagurle românești. Pe scaunul mitropolitan, fiind erarh – guvernator al plaiurilor a acordat o grijă deosebită și fraților români de dincolo de munți, care nu voiau să-și părăsească credința strămoșească. Cărțile pe care le tipărea și care puneau în valoare credința ortodoxă erau trimise pe întreg teritoriul Ungrovlahiei.

Așadar, cel mai de seamă mitropolit al Țării Românești, Antim Ivireanul rămâne în memoria Bisericii noastre o personalitate unică, un Sfânt care a îmbogățit limba română prin Predici, a realizat o Mișcare intelectuală în jurul tipografiilor bisericești, a romanizat slujbele bisericești și i-a dăruit Dumnezeu și visul luminos al zidirii *Așezământului Tuturor Sfinților,* din cetatea lui Bucur, veșnic loc de sfințire și de pomenire.

Două ctitorii a lăsat Sfântul Antim neamului românesc: cartea și mănăstirea, amândouă purtătoare ale Cuvântului lui Dumnezeu.

Lucrarea de față evidențiază viața și toate treptele pe care le-a parcurs Antim Ivireanul de la demnitatea de egumen al mănăstirii Snagov, de episcop al Râmnicului, până la aceea de Mitropolit al Țării Românești, iar autoarea s-a aplecat mult asupra sufletului marelui ierarh, exprimând în final durerea cosmică din jurul ciopățirii trupului sfânt, aruncarea lui în râul Tungia, de unde mâna Domnului l-a prins, ridicându-l în Marea Lumină și așezându-l în rândul vrednicilor Lui ucenici.

Canonizarea mitropolitului Antim Ivireanul s-a petrecut la 21 iunie 1998.

(prefața cărții în curs de apariție)

Aureliu Goci

Condiţia iubirii şi starea cuvântului

■ **Virgil Dumitrescu, Imperiul nostru de tandreţe,** ed. *Autograf MJM*, Craiova, 2016
■ **Claxoane şi fluturi,** ed. *Argonaut*, Cluj-Napoca, 2017

D. Virgil Dumitrescu, deşi poet în adevăratul înţeles al cuvântului, nu a figurat în topul poeţilor din Craiova, cu toate că a fost activ în viaţa literară timp de peste patru decenii, dar într-uzn mod aleatoriu – când întâmplător, când insistent – dacă urmărim ritmul prezenţelor editoriale. Astfel, între debut şi a doua carte trec 13 ani, între a doua şi a treia – zece ani – iar după 2010 şi până în 2017 să tipărească nu mai puţin de nouă volume.. Şi receptarea critică a rămas, până acum, exclusiv oltenească, în formularea unor nume reprezentative.

Dar în 2017 pare a se fi întâmplat o cotitură în biografia autorului, poate chiar o ruptură – nu doar o circumstanţială schimbare de adresă. Iată cuprinzătoarea sa creaţie lirică: *Fiul Soarelui*, 1975; *Mai mult decât cuprinde ochiul*, 1988 – ambele volume apărute la ed. Scrisul românesc, Craiova; *Iulie Patru*, ed. Aius, 1998; *Van Gogh, poetul*, ed. Aius, Craiova 2010; *Dacă ar fi să exist,* ed. Scrisul românesc, 2011; *Patru mâini şi o aripă*, ed. Autograf MJM, 2011, Craiova; *Păcatele după Newton*, ed. Autograf MJM, 2012; *Insomniile unui tratat de pace*, ed.Aius, 2012; *Nesomnul păsării din Rai*, ed. Aius, 2013; *Paznic de stele şi de pisici negre*, ed. MJM, 2014. Toate volumele, inclusiv cele despre care vom face vorbire aici, au o remarcabilă unitate tematică şi semnificantă.

Textele au o cursivitate deosebită,chiar o fluiditate meşteşugită, compactă, ceea ce face din poem un bloc piramidal de ideaţie şi semnificaţie în care uneori titlul trebuie să fie considerat primul vers: *Abia la ziuă îşi pune în funcţiune camera de luat/ vederi/ şi o plimbă ca pentru investigaţii prin viscerele/ unui timp sângerând./ a dormit cu genunchii la gură, rotund şi gonflabil,/ a mormăit transpus ca pentru a prinde/ înălţime./ s-a tăiat mult din pelicula dimineţii la ultimul/ cântat al cocoşilor/ şi s-a ales soarele de toată producţia („Nu ştiu ce e cu visul, obosit leneveşte şi el",* în *„Claxoane şi fluturi"*). Când citeşti un poem, ai impresia că te-ai da pe un tobogan, odată pornit la vale nu te mai opreşti până la sfârşit, iar „zdruncinătura" finală concentrează toate stările şi semnificaţiile.

În mod curios, poezia acoperă şi o zonă improprie, morală şi sapienţială, care umple universul existenţei cu un spaţiu de meditaţie post-lectural. Există şi un spirit ludic care intervine atât în poemele de dragoste cât şi în textele religioase, deşi o despărţire fermă, tematicvă, ar fi greu de realizat, deoarece autorul tratează temele simbiotic şi simfonic, asociindu-le în zone complementare.

Existenţa se compune din prejudecăţi şi habitudini, iar limba – din locuri comune, pr3ecum sugerează poemul următor, purtând amprenta lui Nichita Stănescu: *Oricând pot fi tras la răspundere pentru locuri/ comune.// pentru cuvinte îngrădite cu de la sine putere./ pentru sentimente vechi de când lumea,/ iar eu dispun de toate după bunul arbitru.// scriu ploaie şi cineva lăcrimează de sus/ spre a ne cuprinde pe toţi. scriu iarbă sau floare/ şi iarna dă înapoi cu spatele până trece prin zid./ poemul se plimbă pe stradă,cumpără la discreţie/ pâine şi sare, se adăposteşte de vijelie,/ apoi o rupe la fugă să ajungă acasă./ are o conexiune în priză şi se prea poate/ să aprindă ecranul. este o bătaie la vârful puterii/ că se schimbă de la sine canalul. în loc de / Dunăre-Marea Neagră mi se-arată Suezul.// apartamentul în care am locuit singur figura/ la întreţinere cu două persoane, de alter-/ ego-ul meu nici astăzi nu mă dezic (...) („Locuri comune", „Claxoane şi fluturi"*).

Poemele erotice potenţează spiritul ludic şi sarcasmul – ceea ce confirmă structura de poet cerebral şi atitudinea intelectuală pe care autorul ţine să le scoată în evidenţă; de altfel, postura aceasta nu este inovatoare – nimic nu-i nou sub Soare – dacă ne gândim că prin anii 70, poeţi aflaţi atunci pe valul recunoaşterii, precum Vintilă Ivănceanu sau Ion Nicolescu, adoptaseră aceeaşi postură. Iată poemul *„Visul unei nopţi de iarnă"* din volumul *„Imperiul nostru de tandreţe": Iar când vei fi cu mine la paris, îţi voi/ alege rochia de vis şi-n deget îţi voi pune/ un inel mai sclipitor ca nimbul/ lui Eiffel, în london, tu,// cum sfinxul meu prezis-a, te voi plimba/ sub stele pe tamisa, la buckingham, coroanele/ regale, se vor pleca pe rând/ măriei-tale, pe rin, burghezi, în ghete// şi în haine,/ vom recita din goethe şi din/ heine,/ ne-om chercheli din cupele/ prelungi cu vinuri tari/ de nibelungi, târziu, albind,// cu umbrele prin vifor vom şti de-au fost/ cumva şi încă fi-vor, în margine/ de noapte tremurată, doar tivul zilei/ înecate, toa-.* Adăugăm noi, *-te*!

După cum se observă, poetul poate să schimbe formula textuală, de la psalmii laici şi dicteu, la cantilena muzicală, învăluitoare. Modernitatea expresivă nu se dispensează de o caligrafie nuanţată a exprimărilor, rezoluţia puternică a condiţiei umane nu tinde spre autoreflexivitatea la modă, iar dominaţia textului nu anihilează cuvântul, după cum simbolurile nu haşurează o zonă de gândire abstractă. Starea de realitate a iubirii se generează pe clapele imaginarului, în trăiri nonconformiste şi inefabile, pentru că autorul acreditează cuvântul cu putere sacerdotală, încât sentimentul se aureolează cu autenticitatea unui miracol.

Cred că d. Virgil Dumitrescu reprezintă o voce autentică în contextul poetic actual, scriind o poezie „care aşază lirismul la locul lui", printr-un „(...) film despre cuvintele-lucruri, cuvântul-stare, cuvântul-iubită", după cum a observat Mihai Duţescu, unul dintre exegeţii care s-au pronunţat despre creaţia autorului.

Ionel Necula

Emil Dinga şi patima aforismului

O altă ipostază, augustă şi surprinzătoare, activată de scriitorul Emil Dinga este cea aforistică - dispunerea unei învăţături în formule succinte, condensate şi pline de supleţe, de savoar. Într-un fel era de aşteptat ca autorul să ajungă şi la această formulă concentrată – de a exprima un gând, o stare, un simţământ. Prea se arătase interesat, chiar în catrene (vezi cronica noastră Pseudo-rubaiate – Emil Dinga), de epistemologia esenţei, de accesarea ei eteratǎ, deparazitată de ambiguităţi ceţoase şi redondante ca să nu încerce decorticarea ei şi sub formă de panseuri, de maxime, de aforisme.

Cred că autorul a sesizat bine tehnica extragerii esenţei dintr-un noian de rudimente. Aşa cum un sculptor înlătură tot ce este de prisos dintr-un bloc de marmură pentru a scoate în evidenţă chipul Afroditei, la fel aforistul înlătură tot ceea ce este prisoselnic pentru a decupa o esenţă. *Aforismele mele,* spunea Cioran într-o convorbire cu publicistul german Fritz I. Raddatz, *nu sunt aforisme adevărate, fiecare în parte este propoziţia finală a unei pagini întregi, punctul final al unei mici epilepsii. Las totul deoparte şi dau apoi concluzia, ca la tribunal, unde se spune* <u>*condamnat la moarte.*</u> Într-un fel asemănător gândeşte aforismul şi Emil Dinga: *un aforism este în opinia mea,* mărturiseşte în laconica sa prefaţă *o sentinţă cu... drept de apel.*

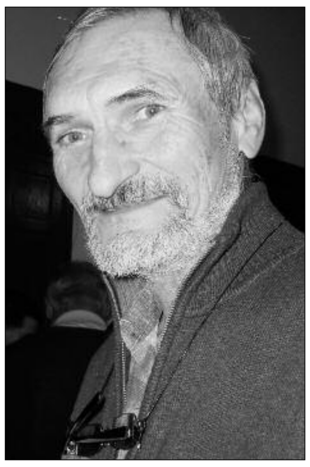
Asta înseamnă că un aforism nu redă întreaga desfăşurare a gândului, ci numai esenţa, concluzia, concentratul epistemic, ceea ce trebuie reţinut din toată schelăria unei idei. Este exact înţelesul conferit şi de Lucian Blaga când spunea, despre aforism, că chiar dacă nu spune tot, *spune mai mult decât spune.*

Încă ceva. Cele mai multe dintre aforisme, şi nici Emil Dinga nu face excepţie, vizează domeniul moralităţii, dar, fireşte poate fertiliza şi alte aspecte problematice asupra cărora convine să se pronunţe sentenţios; cunoaşterea, fericirea cultura, dragostea, creaţia, arta – pe care le optimizează în formule sintetice, dar mustoase, pline de sevă, de substanţă, de conţinut. Un aforism bine procesat declanşează în mintea cititorului un întreg orizont problematic şi-l obligă la o prelungire cu mijloace personale. Spune autorul: *A fi cult înseamnă a deţine la îndemână modele de înţelegere a lumii.* Sau iată cum arată definiţia ideii în viziunea lui Emil Dinga: *Idea este un gând care lămureşte un alt gând* Sau acest aforism care poate pune pe gânduri orice cititor: *E mult mai greu să fii democrat într-o ne-democraţie, decât ne-democrat într-o democraţie.* Şi încă unul tot cu înţeles politic. *Degenerarea unei societăţi începe cu pătrunderea corupţiei în rândul administratorilor dreptăţii.* Sau: *E suficient să respingi ideea vieţii după moarte, pentru ca întreg decalogul creştin să-şi piardă orice semnificaţie.*

Aş fi preferat o dispunere a aforismelor într-un cuprins tematic, dar chiar şi aşa, aşezate într-o varietate nestructurată, aforismele lui Emil Dinga ademenesc prin spontaneitatea şi înţelepciunea lor, trezesc curiozitatea şi-l obligă pe cititor s-o parcurgă pagină cu pagină. Este cea mai potrivită lectură de vacanţă, cu condiţia ca cititorul să-şi rezerve câteva minute de reflecţie după fiecare aforism.

E greu să comentezi o carte de aforisme. Cum să selectezi dintre ele pe cele mai semnificative?

Lucian Gruia

Vasile Toma – Un miraj care lasă urme

(Ed. *Betta*, 2017)

Motto:
„Nu ostenesc să mă bucur
de minunile vieţii:
natură, dragoste, timp...”
(Vasile Toma - *Nu ostenesc*)

Vasile Toma s-a născut la 26 ianuarie 1956 în comuna Largu, judeţul Buzău. A absolvit Facultatea de Metalurgie din cadrul Institutului Politehnic Bucureşti.

A publicat până în prezent trei cărţi de versuri: *Leacul de fiecare zi* (Ed. Arfeana, 2010), *Viaţa, o lăcrimândă mirare* (Ed. Ex Libris, 2015) şi *Un miraj care lasă urme* (Ed. Betta, 2017), volum pe care îl comentăm în continuare.

În poezia care dă titlul volumului, autorul, în extaz vrea să-şi asculte „vocea interioară” adică tocmai lirica sa specifică. Iată versurile: „când inima ta cântă/ aşa cum cântă câmpia/ într-o noapte de vară,/ când nu mai ştii dacă zbori/ sau visezi, când pentru un sărut/ eşti în stare să-ţi uiţi rădăcinile,/ atunci poate ar trebui/ să-ţi asculţi vocea interioră,” (*Un miraj care lasă urme*) Aceste specific vrem să-l detectăm şi noi în continuare.

Poezia lui Vasile Toma este optimistă şi transmite cititorilor bucuria existenţei.

Ceea ce ne atrage atenţia din prima clipă este extazul muzical: „Uneori, muzica îmi deschide/ cerul şi-mi pune aripi/ atât de uşoare încât plutesc/ ca un vis către stele -/ şi mă face să lăcrimez:/ de fericire sau de durere?// (...)// Pe aripile muzicii aş putea să mă contopesc cu viaţa:/ răsărit şi amurg împreună-/ cu bucurie şi întristare –/ ca într-un joc în care/ învingătorii şi învinşii/ zâmbesc mână-n mână!„ (*Muzica*)

Starea devine aproape zeiască dacă nu ar fi resimţită condiţia noastră de fiinţe muritoare: „Poţi călca pe urmele zeilor/ atunci când te risipeşti/ în săruturi şi în amintiri,/ când înţelegi că fericirea/ e mai mult decât/ un strop de veşnicie...// Dar nu poţi deveni nemuritor,/ chiar dacă paşii te poartă/ pe urmele zeilor!” (*Pe urmele zeilor*)

Acum poetul revine cu picioarele pe pământ: „Timpul nu-i doar un simplu cuvânt,/ un sunet sec, fără înţeles;/ el conţine atâta materie/ încât umerii noştri/ se încovoaie sub povară;/ el se depune în noi -/ ca în nişte recipiente vii-/ până când, într-o zi,/ nu mai putem mişca.” (*Timpul*)

Efectele trecerii timpului sunt anulate de dragoste: „O, Timpul va rămâne/ pur ca o lacrimă/ şi intangibil ca un zeu -/ atâta vreme cât dragostea/ va fi o flacără a sufletului/ care va arde mereu/ mai bogată şi mai surâzătoare/ decât primăvara!” (*Timpul şi dragostea*)

Ajungem acum la poezia de dragoste a lui Vasile Toma, majoritară în economia volumului. Sediul iubirii este inima, care se identifică în manifestarea sentimentului cu alta identică ei în sens platonic: „Orice inimă îndrăgodtită/ devine invizibilă; ea visează/ şi se consumă şi se împlineşte/ cu altă inimă identică ei;” (*Inimă îndrăgostită*).

Elementele antinomice care caracterizează dragostea sunt specifice liricii poetului: „Dragostea înseamnă acel ceva/ dintre cântec şi lacrimă,/înseamnă să urci în lumină/ şi să cobori în tenebre,/ înseamnă să fii liber/ şi, în acelaşi timp, prizonier.” (*Dragostea*)

Antinomiile dragostei sunt similare zbuciumului mării: „Nicăieri nu este mai evidentă/ lupta dintre Bine şi Rău,/ dintre Lumină şi Întuneric/ decât la porţile mării.” (*La porţile mării*)

Dar viaţa însăşi este antinomică: „Viaţa noastră este asemeni/ unui minereu: puţine diamante/ şi multă zgură./ (...)// Ne mişcăm însă numai/ între Lumină şi Întuneric -/ ca între hotarele lui DA şi NU -/ conştienţi sau indiferenţi,/ mai amari sau mai dulci.// Pentru că suntem doar oameni:/ ceva între înger şi diavol,/ între bine şi rău/ între adevăr şi inciună.//(...)// De după dealul Amurgului/ ne pândeşte o pasăre mută.../ Rămânem, totuşi, acele/ certitudini care aduc zorii!” (*Viaţa noastră*)

În fond: „Dacă n-ar fi acest contrast,/ această luptă dintre puritate/ şi păcat, poate că lumea/ ar cădea în blazare; şi n-ar rămâne/ decât Cerul acesta mai sfânt/ decât noaptea de Înviere!” (*Între puritate şi păcat*)

Antinomiile liricii lui Vasile Toma mă duc cu gândul la transmodernismul teoretizat de criticul Theodor Codreanu. Sub acest aspect poezia lui Vasile Toma este actuală.

Chiar dacă singurătatea devine uneori copleşitoare şi iarna se apropie, nimic nu-i poate stinge autorului dragostea de viaţă: „Acum, zăpada tăcerii stinge/ toate stelele din suflet -/ şi nu rămân decât amintirile/ să ducă mai departe această/ neostoită sete de viaţă!” (*În pragul înserării*)

Poezia lui Vasile Toma este optimistă şi transmite cititorilor bucuria existenţei.

Îndrăgostiţii subscriu necondiţionat la aceste versuri: „Cine n-a cunoscut arsura lacrimii,/ nu preţuieşte gustul fericirii!/ (...)/ Dar o lacrimă de fericire/ este asemenea veşniciei:/(...)/ O, dacă dragostea-i veşnică,/ atunci şi lacrimile sunt eterne -/ pentru că luminează/ ochii îndrăgostiţilor!” (*Lacrimile dragostei*).

Ana Dobre

Despre eternitate, acceptare, armonie...

Relaţia defectuoasă cu timpul o preocupă pe Constanţa Popescu în noul volum, *Am ratat eternitatea*, Editura Bibliotheca, Târgovişte, 2017, a cărui temă centrală o constituie meditaţia asupra trecerii ireversibile. Modul de a percepe trecerea o situează în durată şi, simultan, în freamătul clipei, *clipa cea repede ce ni s-a dat*, şi pe care nu o putem stăpâni întotdeauna.

Dubla dimensiune a timpului, obiectivă, în curgerea lui ireversibilă şi invariabilă ce ne însoţeşte istoria, şi subiectivă, reversibilă în raport cu o memorie infatigabilă creatoare de mit, balansează reflecţiile poetei menţinându-le în *istorie* şi în *mit*. Istoria are, desigur, varianta ei personală, ca şi mitul care pune într-o lumină revelatorie totul. Zbaterea noastră poate părea fără sens, parte a unui haos pe care nu-l putem stăpâni, nu-l putem ordona în istorie; în mitologia personală, însă, totul tinde şi totul capătă un sens.

Acest sens este pentru poeta Constanţa Popescu dat de un adevăr personal – ratarea eternităţii, conştientizarea fragilităţii în faţa timpului etern în raport cu efemeritatea omului. Atitudinea ei nu este defensivă, ci, mai degrabă, *faustiană*. Într-adevăr, omul nu poate porunci clipei să rămână suspendată într-un eleatism al fericirii, nu-l poate opri în *prezentul prezentului*, după sintagma Sf. Augustin, dar, prin fapta lui îi poate da o valoare, *îngheţând* acea clipă miraculoasă în fotografia eternă a acelei întâmplări a fiinţei. Iar această valoare adăugată tragicei condiţii umane îi conferă calitatea transcenderii situând spiritul (etern) deasupra materiei (efemer).

Meditaţia asupra timpului neiertător se împleteşte cu meditaţia supra vieţii şi a morţii. Moartea este un adevăr asumat mioritic de Constanţa Popescu: „Plecăm în fiecare zi puţin,/ pierduţi în adieri de taină...”. Există şi seninătate şi pace în această acceptare nu neapărat fatalistă, ci înţeleaptă, căci acest tip de revoltă nu ar avea sens. În lungul lanţ al generaţiilor, succesiunea viaţă/moarte este un fapt înregistrat ca atare, intrând firesc în plămada existenţei: „ne împăcăm să batem palma cu eternitatea...”. În *Timpul*, poeta priveşte şi contemplă căderea, acele invizibile ale acestui ceasornic măsurând, clipă de clipă, destrămarea, marcând ratarea eternităţii: „Priveşte cum cade timpul, perdea.../ în fiecare dimineaţă mai moare/ o zi neîncepută,/ cu treburi mărunte, de care nici Dumnezeu/ nu ştie”.

Limitat de acest tragism, omul continuă să fie legat de clipa cea repede, căutător al fericirii, acea stare de linişte care să-l pună în armonie cu sine, cu lumea, cu universul. Ca-n visul lui Zhou, Constanţa Popescu este interesată de a stabili/preciza cu claritate limita sau limitele, realitatea şi virtualitatea fiind feţe ale aceleiaşi medalii. Nu este important dacă Zhou este fluturele sau fluturele este Zhou, în acest vis al vieţii/morţii, important este modul în care te defineşti: „Sunt un gând ce nu l-ai avut încă...”

Întorcând meditaţia asupra ei înseşi, poeta se contemplă în carnalitatea şi în spiritualitatea ei, eleatic şi heraclitean, conştientă că se află „pe drumul cu sens unic”, urmându-şi steaua.

În toamna timpului şi a vieţii, meditaţia Constanţei Popescu are aura unui dramatism conştient şi conştientizat care nu o conduce în lamentaţie. E o înţelepciune a acceptării în această poezie ce vibrează de sensuri punând în mişcare aştrii şi stelele proprii: „E toamnă, Doamne, sunt mai bogată/ în tristeţi, în ploi şi neputinţe,/ în insomnii cu care îmi acopăr nopţile....”. Prin poezie, Constanţa Popescu aspiră să transforme „inutila clipă” în diamant. Această transcendere are un sens şi un scop. „Vorbele neinventate” sunt aduse în bătaia inspiraţiei pentru ca din aceste *necuvinte* să se iște *cuvintele* purtătoare de semne şi sensuri, din haos să se desprindă creaţia. În creaţie, poeta *negociază* deopotrivă cu timpul şi cu virtualităţile latente pe care trebuie să le *trezească*: „Negociez minutele neconsumate,/ bule opace umplute cu speranţe irosite,/ la poarta timpului fără gardian,/ când ai întors prea puţin arcul ceasului...” Cuvintele sunt „singurătate dincolo de poezie”, iar *slovele*, ordonate „după sentimente”, se contopesc pentru a crea culorile existenţei ordonate conform sensului, conform viziunii artistice proprii: „Cuvintele plânse, petale de toate culorile/ din care ţâşneşte căldura,/ ca un abur alb, tandru de sentimente/ fără vorbe./ Când încep să se împartă la doi,/ vorbele mele aliniate frumos/ în zori, la fereastra atriului drept,/ îţi luminează dimineaţa,/ de când sunt pictor sau chirurg de vorbe,/ cu expoziţii închise şi pot tămădui dorul...”.

Urcând treptele timpului pe cărările predestinate desenate de ursitoare, pe Golgota „cea fără sfârşit”, Constanţa Popescu exclude jelania. Sensul şi mersul sunt mereu ascendente. *Învăţăm zborul*, afirmă poeta, afirmând, de fapt, victoria omului asupra timpului neiertător: „Timp şchiop, opreşte nisipul/ irosit pe vise şi paşi hotărâţi să bată/ dimineaţa pe umăr şi sparge clepsidra.../ Aş vrea să cos buzunarele şi aşa liberi/ poate învăţăm zborul...”.

Acest zbor pe care însăşi Constanţa Popescu l-a învăţat o înalţă în *nemărginitele lunci* ale visului său de creaţie de unde îşi poate contempla propria eternitate, recuperată şi recâştigată prin poezie.

Simona Fusaru

Despre dragoste şi alte dependenţe

Ana, mon amour, filmul lui Călin Peter Netzer, după romanul *Luminiţa, mon amour* al lui Cezar Paul-Bădescu

O poveste de iubire care se uzează în timp, începută la facultate, în căminele bucureştene din anii 1990 (cu băi la capătul holului şi clasica rumoare studenţească), terminată într-un Bucureşti grăbit al anilor 2000. Protagoniştii, doi studenţi la Litere, Toma din Piteşti şi Ana din Botoşani, ei și relația lor de dominare şi codependenţă, asumare şi control.

Traume ale copilăriei şi relaţii încordate cu părinţii, copil, singurătate în doi, gunoi sub preş, coadă tradiţională la moaşte, eliberare şi senzaţie de frâie scăpate, raporturi de forţă inversate, răspunsuri la psihanalist ca la confesional, *psihanaliza, mon amour* - în fiecare relaţie există o Hiroşimă cu dezastrele ei.

Realism crunt, viaţă necosmetizată, treceri bruşte dintr-un cadru în altul, ca atunci când deschizi accidental o uşă, secvenţe care se succed pe alt criteriu decât al timpului, bucăţele de puzzle cu incursiuni în trecut, cu un Toma când cu plete, când cu chelie, şi o Ană care-şi pierde dulcele grai moldovenesc şi trece din şaten-rebel în blond strunit.

Camera se joacă frumos, cu schimbări neaşteptate şi stop-cadre pe acţiunea reală, nu pe tavan sau detalii ale decorului, lumina pătrunsă prin ferestre are o căldură specială, zâmbeşti şi te-ncrunţi, întrebări şi amănunte care se leagă între ele la o zi-două după ce-ai văzut filmul, amestec straniu între *Luminiţa, mon amour* şi continuarea *Poziţiei copilului.*

Remarcabilă interpretarea actorilor (Mircea Postelnicu, Diana Cavallioti), care sunt total în personaje, sunetul fain - rumoarea căminului, fondul sonor de la urgenţe -, interesantă mimica preotului (Vlad Ivanov) care îl spovedeşte pe Toma: sentiment de siguranţă, de cunoscut.

Filmul e de 18+, un fel de *poziţia copilei,* unde copila-femeie e Ana, e frust ca realitatea ce ne-nconjoară, fără false pudibonderii, cu vorbe neconsemnate în DEX, cu sex explicit şi cu un final deschis care face toţi banii - fiecare-şi continuă povestea cum vrea, o uşă închisă înseamnă paşi pe-un nou drum. *

Filmul e de văzut chiar dacă (sau tocmai pentru că) te scoate din zona de confort - te provoacă să te confrunţi cu demonii din tine -, nu e un film pe care să ţi-l mestece alţii şi doar să-l înghiţi pentru a-l digera, trebuie să rumegi la greu. Iar la final oricare dintre noi poate spune *Ana/Toma c'est moi.*

* *Ne vedem joi* al psihanalistului mi-a sunat în cap a *Vama veche.*

Silviu Gongonea

Nici pe alee

Sunt atât de obosit acum
încât nu ar merita să o spun
Nici pe alee
sub bolţi de tei
nu se întâmplă nimic
darămite în vieţile noastre
Vine de fiecare dată seara
dimineaţa ca o pensulă de bărbierit şi uneori ziua
ploile spală asfaltul
îl curăţă cum a fost la-nceput
Numai atunci familii de melci
se lasă strivite de tălpile neatente
de pneurile maşinilor istovite
Singurul măcel
groaznica şi teribila privelişte
a după-amiezilor cu ploi de vară.

M-am trezit

M-am trezit dintr-un somn bolnăvicios
într-un aer de toamnă târzie
aproape calcifiată
în iunie
Nu gustaserăm din vinul de vară
distilat din te miri ce
brăţări ierburi firave şerpi viu coloraţi
Şi creierul refuza să intre în circuit
cum o pisică se încăpăţânează să nu fie vârâtă în cuşcă
Am fi putut rămâne tineri
dar ce înţeleg eu
cu mintea unui băieţel bătrân
Nici pentru ce aş ucide acum nu ştiu
care e preţul corect
pe pielea-mi cârpită
Nu gustaserăm din vinul de vară
păstrat prin cămări mucegăite
înfundat cu dopuri de plută
în sticle de ciob verde.

Citesc romane realiste

Mă uit la cele mai proaste filme de acţiune
cu eroi desprinşi
din cruzimea şi bunătatea profunde
Citesc romane realiste care în mod obişnuit
mă plictisesc de moarte
unde personaje ca noi
sfârşesc dramatic sau
ispăşesc pedepse fireşti
pentru sentimentele lor
Pe străduţa noastră
apocalipsa vine lent şi silenţios
Mai întâi este setea şi apoi
un cântec larg este
Acolo am trăit şi am murit.

Nu-i nimic

Mititelul de mine habotnicul şi hobbitul
eu cu singurelul ce nu face
nici cât o para chioară
Nu mai ştiu de câte ori n-am greşit drumul
în căutarea limbii perfecte
Nu-i nimic dai restart o mică formalitate
o mică formatare o băiţă a altui botez
Uite aşa
o iei de la capăt.

Nimic la superlativ

de ce poezia este a doua inimă a omului
şi nu îi mai auzim bătăile
Doar privirea blândei morţi
cu limbi aspre
ce se domesticesc
Doar zilele
lungi precum benzile lipicioase
pe care sunt prinse muştele
în otrăvuri lente
cu mişcări mărunte
şi de ce se îmbolnăveşte şi ea ca un deget prins în menghină
uitând să supureze.

Pe străduţa noastră apocalipsa vine lent şi silenţios Mai întâi este setea şi apoi un cântec larg este Acolo am trăit şi am murit.

Muzica zilelor noastre

India, din nou la Piteşti...

Şi mai şi înţelesei, vara asta, de ce Menuhin a conlucrat fructuos cu Shankar. Iar McLaughlin şi-a numit memorabila formulă instrumentală, ”Mahavishnu Orchestra”. De ce alţi feluriţi muzicanţi renumiţi au în interpretare influenţe, sonorităţi, teme şi tehnici orientale. Colaborând şi ieri, şi azi cu virtuozi tradiţionali din Răsărit. Alexandru Tomescu, un recent exemplu autohton. El izbutind nu demult un recital ideal cu trei oaspeţi... indieni...

Ei bine, unu` dintre ei a revenit binevenit în Piteşti. Aducând în tolbă flautu` din bambus şi nişte cântări din patria mumă. Fascinante nespus. *Bansuri* se cheamă ”trestia” sa fermecată şi seamănă-n auz cu un caval. Bhaskar Das suflă-n ea cu meşteşug, concentrare, dăruire, ingeniozitate parcă inegalabile. I-am şi spus, felicitându-l, că-i un Ian Scott Anderson mai tânăr. Dozează aeru` grozav, nuanţează tonuri uluitor şi cucereşte irevocabil ascultătoru` cu ce scoate din tub. Amestecă ritmuri cu rost, simţire şi fast încât muzica se-nfăţişează divin. Ar face furori într-o trupă de progresiv, colorând cu har creaţia, prestaţia, produsul ei artistic. Are un potenţial improvizatoric imens şi, de l-ai afla într-un cvartet de jazz, nu te-ai mai sătura să-l asculţi. Atmosferă de mare efect iscând vrednic, permanent...

I-au fost coechipieri doi compatrioţi pe măsură. Satyendra Singh Solanki, la *santoor*. Un soi de ţambal menit a ţine isonu` şi a-mbogăţi evident universu` melodico- armonic ales. Acompaniator atent, util şi eficient. Sandip Banerjee, percuţionist la *tabla*. Două ”ulcele” robuste cu membrană deasupra. În care omul a bătut încet sau năbădăios, delicat, tumultuos. Coerent, incandescent, ager şi cu randament...

Una peste alta, o seară de vis. Un celest spectacol aidoma unui miracol. Lipsind doar... sitar-ul, ca India să fie, cu raga-i, deplin printre noi. Poate, mâine, altădată, şi-o astfel de variantă...

Nemţii, la Sinaia

Fu să fie bucurie ca şi-n augustul vecin să ajung la festival. Mândria staţiunii, de două decenii aproape. Datorat autorităţilor, da` realizat eclatant de Marin Cazacu. Cellist ”capitalist”, prof universitar, ştiut naţional. Care l-a numit nimerit ”Enescu şi muzica lumii”. Închinându-l, pe bună dreptate, marelui compatriot, aducător de fală neamului său de peste un veac. Legat de oraşu` montan pe vecie, cum bine se ştie...

Din bunătăţile festinului de sub cetini gustai, cu nesaţ, cântarea nemţească. A orchestrei naţionale de tineret a Germaniei. *Bundesjugendorchester*, în original. Semicentenară, curând. Activă planetar. Cu siguranţă, pepinieră de ”cadre” pentru ansamblurile de pretutindeni. Motiv să i se acorde respect şi susţinere clară la nivel de stat în patria sa permanent...

Are optzeci şi ceva de juni. Minunaţi şi talentaţi. Dăruiţi şi devotaţi partiturii. Iscusiţi pe instrumente mai dihai ca filarmoniştii noştri. Rodaţi şi sudaţi ca un monolit. Entuziaşti în efort, bucuroşi la fel de succes. Vrednic instruiţi şi-nverşunaţi în muncă fără crâcnire. Numai ochi şi urechi la gestu` dirijoral ferm şi expresiv. De la münchenezul Elias Grandy venit potrivit. Tot tânăr şi el, însă priceput. Melomanii prezenţi unanim socotindu-l pentru baghetă făcut. Are energie, o dozează util, o transmite fertil şi construieşte sârguincios măreţie. Onorându-i, în speţă, pe Haydn, Bruckner, Hindemith, Messiaen, la superlativ. Da` şi România, vădit...

Au fost ştime grele-n faţă, nimeni nu s-a poticnit. Concertul, împlinit arătându-se pân` la sfârşit. Ovaţii, justificat declanşând. În inimi pătrunzând, în minte rămânând. Pentru voinţa, ştiinţa, putinţa de a convinge că de la Ceruri muzica vine. Şi nu e-n zadar când curge cu har, frumuseţe, nobleţe şi note-ndrăzneţe. Aş vrea, de aceea, să se se întoarcă germanii la noi mintenaş. Avem de la ei a-nvăţa uriaş. Ce-ar fi să-i cheme şi alţi edili? Ar da lovitura, neîndoios, punând la mandat ditamai folos...

ADRIAN SIMEANU

arte

Mioara Bahna

O concluzie ar putea fi că, prin cartea semnată de Romeo Ioan Roșiianu și de Alina Florica, în peisajul scrisului actual se reiterează un experiment, la nivelul construcției, și, totodată, la nivelul conținutului, se demonstrează că sentimentul iubirii este mereu viu și dătător de energii creatoare.

Un epistolar modern

* **IOAN ROMEO ROȘIIANU și ALINA FLORICA -** ***Scrisori de dragoste eternă,*** Editura *eCreator*, 2018

Nu este o noutate faptul că scrisoarea, astăzi, a devenit, pentru cei mai mulți dintre contemporani, o formă perimată de comunicare /corespondență, însă nu este mai puțin adevărat că, inclusiv într-o eră grăbită, cum este cea în care trăim, sunt încă destui nostalgici / romantici (în sensul de „visători"), pentru care aceasta înseamnă incomparabil mai mult decât un simplu sms ori un mail, în primul rând pentru că îi creează iluzia celui ce o primește că păstrează urmele, parfumul, căldura mâinii care a scris-o. Mai ales când este vorba de scrisoarea de dragoste!

În ceea ce-l privește pe Romeo Ioan Roșiianu, în poezia sa, forma epistolară este, deja, o manieră pe care și-a ales-o pentru scris de ceva vreme. Și a făcut o alegere foarte bună, încât, acum, se pare că a devenit model pentru alții, fiindcă, în generozitatea-i caracteristică, volumul de față, iată, îl semnează împreună cu o autoare, aflată la început de drum prin peisajul scrisului românesc actual.

Modul de a concepe cartea, pentru care au optat, nu este nou, însă tema aleasă – eterna dragoste – are, mereu, suficiente resurse pentru a-și manifesta prospețimea. În felul acesta, schimbul de replici, la distanță, al autorilor scrisorilor, îi propune cititorului două perspective asupra vieții și, implicit, asupra iubirii: una, matură, profundă, a bărbatului, pe de o parte, și alta, oarecum naiv-sentimentală, pe de altă parte, a femeii, ceea ce poate aminti, schimbând, firește, proporțiile, de dialogul în care se regăsesc vocile lirice din creația eminesciană, unde ipostaza masculină a ființei este conectată la marile probleme ale lumii, ale universului chiar, în timp ce interlocutoarea îl cheamă să caute împlinirea în imediat, în singura lume la care are ea acces, așa cum apare în versuri celebre, ca, de pildă în „Floare albastră": „Nu căta în depărtare / Fericirea ta, iubite!"

Cum oricare îndrăgostit, de când e lumea și cât o să fie, se crede centrul universului (nu degeaba, îndrăgostitul nichitastănescian, încercând să-și exprime inefabilele trăiri, își expunea o imagine egocentrică: „Și deodată-n jurul meu, natura / se făcu un cerc de-a dura..."), și aici fiecare dintre cei doi caută să fie persuasiv, exprimându-și sentimentele, astfel încât complexitatea lor să fie receptată de către celălalt cât mai aproape de intensitatea cu care este trăită. În consecință, omul contemporan, cu largile-i posibilități de informare, pune sub ochii ființei căreia îi trimite gândurile sale atât ceea ce simte concret, cât și încărcătura culturală de care se lasă sedus, drept care iese din sine, își ia, deseori, în sprijin experiența înaintașilor întru artă, pentru ca, revenit în propria Itacă, vorba lui Konstantinos Kavafis, mai bogat, să poată, eliberat de propriii monștri, să-și savureze din plin simțămintele, alături, măcar cu gândul, de ființa care i le-a generat sau favorizat.

Așa cum și-a obișnuit cititorii, Romeo Ioan Roșiianu, și în volumul de față, sub forma epistolară de care spuneam, în poeme meditative, își mărturisește – unei iubite, care poate să fie, mai degrabă, dovadă scrierea cu majuscule, un apelativ al muzei, al idealului, al propriei conștiințe, al vieții etc. – o cascadă de angoase, de nemulțumiri existențiale, de dezabuzări, de tristeți, de suferințe, induse de o realitate mereu altfel decât o dorește (fiindcă destinul omului nu este niciodată, aproape, cum l-ar vrea), pe care hipersensibilitatea-i de artist le receptează cu asupra de măsură, și, prin talentul pe care îl are, caută să le metamorfozeze încât să se elibereze creator, trăind catharsisul binecuvântat.

Pentru el, secvențe din copilărie, aureolate de primii fiori religioși, tristețea incurabilă indusă de trecerea ireversibilului timp, „mizeria lumii" și eforturile naturii de a o acoperi, de exemplu prin fulgii de nea, visul, gândul că „nu există / victorii fără înfrângeri" ori că „adevărul e unul singur", încercarea de a privi din „răscrucea zilei" la ceea ce poate fi prins cu ochiul din afară și, în special, cu acela dinăuntru, „emoția risipirii", atingeri cu metafizicul, banalul cotidian, precum „duminica aceea cu străzi pustii și oameni plictisiți / de viață" sau „liniștea grea", cu nimic mai rea decât o „apăsătoare căldură", percepute, ambele, doar de omul prea trist, copleșit de „vântul singurătății în / mijlocul lumii", „în amiaza pustie" sunt doar câteva consistente însă imagini ale darurilor – bune sau rele, însă fertile prin cuprinderea în poezie – oferite de propriu parcurs existențial.

Făcând bilanțul acestuia, acțiune la care o invocă să ia parte pe „IUBITĂ", indiferent de statutul pe care i-l atribuie, îndrăgostitul trăiește revelația care îi oferă motivația de a-și continua drumul: „căsuța mea e plină de iubire și valorează mai mult / ca un castel pustiu"...

De cealaltă parte, femeia îndrăgostită, conectată mai mult la cotidian, la concret, cu toate că merge pe tiparul creat de el (își începe epistolele cu vocativul), se desparte de model, fiindcă, dacă el, așa cum arătam, scrie cuvântul-invocație cu majuscule, creând, astfel, largi posibilități de interpretare a cuvântului, ea, adresându-i-se simplu, „Iubite" (ce e drept, cu o nuanță ușor vetustă, dar și cu o undă de lirism), face din el singurul destinatar al cuvintelor ei și, în același timp, singurul martor al trăirilor pe care le amintește, fiindcă și ea rememorează momente cu încărcătură cardinală pentru propria viață, însă, ca să fie convingătoare și să-l impresioneze, nu ezită să caute să-și dea greutate spuselor prin trimiteri – uneori citate – la nume cunoscute ale spiritualității. În plus, femeia își exprimă gândurile în forme prozodice în care amestecă, din când în când, versul liber cu tentative de versuri clasice, iar, la nivelul expresiei, spre deosebire de el, își încarcă uneori enunțurile cu îmbinări de cuvinte cărora le lipsește naturalețea, sporind, paradoxal, naivitatea întregului, când vorbește, spre exemplu, despre „vise emfatice, / solitare, năucitoare de sens" ori despre „metaforele revelatoriu-albastre" etc., alternând cu imagini plate („lumina ochilor adânci", „sufletul tău curat" etc.).

O concluzie ar putea fi că, prin cartea semnată de Romeo Ioan Roșiianu și de Alina Florica, în peisajul scrisului actual se reiterează un experiment, la nivelul construcției, și, totodată, la nivelul conținutului, se demonstrează că sentimentul iubirii este mereu viu și dătător de energii creatoare.

Mihai Firică

cronici

Răspunsuri la întrebări nerostite

O căutare mistuitoare tensionează versurile Monicăi Larisa Manafu din volumul "Nevoia de răspunsuri" (Editura Contrafort, Craiova 2018), stare generatoare de lirism autentic. Poetul își leapădă învelișul inimii pentru a scoate la iveală ceea ce se află dincolo de tăceri și de sentimente, un alt suflet, o inimă ascunsă în inimă, precum o matrioșkă misterioasă. Cuvintele se scurg în clepsidra lirică într-o mişcare abia percepută, cu o timiditate cultivată îndelung, căutând rosturi și înțelesuri pentru etapele vieții: "Zile și nopți ca niște coli,/ Unele rămase încă albe,/ Dar toate trecute prin mașina de scris,/ Între încrâncenare și surâs timid,/ Neagra bandă asemenea unei nopți/ Înghițind anotimpuri și ani" (*Zile și nopți*). Uneori, sondând abisabilatea ființei sau notând miracolul comunicării dintre natură și poet, autoarea riscă edulcorări ale expresivității, aglomerând limbajul cu imagini neclare și tușe accidentale. Limbajul salvează ansamblul volumul prin emoția asumată cu o sinceritate debordantă, fără ocolişuri sau reflexe autoprovocate, Monica Larisa Manafu numărându-se printre creatorii nedeprinși cu mode trecătoare.

Când nu forțează irizări ale versurilor cu rimă, autorului îi reușesc tablouri în culori puternice, convingătoare prin expresivitate și surprinderea detaliului evenimentului trăit: "Scrierile de pe ziduri derutează,/ Afișele lasă în gură dulcele-amar,/ Dar până în stația de tramvai/ Mai sunt câțiva metri,/ Așa că poate reușim să urcăm,/ Oameni întregi,/ Deși nu avem niciun fel de bilet" (*Deși nu avem niciun fel de bilet*). Aparent, puterea credinței în aflarea adevărului îl însoțește pe autor și în acest nou volum, așa cum se întâmplă în precentele, amintind doar "Carte pentru Ina. Anotimpurile" și "Farsa unei măști", ambele apariții poetice găzduite de Editura Contrafort. La marginea mării, cu o luciditate terifiantă, Monica Luiza Manafu își simte răsplătită nevoia de răspunsuri: "Valuri despicate de țărmul stances/ Ca niște tenebroase telegrame/ Ale înecaților,/ Ochii lor transformați în perle,/ Încă așteptând să-i salvăm" (*Dublu răsărit*). Sunt versuri care încurajează cititorul să caute o atitudine de frondă sau o atitudine de sfidare a realului, cu forța de a sublima melancolii roditoare, însă ceva oprește zborul liric.

Întrebările rămân nerostite, ca o povară blestemată așezată pe suflet - o suferință nemărturisită și îndurată cu stoicism. De ce malurile lovite de poezie nu se sfărâmă și de ce lipsește dorința poetului de a topi durerea în șablonul versului? Cu siguranță s-ar fi născut pagini impecabile într-o carte cu filele răsfoite de respirări lirice în spatele cărora receptezi, surprinzător, emoția temperată și atent cultivată de un poet cu un registru încă prea puțin exploatat.

Geo Vasile

"PLOILE NOASTRE NOCTURNE"

Volumul plurilingv, *SILUETA UNEI MELANCOLII DE MARȚI*, LA SILHOUETTE D' UNE MELANCOLIE DE MARDI (Victoria Sicorschi), SAGOMA DI UNA MALINCONIA DI MARTEDI' (subsemnatul), THE SILHOUETTEOF A THUESDAY'S MALANCOLY (Raluca Neagu), semnat de doamna profesoară Gela Enea, este prin el însuși un eveniment poetic, inclusiv grafic (coperta de Florin Preda). Acest volum cu vocație internațională, apărut la Editura Brumar, Timișoara, 2018, 288 p., cuprinde peste 42 de texte poetice ce-l scutesc pe cititor să afle dacă autoarea a mai scris ceva înainte (de scris, va mai scrie, căci poezia ca mod de a exista devine un fel de drog sau, cum ar spune Derrida, *pharmacon*, alopat, homeopat, exorcist, evazionist, tămăduitor, cel mai sigur punct de referință, de sprijin etc.) într-o lume în care totul e relativ și nimic nu mai e sigur. Universul acestei cărți are un ambitus de anamneză identitară, și totodată de opera omnia, între *O, les beaux jourrs* și *Bonjour tristesse*. Între coperțile ei se sugerează *o viață de om așa cum a fost* și cum nu a fost, așa cum eroina lirică ar fi vrut să fie și nu a fost să fie, o autoficțiune ce pecetluiește o întreagă generație ce include culorile timpului și famecul discret al părinților autoarei, ajunse la maturitatea estetică în mileniul căruia tocmai îi savurăm începutul amărui, mirosind a distopie supertehnologică, a uraniu îmbogățit și Givenchy.

Cartea doamnei Gela Enea, o poveste de viață la genul feminin, deține farmecul și magia uitării, a punerii în paranteză a cvasi apocalipsei anunțate, decolând în sferele umanului, omenescului, omenității cum spun religioșii. Poeta este o expertă în ecografia a ceea ce grecii numeau *Psiché*, suflare vitală, pe scurt, suflet, dar și suflet geamăn.

O necontenită, gravă, elegiacă glisare între real și fictiv, între trecut și un prezent continuu (acest eveniment în derulare cum spun jurnaliștii!!!), o frescă cu toate culorile în alertă, cu metafore unice, inedite, memorabile prin frumusețea, tragismul și puterea lor revelatorie oferă poeta, ce se înscrie într-o familie ilustră de spirite autohtone și europene: Sylvia Plath, Alda Merini, Radu Stanca, Traian T. Coșovei, Angela Marinescu. Iată un eșantion de evocare cvasi naumiană, în acel stil inconfundabil între oniric și surreal, juvenilul vis erotic fiind încorporat precum o piatră prețioasă într-un talisman. Sub numele de *poemul despre otto*, citim*:* "la cămin stam în aceeași cameră cu otto. separați doar de un perete fals/otto dormea ca un copil. când visa otto visa ca un om mare/ noaptea lovea peretele din rigips. zicea că trebuie să ne jucăm amândoi/ otto intra în mintea mea cu pofta unui lup tânăr. și sub pătura mea/ jucăriile erau din nori și din fulgere/ plouam în noi. și târam pe jos pijamalele ude asemenea unor cozi de reptile/.ne împiedicam în ele. cădeam/ otto își da cu apă rece pe față. spunea că trebuie să se trezească de-adevăratelea/însă otto nu era niciodată absolut treaz. avea o rezervă de somn de care nu se-atingea/rezerva aceea trebuie activată cu precizie. și doar o singură dată. așa spunea otto/uneori otto uita să se spele.sau apa nu era destul de rece. atunci apărea în cameră o femeie care-și zicea mama/otto nu avea mamă. sau cel puțin așa credea el. nu îi sărea în brațe. nici bomboanele de la ea nu-i plăceau/au gust de pământ. sau cel puțin așa spunea otto care nu lăsa pe nimeni să le-ncerce/câteodată otto se proba în umbra acelei femei/. umbra îi venea întotdeauna mare. sau otto era prea mic / nu i se potriveau lucrurile altora/ aseară a apărut femeia din nou. cu palmele transpirate./ otto s-a privit în stropii aceia/ semănau cu ploile noastre nocturne. sau așa i s-a părut lui otto. i-a cerut bomboane și le-a mâncat/eu m-am jucat de-a ploaia.toată noaptea m-am jucat singură. de-a ploaia/. eram goală. într-o coroană de brusturi./ îmi crescuse umbra udă și grea./ o târam după mine asemenea unei cozi de reptilă./ credeam că e otto. că mă urmează".

Mihai Merticaru

O CARTE ASTRALĂ

O carte astrală, cutremurătoare, intitulată CONTRA AMNEZIEI, ne-a sosit din Basarabia de la poetul, redactorul-șef de revistă și academicianul Nicolae Dabija, carte intermediată de Editura PapiruS Media din Roman, coordonată de Dan-Gabriel Arvătescu și Cornel Paiu, toți prezenți la Târgul de carte LIBRIS - 2018, Piatra-Neamț, unde a fost lansată în fața unei asistențe numeroase.

Pentru a afla de la început cine erau „ prietenii" noștri care ne-au „eliberat" la 23 August 1944, Nicolae Dabija ne prezintă datele KGB-ului sovietic, care n-a fost deloc interesat să umfle cifrele, din care rezultă că, între 1 ianuarie 1935 și 22 iunie 1941, au fost arestați 19 milioane 840 de mii de „dușmani ai poporului". Dintre aceștia, 7 milioane au fost împușcați, câte un milion pe an. Celelalte milioane au murit în GULAG-uri. După calculele lui A. Soljenițin, în perioada 1917-1953, ar fi fost exterminate 66 700 000 de oameni.Câte 3000 de asasinate pe zi. Foametea organizată în anii 1930 a secerat viețile a încă peste 10 milioane de oameni.

Basarabia avea, în 1939, o populație de 5 milioane de locuitori, iar în 1952—doar 2,5 milioane. Deci, jumătate din populație a dispărut.

Pe bună dreptate, autorul scrie: „ Fiecare om este un univers întreg. A omorî un om înseamnă a ucide un univers. Fabrica morții, declanșată de Lenin, Troțki și Stalin în fosta URSS, a lucrat fără odihnă până după 1953. În Republica Moldova, până la moartea lui Stalin, a funcționat ultima cameră de gazare din Europa".

Un capitol întreg este intitulat *BISERICA MARTIRĂ*. Iată ce consemnează autorul: „ Ura cu care l-au tratat comuniștii pe Dumnezeu e lipsită de orice logică. Credința este declarată antistatală, preoții—dușmani ai omenirii, bisericile-lăcașe ale întunericului ș.a." Autorul trage concluzii amare: „credincioși împușcați în biserică, icoane în care s-a tras cu mitraliera, preoți uciși în altare, călugări spânzurați ca niște furi, preoți asasinați, călugărițe violate, clopote aruncate în veceu, lăcașe de cult făcute una cu pământul ș.a." Bibliotecile mânăstirești, în care se aflau adevărate comori, au fost arse, icoanele puse pe foc, clopotnițele dărâmate, clopote trimise la topit etc. Toți preoții basarabeni au fost declarați români și scoși în afara legii, fiind arestați, , uciși, deportați, umiliți.".. Urmează apoi un pomelnic nesfârșit cu alți preoți condamnați, în fruntea căruia se află Serafim Dabija și Nicodim Onu, (unchii lui Nicolae Dabija).

În 1940, 10 mii de lucrători ai securității sovietice au fost trimiși în Basarabia să facă ordine. Problema locativă și-o rezolvau simplu. Mergeau prin centrul Chișinăului și, unde vedeau o casă mai arătoasă, intrau, completau un mandat de arestare pentru proprietari și în jumătate de oră erau stăpânii imobilului.

La pagina 135, autorul consemnează; „ Basarabia e o răstignire. E partea de țară care a dat cerurilor cei mai mulți martiri ai Neamului Românesc. Pământul Basarabiei e plin de sfinți. Călcăm pe oase de sfinți. Dreptatea trebuie să ne-o facem noi, cei de pe o parte a Prutului, și noi, cei de pe cealaltă parte a Prutului".

Mai departe, la pagina 211, citim: „ În acest spațiu, dreptul de a vorbi limba română a fost plătit de multe ori cu viața. Peste 30 de lingviști și scriitori au fost împușcați , în 1938, pentru că au îngunoioșat limba moldovenească cu cuvinte românești. Pentru simpla folosire a alfabetului latin, mai mulți concetățeni de-ai noștri au făcut închisoare. Scriitorul Petre Ștefănucă a fost condamnat la moarte, pentru că a încercat, în 1940, să afirme că limba vorbită de basarabeni e română, iar scriitorul Tudor Malai a fost împușcat, pentru că a introdus în limba moldovenească termeni și expresii românești". Cei 200 de ani de "prietenie" au însemnat, de fapt, 200 de ani de genocid, de jaf, de suferință, de deportări, de batjocură, de masacre.

Această prigoană continuă și în zilele noastre: „ Ostașii ruși omoară copiii la Nistru, îi umilesc zilnic pe românii din stânga Nistrului. Ambasada Federației Ruse din centrul Chișinăului, care e cea mai mare din lume, ca spațiu întrecând sediul ONU, este izvorul tuturor provocărilor la adresa statului suveran Republica Moldova, pe care ea îl dorește înglobat cât mai curând în Uniunea Euroasiatică (citește-Federația Rusă)".

Poetul Nicolae Dabija ne dezvăluie și alte aspecte puțin sau deloc cunoscute de noi. Aflăm cu uimire că au fost câteva momente astrale favorabile salvării Basarabiei, dar nu s-a profitat de ele. În 1914, țarul Nicolae ai ll-lea a făcut două vizite la București, cu intenția de a o mărita pe fiica sa, Oga, cu viitorul rege Carol al ll-lea, în schimbul renunțării la Basarabia, dar Carol al ll-lea, care avea să facă și alte deservicii României, n-a acceptat. În perioada interbelică, URSS propune în câteva rânduri recunoașterea revenirii Basarabiei la trupul României în schimbul cedării Tezaurului românesc care se afla la Moscova, dar conducătorii de atunci ai țării n-au acceptat târgul. La începutul anului 1960, a mai fost o înțelegere cu Nikita Hrușciov, dar căderea acestuia de la putere a zădărnicit proiectul. Și după 1991 au existat tentative de a readuce Basarabia la Țara-mamă, dar au eșuat din cauza ambițiilor politicienilor de pe ambele maluri ale Prutului.

„ Surghiunul Basarabiei continuă", scrie Nicolae Dabija, dar a spus-o și prin viu grai, la lansarea amintită, făcând un apel disperat către politicienii români: "Salvăți-vă, salvându-ne!"

Mariana Şenilă-Vasiliu

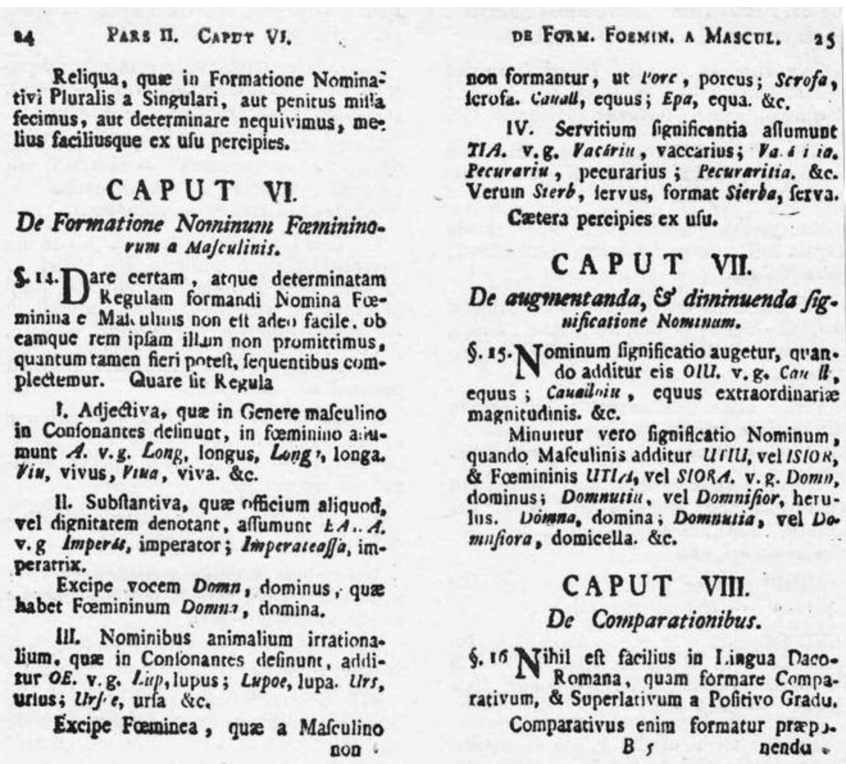

Sub semnul Centenarului

Paradisul pierdut (XII)

În 1786, în urma intervenţiei lui Piuariu-Molnar, s-a aprobat funcţionarea a şapte şcoli româneşti în Apuseni şi, la insisenţele sale, înfiinţarea a celei de-a opta, la Sadu, localitatea sa natală.

Gravitatea evenimentelor din timpul răscoalei lui Horea, ca şi ameninţarea că revoltele s-ar putea oricând repeta, au determinat curtea imperială să ia măsuri ceva mai liberale. Astfel, la nicio jumătate de an de la tragerea pe roată a conducătorilor răscoalei, la 25 august 1785, prin decret împărătesc, a fost desfiinţată iobăgia. Cel puţin pe hârtie. Tot atunci, prin punctul doi al decretului, s-au acordat unele libertăţi şi drepturi pentru iobagi printre care cel de a învăţa carte şi meserii. Iniţiativa i-a aparţinut lui Iosif al II-lea şi tot lui i s-a datorat hotărârea ca amenda la care fuseseră supuşi moţii din domeniul de sus, Câmpeni, Bistra, Vidra şi Albac, pentru tulburările din 24 mai 1782 din timpul târgului de Rusalii – „spargerea buţilor"! - să fie folosită pentru construirea a şapte şcoli primare cu predare în limba română în Munţii Apuseni. Autorităţile maghiare locale au încercat să se opună, argumentând că nu e nevoie de şcoli româneşti din moment ce numărul copiilor dornici să înveţe carte este prea mic, doar şase până la opt. Raportul inspectorului şcolar Schlauff, citat de P. Oneţ în *Monografia şcolii din Câmpeni (1782-1972)*, din 14 octombrie 1803 arată însă contrariul, la şcoala din Câmpeni, scria el, veniseră atât de mulţi copii încât s-au văzut nevoiţi să trimită o mare parte dintre ei acasă. Cu toate beţele puse în roate de autorităţile maghiare, curtea de la Viena a revenit în 1786 şi 1788, insistând pentru înfiinţarea de şcoli pentru românii ortodocşi. Starea de lucruri privind învăţământul românesc din Transilvania a trenat până în 1786 când, din ordin imperial, au fost numiţi primii învăţători cu leafă de la stat, dar instalarea lor efectivă în funcţii a avut loc abia

24 PARS II. CAPUT VI.

Reliqua, quæ in Formatione Nominativi Pluralis a Singulari, aut penitus nulla fecimus, aut determinare nequivimus, melius faciliusque ex usu percipies.

CAPUT VI.

De Formatione Nominum Fœmininorum a Masculinis.

§. 14. Dare certam, atque determinatam Regulam formandi Nomina Fœminina e Masculinis non est adeo facile, ob eamque rem ipsam illam non promittimus, quantum tamen fieri potest, sequentibus complectemur. Quare sit Regula

I. Adjectiva, quæ in Genere masculino in Consonantes desinunt, in fœminino assumunt *A.* v. g. *Long*, longus, *Longa*, longa. *Viu*, vivus, *Viua*, viva. &c.

II. Substantiva, quæ officium aliquod, vel dignitatem denotant, assumunt *EASA.* v. g *Imperat*, imperator; *Imperateassa*, imperatrix.

Excipe vocem *Domn*, dominus, quæ habet Fœmininum *Domna*, domina.

III. Nominibus animalium irrationalium, quæ in Consonantes desinunt, additur *OE.* v. g. *Lup*, lupus; *Lupoe*, lupa. *Urs*, ursus; *Ursoe*, ursa &c.

Excipe Fœminea, quæ a Masculino non

DE FORM. FOEMIN. A MASCUL. 25

non formantur, ut *Porc*, porcus; *Scrofa*, scrofa. *Cauall*, equus; *Epa*, equa. &c.

IV. Servitium significantia assumunt *TIA.* v. g. *Vacáriu*, vaccarius; *Vacaritia.* *Pecurariu*, pecurarius; *Pecuraritia.* &c. Verum *Sierb*, servus, format *Sierba*, serva.

Cætera percipies ex usu.

CAPUT VII.

De augmentanda, & diminuenda significatione Nominum.

§. 15. Nominum significatio augetur, quando additur eis *OIU.* v. g. *Cauall*, equus; *Cauailoiu*, equus extraordinariæ magnitudinis. &c.

Minuitur vero significatio Nominum, quando Masculinis additur *UTIU*, vel *ISIOR*, & Fœmininis *UTIA*, vel *SIORA.* v. g. *Domn*, dominus; *Domnutiu*, vel *Domnisior*, herulus. *Domna*, domina; *Domnutia*, vel *Domnisiora*, domicella. &c.

CAPUT VIII.

De Comparationibus.

§. 16 Nihil est facilius in Lingua Daco-Romana, quam formare Comparativum, & Superlativum a Positivo Gradu.

Comparativus enim formatur præponendo

B 5

în 1794. Efortul deosebit în obţinerea acestui decret imperial a depus medicul oculist/oftalmolog Ioan Piuariu-Molnar din Sadu (1749-1814). Era fiul protopopului Ioan Piuariu din Sadu (1732-1789), mai cunoscut sub porecla de Popa Tunsu. Devenită renume, porecla i se trăgea de la faptul că drept pedeapsă pentru vehementa sa atitudine împotriva catolicizării forţate a populaţiei româneşti autorităţile luaseră măsura ciumpăvirii podoabei sale capilare, lucru de neimaginat pentru preoţimea ortodoxă. Ba, de parcă umilirea cu tunsul n-ar fi fost de ajuns, protopopul din Sadu a fost mutat disciplinar în Banat, la Sânnicolaul Mare, unde l-a urmat în calitate de chirurg al primului regiment românesc şi fiul său.

Cel care avea să devină celebrul oculist al Marelui Principat al Transilvaniei, la care apelau şi înaltele feţe ale curţii de la Viena dar şi boierimea din Moldova şi Ţara Românească, n-a uitat niciodată de unde a plecat şi nici al cărui fiu era, dar mai ales de nefericiţii săi semeni, românii. În volumul de studii intitulat „Restituiri istorico-medicale", Ed. Kriterion, 1980, Spielman Josef i-a dedicat lui Piuariu-Molnar elogiosul eseu intitulat „Princepsul Medicinii Româneşti", în care reproduce caracterizarea făcută acestuia de istoricul Ioan Lupaş în 1939: „Deschizător de drumuri în mai multe ramuri ale scrisului românesc (!), polihistor cu un interes uimitor de treaz pentru tot ce ar fi putut contribui la promovarea năzuinţelor spre lumină ale neamului său, luptător în domeniul vieţii politice, economice şi cultural-ştiinţifice, oculist de bună reputaţie chiar în afara graniţelor ţării sale de naştere, cel dintâi profesor şi autor român al unei lecţii inaugurale rostite în limba latină de la înălţimea unei catedre academice, izvoditor al atâtor cărţi folositoare, doctor cu milă pentru bolnavii săraci, pe care înţelegea să-i vindece şi să-i îngrijească gratuit - deci „doctor fără de arginţi", Ioan Piuariu-Molnar trebuie considerat ca un demn înaintemergător al selectului nostru corp medical şi ca un distins membru al şcolii transilvane, prin care s-a plăsmuit aluatul cel nou pentru renaşterea literaturii şi culturii române în cursul veacului al XIX-lea". Reproducerea citatului, obositor poate prin lungimea lui, se justifică prin capacitatea cuprinzătoare a tuturor aspectelor vieţii şi mai ales a activităţii lui Ioan Piuariu-Molnar, vitale pentru spiritualitatea şi medicina românească. Vizionar, medicul a realizat faptul că în afara redării luminii ochilor trebuie redată şi lumina minţii, iar pentru asta era nevoie de învăţătură. În trei rânduri s-a adresat împăratului Iosif al II-lea cerând înfiinţarea unor şcoli româneşti. Ca medic oculist specializat în operaţii de cataractă (la ora actuală intervenţiile oftalmologice în cataractă nu diferă mult de cele făcute de Piuariu-Molnar, ba nici măcar instrumentarul folosit nu e diferit de cel al vestitului oculist/oftalmolog!), aşa cum reiese dintr-un raport al său, din 101 cazuri reuşea să vindece 98, restul de trei fiind ţinute sub tratament. Printre pacienţii săi figurau frecvent mineri din Munţii Apuseni; veneau la el, la Sadu, unde îşi improvizase un fel de cabinet medical, mineri de la Zlatna, Săcărâmb, Roşia Montană, Baia de Arieş, dar şi din alte „băi"/mine din munţi. Dată fiind notorietatea sa printre locuitorii munţilor, autorităţile austriece au încercat să se folosească de el în negocierile cu răsculaţii lui Horea, dar acestea au eşuat pentru că de fapt nu doreau cu adevărat negocieri, ci doar o tragere de timp ca să poată interveni *manu militari* împotriva răsculaţilor. Nu acelaşi lucru se poate spune în privinţa insistenţei acestuia în chestiunea înfiinţării de şcoli româneşti. În 1786, în urma intervenţiei lui Piuariu-Molnar, s-a aprobat funcţionarea a şapte şcoli româneşti în Apuseni şi, la insisenţele sale, înfiinţarea a celei de-a opta la Sadu, localitatea sa natală. Cea dintâi a fost şcoala din Câmpeni, şi întâiul ei dascăl a fost Moise Ioanette (1766-1848). Faptul este atestat de inscripţia de pe piatra lui de mormânt din cimitirul unit din Câmpeni: „Moise Ioanette a fost cel dintâi învăţătoriu românescu din Munţii Apuseni ai Ardealului cu leafă de la statu". Timp de 45 de ani, cât a păstorit la şcoala primară din Câmpeni a format generaţii din rândul cărora s-au ridicat importante personalităţi politice şi culturale care aveau să joace un rol vital în revoluţia din 1848, începând cu Avram Iancu căruia i-a fost întâiul dascăl „de alfabet". Odată cu limba română, el, ca şi cei care i-au urmat la catedră, le-au dat copiilor şi lecţii de patriotism. La şcoala lui s-au format cei mai de vază tribuni din oastea lui Avram Iancu: Mihail Andreica, Nicolae Corcheş, Clemente Aiudeanu, Petre Ioanette şi Teoc Teodor. Tot sub îndrumarea lui s-au format şi constructori şi inventatori de renume. Este cazul lui Constantin Palade, inventatorul unui şteamp pentru fărâmiţarea minereului din care se extrăgeau aurul şi argintul ce funcţiona prin forţa apei. Cum invenţia lui Palade mărea randamentul în extracţie, faima sa a ajuns până la curtea de la Viena. Vestit a ajuns şi Nicolae Mucea din Câmpeni care, în afara tunurilor de cireş menite să suplinească lipsa adevăratului armament, a turnat şi două tunuri din alamă în a căror compoziţie a adăugat bronzul unui clopot de la biserica greco-catolică din Câmpeni donat chiar de enoriaşi. Faptul că mulţi dintre tribunii lui Iancu erau greco-catolici şi că în perioada revoluţiei nu s-a făcut nicio discriminare de ordin religios, ca şi faptul că biserica unită a fost de acord cu donarea acelui clopot spre a se turna din el cele două tunuri, toate acestea arată că ideea naţională, românismul, a fost mai puternic decât orice fel de disensiuni confesionale anterioare. Se adeveresc astfel vorbele lui Cioran că trăim într-o limbă şi aceea era limba română.

Câţiva din foştii elevi ai lui Moise Ioanette, urmând exemplul său au devenit la rândul lor, după încheierea dureroasă a revoluţiei, învăţători. A fost cazul lui Clemente Aiudeanu (1820-1913). Fiu al preotului unit Gavrilă Beldeanu din Câmpeni, în urma studiilor făcute la şcoala din Aiud, s-a trezit cu numele maghiarizat Enyedy, Aiudeanu pe româneşte, nume pe care l-a păstrat toată viaţa. Vremelnic angajat ca învăţător la Ofenbaia/Baia de Arieş, a trecut ca secretar-administrator (lucrurile în ce priveşte funcţia ocupată de el nu sunt clar definite) pe moşia contelui Bornemisza. Înrolat în trupele de honvezi, în 1841, a avut revelaţia că român fiind nu poate lupta împotriva fraţilor săi de sânge şi neam. Dezmeticit, a schimbat tabăra, trecând de partea revoluţionarilor, devenind unul din tribunii ce s-au bucurat de totala încredere a lui Avram Iancu. Alături de vestitul popă Balint, cum îi spuneau moţii preotului revoluţionar din Roşia Montană, a participat la luptele de la Iara şi a asigurat apărarea armată a drumului de acces în munţi de la Zlatna la Câmpeni. După înăbuşirea revoluţiei, decorat de împărat, dar şi de ţar, nu şi-a schimbat felul de a gândi şi acţiona. Împreună cu tribunii Nicolae Corcheş şi Mihail Andreica a protestat ferm împotriva intenţiei de reinstaurare a autorităţilor maghiare la Câmpeni, capitala Apusenilor şi a revoluţiei de la 1848, care timp de peste un an fusese liberă şi de unguri, şi de austrieci şi unde nu intraseră nici trupele ruseşti ale generalului Luders, adevărat miracol dacă analizezi situaţia momentului. Imediat după revoluţie a ocupat vremelnic funcţia de vicejude la Câmpeni, demnitate la care a renunţat în scurt timp, reluându-şi ocupaţia atât de dragă lui, cea de învăţător, calitate în care a funcţionat la şcoala primară din localitate între 1852-1888. Căderea Plevnei l-a umplut de bucurie, lucru pe care l-a manifestat public fără niciun fel de rezerve. Reacţia sa exaltată, ca şi demonstraţiile publice „contra integrităţii statului şi antipatriotice" împotriva dominaţiei austro-ungare, adică aveau să-l târască într-un proces pe care i l-a intentat August Treford, ministrul învăţământului de atunci (apud Petru Oneţ).

Pe când mă apropiam de ultimele pagini ale acestei cărţi, în dorinţa de a-mi verifica impresiile trăite odinioară la Câmpeni şi în Apuseni, dar mai cu seamă exactitatea datelor istorice, am făcut o scurtă vizită în oraşul naşterii mele. M-au îndemnat la asta şi îndoielile cu privire la unele date şi informaţiile istorice care se băteau cap în cap, printre care şi aceea că trei mari tribuni ai lui Iancu, Mihail Andreica, Nicolae Corcheş şi Clemente Aiudeanu ar fi fost înmormântaţi unul lângă altul în cimitirul ortodox. Or, eu ştiam din „Monografia Şcolii din Câmpeni (1762-1972)" a învăţătorului Nicolae Petru Oneţ că locul de veci a lui Clemente Aiudeanu se afla în cimitirul unit. După ce am răscolit cimitirul ortodox unde am aflat mormintele lui Mihail Andreica, străjuit de un impresionant obelisc din marmură neagră, şi pe cel mai modest al lui Nicolae Corcheş zis Drăguţ, nici urmă de

mormântul lui Clemente Aiudeanu. Nu l-am aflat menționat nici în cimitirul unit și eram gata să plec când a apărut îngrijitoarea cimitirului. Întrebată dacă știe ceva de locul în care a fost astrucat celebrul tribun, mi-a arătat o criptă aflată în marginea cimitirului, dar mi-a povestit și ceva complet aiuritor: cum că după '89, cripta a fost spartă și copârșeiele/sicrielе răscolite în căutarea „unor documente", cum s-a exprimat ea. Prin „sticla" sicrielor, mi-a spus, au putut fi văzute scheletele morților cu veșmintele perfect conservate. Dacă s-a dat de urma profanatorilor și cum s-a încheiat cercetarea la fața locului n-a știut să-mi spună, femeie simplă reținuse doar ce o impresionase pe ea. N-a putut să-mi spună nici câte persoane fuseseră înmormântate în acea criptă, pentru că era vorba de sicrie și nu doar de cel al lui Clemente Aiudeanu.

M-am dus să văd cripta. Cărarea până la ea era neîngrijită și acoperită cu resturile unei vegetații uscate și încâlcite, iar cripta era într-o stare jalnică, panourile decorative de marmură ce flancau intrarea fuseseră sustrase, se vedeau doar găurile șuruburilor cu care fuseseră fixate în perete și chiar deasupra intrării, pe o cârpitură de ciment relativ recentă, era scris urât caligrafiat numele Corcheș (?), de cel al lui Clemente Aiudeanu, nici pomeneală. Intrarea în criptă era blocată de un sinistru grilaj negru, proiectat pe un fond la fel de negru. Prin aspectul greoi, dărăpănat și sumbru, cripta face notă discordantă cu restul cimitirului invadat de vegetație printre ale cărei hățișuri s-au cuibărit mormintele câmpănarilor, mai vechi sau mai noi precum sunt cele ale părinților mei. Unele morminte datează de acum peste o sută și chiar o sută cincizeci de ani. Înrămate de mlădițe verzi asemănătoare crengilor de laur, stau unul lângă altul mormintele lui Moise Ioanette și Petre Ioanette, tatăl și fiul. Cel dintâi învățător, s-a străduit să aducă lumina în mințile fragede ale copiilor de moți și a făcut-o cu prisosință. Cel de-al doilea, fiul, în afara rolului vital jucat în timpul revoluției când cu toate opreliștile și primejdiile a asigurat aprovizionarea armatei lui Iancu cu de-ale gurii și pentru locuitorii Câmpenilor, după înăbușirea revoluției, chiar dacă n-a urmat direct profesia tatălui său, prin crearea unei fundații - alții spun că ar fi fost mai multe - „în valoare de mii de florini" zice-se, a sprijinit învățământul românesc, școlile din Apuseni și întâi de toate școala din Câmpeni al cărui dăruit dascăl fusese părintele său.

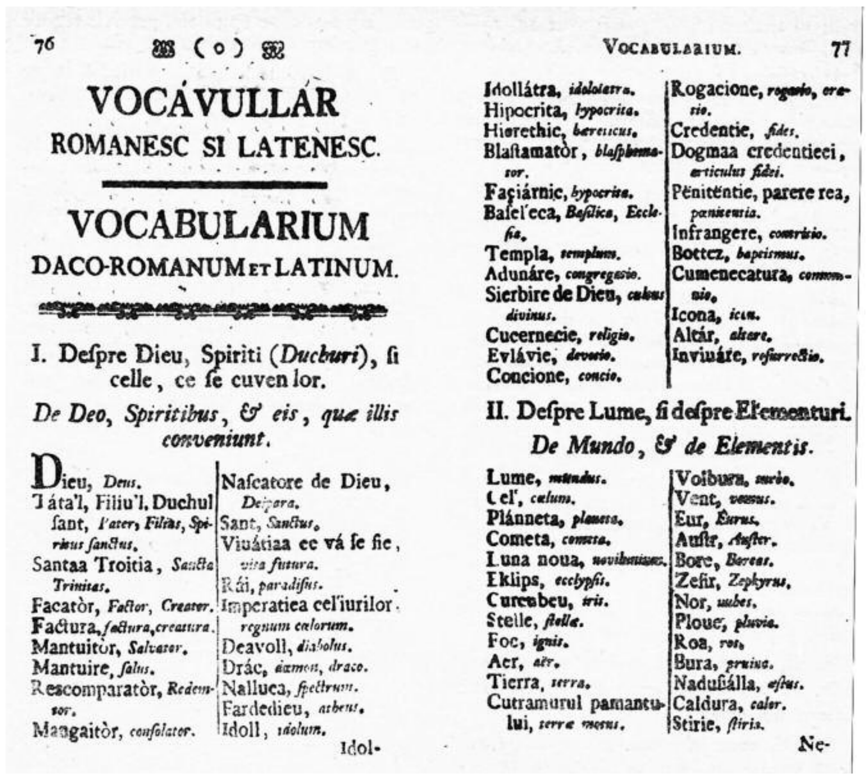
Chiar dacă în cimitirul greco-catolic continuă să fie înmormântați vârstnicii de religie unită, în Câmpeni, biserică unită de la 1989 încoace nu mai există, clădirea bisericii din Vale, cum i se spune acum, fiind atribuită ritului ortodox. Nu mai există pentru că nu mai sunt nici preoți și nici enoriași care să pretindă păstrarea ei. Agresiva campanie comunistă de anihilare a bisericii greco-catolice și-a atins scopul. Nici biserica romano-catolică nu mai funcționează, clădirea ei a fost abandonată. Cu spoiala decolorată de ploi, vânt și arșiță, cu tencuiala pe alocuri căzută, cu falnicii arbori din curte tăiați, pustia își face lucrarea. Și totuși...

Hotărârea din martie 1697 luată de Sinodul de la Alba Iulia a consfințit unirea unei părți a clerului ortodox transilvănean cu Biserica Romană. Pentru românii, tradițional ortodocși, decizia luată atunci a fost vexantă, drept care au respins-o vehement. În timp însă, unirea celor două biserici avea să-și arate latura benefică, în mod special pentru cultura românească. Triada Gheorghe Șincai, Petru Maior și Samuil Clain/Klein de Sadu, zis Micu, s-au străduit în condițiile în care populația românească din Transilvania și religia ortodoxă erau abia tolerate, să demonstreze vechimea și sorgintea latinească a neamului și limbii căzute „în barbaria în care suntem acum, când au început din nefericire, a introduce în oficierea celor sfinte limba slavilor sau (dacă mai vrei) a ilirilor". În „Elementa linguae daco-romanae sive valachicae", ai cărei autori sunt Samuil Clain de Sadu și Gheorghe Șincai, termenul „barbarie" se referă la introducerea limbii slavone în biserică și în scrierile religioase, fapt datorat presiunilor mitropolitului de Ohrida din Bulgaria care „cugeta ca în acest fel să închidă alor noștri orice cale spre sfânta unire cu biserica romană". Mitropolitul de Ohrida este unul și același cu acela a cărui scrisoare adresată episcopului catolic de Triani a pus paie pe foc în conflictul dintre papa Leon al IX-lea și patriarhul bisericii de la Constantinopol, Mihail Kerularios, care în final a dus la Marea Schismă din 1054, când s-au separat definitiv cele două biserici, cea catolică/romană și cea bizantină/ortodoxă. Pentru introducerea slavonei în slujbele și scrierile religioase, autorul/autorii prefeței îl acuză pe Alexandru I, domnul Moldovei, că „i-a făcut pe voie (mitropolitului de Ohrida, n.n.) și a poruncit ca limba slavo-ilirică să se folosească în cele sfinte în principatul său" (...) „cu îndoită pagubă a națiunii întregi, anume cu despărțirea îndelungată de biserica latină și *cu cea mai mare stricăciune a propriei lor limbi*". Atâta doar că, se adaugă, „după scurgerea unui secol, strămoșii noștri au scos-o din nou (slavona, n.n.) reținând numai literele".

Apariția la Viena în 1780 a cunoscutei lucrări „Elementa linguae daco-romanae sive valachicae" a echivalat cu o adevărată revoluție, nu doar în plan lingvistic, ci și social și politic. Din acest punct de vedere unirea cu biserica romană a avut un important efect pentru cultura românească. Fără Școala Ardeleană, fără eforturile depuse de aceasta de a impune aflabetul latin, limba și cultura românească ar mai fi stagnat încă mult timp. Impactul latinist nu s-a dovedit binefăcător doar în Transilvania, ci și în cele două Țări Române unde, la fel, s-a trecut de la scrierea slavonă/chirilică la cea latină și, inclusiv slujbele bisericești au început să se țină în limba română. Fără a exagera, se poate spune că pentru români schimbările lingvistice au fost oarecum similare cu punctele din reforma lui Luther ce priveau folosirea limbii germane în biserică în locul celei în latină, precum și în scrierile religioase, el însuși traducând „Noul Testament" în limba poporului. Locul picturii sacre, *Biblia Pauperum* cum este numită, menită până la Reformă să substituie prin imagini incapacitatea de înțelegere textul latin, l-a luat cuvântul rostit în limba germană. Așa se explică răzuirea picturii și darea cu var a pereților din bisericile lutherane după Reformă: gestul îndepărtării imaginilor nu ține doar de austeritate, ci și de inutilitatea lor: locul văzului a fost luat de auz. În bisericile românești, pictura religioasă a rămas la locul ei chiar și după înlocuirea slavonei cu limba română. În ritul greco-bizantin/ortodox, imaginea a rămas atotputernică.

Biserica Unită a sprijinit intelectualitatea, trimițând la studii la Roma mințile cele mai luminate. Cel puțin Gheorghe Șincai și Petru Maior au stat câte cinci ani în cetatea eternă, răscolind bibliotecile în căutare de scrieri și arhivele la vânătoare de documente care să sprijine ideea latinității românilor și a limbii acestora.Același lucru l-a făcut Samuil Clain de Sadu la Viena. Concordanța ideilor și descoperirile făcute de Șincai și Samuil Micu au dust la îmbinarea armonioasă în redactarea acelei „Elementa linguae daco-romanae sive valachicae", întâiul op lingvistic ce a pus bazele limbii române moderne. Ca orice mișcare culturală înnoitoare, curentul latinist a avut și exagerări, unele de-a dreptul ridicole pe care, cu simțul umorului, Al. Odobescu le-a luat în derâdere în celebrul său „Prandiulu academicu". Însă una peste alta, efectul său a fost vital pentru crearea limbii române literare și pentru recunoașterea românilor ca națiune de sine stătătoare. Tentativele de maghiarizare forțată s-au izbit de zidul limbii și al populației române majoritare în Transilvania. Și tot acesta a fost argumentul suprem al aspirațiilor de unitate națională care a dus în final la Marea Unire din 1918-1920. Îndârjirea înaintașilor de a avea un învățământ în limba română devine astfel mai mult decât clar.

Fie doar și sub acest ultim aspect, Biserica Unită ar fi meritat întregul respect și recunoaștere, autoritățile comuniste au reacționat însă invers, prigonindu-o. După 1989, în condițiile reluării legăturilor cu Vaticanul, la intervenția papei Ioan-Paul I, Biserica unită română a revenit oficial *statu quo ante*, însă după 45 de ani de comunism și presiune religioasă situația era mult schimbată,

76 (o)

VOCÁVULLAR
ROMANESC SI LATENESC.

VOCABULARIUM
DACO-ROMANUM ET LATINUM.

I. Deſpre Dieu, Spiriti (*Ducburi*), ſi celle, ce ſe cuven lor.

De Deo, Spiritibus, & eis, quæ illis conveniunt.

Dieu, *Deus.*	Naſcatore de Dieu, *Deipara.*
Tátaʼl, Filiuʼl, Duchul ſant, *Pater, Filius, Spiritus ſanctus.*	Sant, *Sanctus.*
Santaa Troitia, *Sancta Trinitas.*	Viuátiaa ce vá ſe fie, *vita futura.*
Facatòr, *Factor, Creator.*	Rái, *paradiſus.*
Factura, *factura, creatura.*	Imperatiea celʼiurilor. *regnum cælorum.*
Mantuitòr, *Salvator.*	Deavoll, *diabolus.*
Mantuire, *ſalus.*	Drác, *dæmon, draco.*
Rescomparatòr, *Redemtor.*	Nalluca, *ſpectrum.*
Mangaitòr, *conſolator.*	Fardedieu, *atheus.*
	Idoll, *idolum.*

Idol-

VOCABULARIUM. 77

Idollátra, *idololatra.*	Rogacione, *rogatio, oratio.*
Hipocrita, *hypocrita.*	Credentie, *fides.*
Hierethic, *hereticus.*	Dogmaa credentieci, *articulus fidei.*
Blaſtamatòr, *blaſphemator.*	Pĕnitĕntie, parere rea, *pœnitentia.*
Faţiárnic, *hypocrita.*	Infrangere, *contritio.*
Baſelʼeca, *Baſilica, Eccleſia.*	Bottez, *baptismus.*
Templa, *templum.*	Cumenecatura, *communio.*
Adunáre, *congregatio.*	Icona, *icon.*
Sierbire de Dieu, *cultus divinus.*	Altár, *altare.*
Cucernecie, *religio.*	Inviuáre, *reſurrectio.*
Evlávie, *devotio.*	
Concione, *concio.*	

II. Deſpre Lume, ſi deſpre Elementuri.

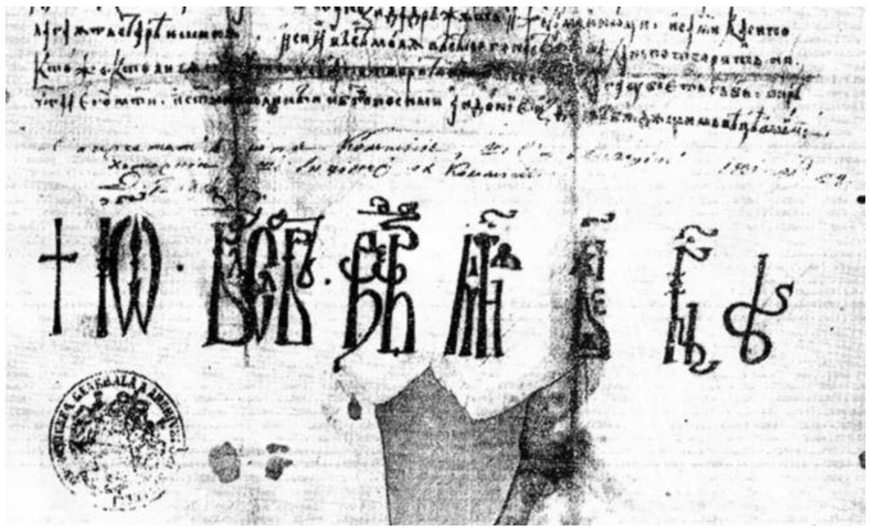
De Mundo, & de Elementis.

Lume, *mundus.*	Voibura, *turbo.*
Celʼ, *cælum.*	Vent, *ventus.*
Plánneta, *planeta.*	Eur, *Eurus.*
Cometa, *cometa.*	Auſtr, *Auſter.*
Luna noua, *novilunium.*	Bore, *Boreas.*
Eklips, *ecclypſis.*	Zefir, *Zephyrus.*
Curcubeu, *iris.*	Nor, *nubes.*
Stelle, *ſtellæ.*	Ploue, *pluvia.*
Foc, *ignis.*	Roa, *ros.*
Acr, *aër.*	Bura, *pruina.*
Tierra, *terra.*	Nadufálla, *æſtus.*
Cutramurul pamantului, *terræ motus.*	Caldura, *calor.*
	Stirie, *ſtiria.*

Ne-

cu preoți uniți puțini, biserici închise din lipsa enoriașilor sau încredințate bisericii ortodoxe, dificil de revendicat. La intervenția directă a papei Ioan-Paul I, monseniorul Ioan Robu a fost numit de Vatican în fruntea Bisericii Unite din România, acordându-i-se înaltul cin de arhiepiscop al Bucureștilor și al arhidiecezei de București.

O schimbare peste care s-a trecut cu

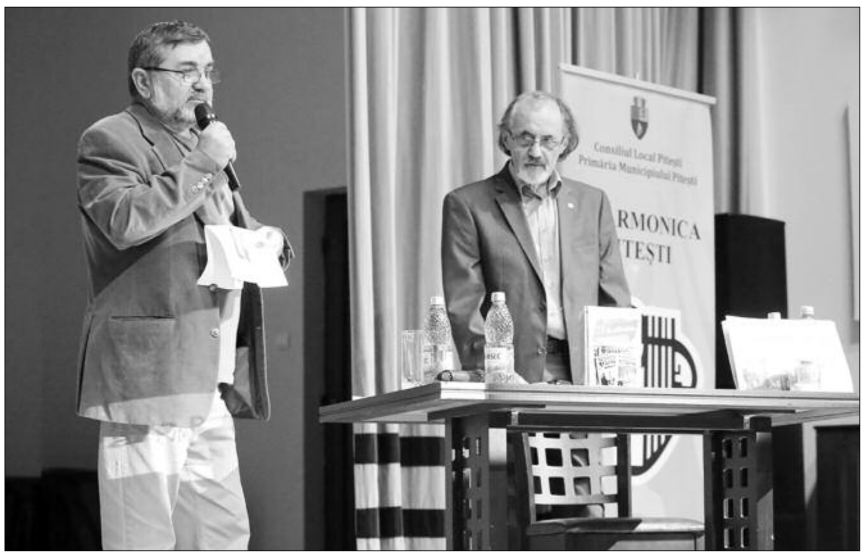
Scriere chirilică

reticență și bâlbâieli a fost revenirea după 1989 la grafia latină anterioară ocupației sovietice, scrierea cu „â" din „a" în locul scrierii cu „î" din „i" conform teoriilor lingvistice abracadabrante după Stalin. Decizia luată de Academia Română a fost mai importantă decât s-ar crede, litera în cauză restituind latinitatea limbii române contrar teoriilor adepților staliniști care dădeau un rol important slavonei în formarea limbii române. Și astăzi, la Paris, trăiești două sentimente absolut contradictorii: unul de mândrie când vezi numele lui Dimitrie Cantemir menționat pe zidul Sorbonei printre marile personalități culturale europene, și unul de penibil și revoltă când vezi că limba română a fost inclusă în secția de... limbi slave. Prea îndelungata folosire a slavonei și mai cu seamă a scrierii chirilice, *pe potcoavă* cum i se spunea în popor, ne-a jucat astfel un renghi cu urmări nefaste privind corecta apreciere a originii și substanței limbii române. Cuvântul „mână" provine din latinescul „manus" și „pâine" de la „panis". „Pâinea noastră cea de toate zilele"... Pâine și nu „hleb" cum e în slavă. Or, cuvântul „pâine" cu mici variații în scriere este comun întregii ginte latine. La fel, numele țării noastre este România, rădăcina sa fiind Roma, iar „român" se trage de la „roman". Dacă ar fi și doar atât, latinitatea noastră și a limbii este dovedită. Datorăm asta eforturilor înaintașilor pentru înființarea unui învățământ românesc în Transilvania și mai cu seamă Școlii Ardelene. Dacă este adevărat că întâia școală cu limba de predare română și primul dascăl „cu leafă de la statu" a fost Moise Ioanette, în acest caz comuna Câmpeni din Apuseni a avut întâietate în acest demers.

Știri de la Centrul Cultural Pitești

■ Centrul Cultural Pitești, prin Clubul de Istorie Armand Călinescu și redacția revistei-document Restituiri Pitești a organizat ediția din luna septembrie a proiectului cultural-educativ, sub genericul „Piteștii și Marea Unire”. Dezbaterea, susținută de redactorul-șef al revistei-document Restituiri Pitești, lector univ. dr. Marin Toma s-a axat pe consemnările istorice, potrivit cărora, la finele secolului XX, a fost înființată Episcopia Argeșului , primul episcop de Argeș, Iosif, remarcându-se ca o personalitate culturală a vremii. „Putem vorbi și despre documentele istorice, care atestă implicarea populației în îngrijirea răniților din părimul război mondial, dar și despre pierderile culturale pe care le-a înregistrat Piteștiul, atunci când soldații germani au ars arhiva Primăriei în anul 1916”, a mai spus Marin Toma.

Colocviile Municipiului Pitești

■ Centrul Cultural Pitești a organizat în Sala Ars Nova, o lectură-spectacol, susținută de doi distinși medici ai urbei – cardiologul Adrian Tase și stomatologul Constantin Teodor Craifaleanu. Medicul cardiolog Adrian Tase și fiul său, studentul Andrei Tase au oferit un recital muzical, tatăl la pian, fiul la instrumente de percuție și voce, delectând publicul cu piese celebre și prelucrări proprii. Medicul stomatolog Constantin Teodor Craifaleanu a recitat și citit poeme din propria creație literară, și, preluând rolul de moderator al evenimentului, a invitat și alți pasionați ai condeiului să-și prezinte scrierile. Manifestarea a stat sub semnul Centenarului Marii Uniri, întrucât protagoniștii au ales să interpreteze creații cu mesaje patriotice și de recunoștință față de făptuitorii Unirii de la 1918.

■ Centrul Cultural Pitești și Liga Scriitorilor Români Filiala Argeș au organizat în Sala Simpozion, de la Casa Cărții, ediția din luna septembrie a Cenaclului Armonii Argeșene. Evenimentul, coordonat de redactorul-șef al revistei literare Cuvântul Argeșean, scriitorul Nicolae Cosmescu a cuprins lansarea numărului 3 pe anul 2018, al revistei Cuvântul Argeșean, publicație trimestrială a ligii, care apare sub egida Centrului Cultural Pitești. Pe lângă evenimentul editorial, membri și simpatizanți ai Ligii Scriitorilor Români Filiala Argeș au fost invitați să-și prezinte cele mai recente creații literare. Lectura publică a fost susținută de poeții Constantin Teodor Craifaleanu, Nicolae E. Braniște, Denisa Popescu, Pușa Chiriță, Adrian Mitroi, George Ene. Au mai citit din noile scrieri, elevele Andreea Popa și Anda Benția, de la Cercul de Creație Literară din cadrul Palatului Copiilor din Pitești, sub îndrumarea profesoarei Simona Marineață, precum și tânărul poet și folkist, Marius Ionescu. Surpriza a venit din partea cunoscutului foto-reporter Alexandru Oprea, care și-a prezentat pentru prima dată poeziile pe care le așterne pe hârtie de ceva vreme, în interpretarea poetului Constantin Teodor Craifaleanu. Intervenții tematice au susținut scriitorul Mihail Ghițescu, publicistul Gheorghe Mohor, profesorul de limba și literatura română Vasile Ghițescu și președintele Ligii Scriitorilor Români Filiala Argeș, medicul-poet Adrian Mitroi.

■ Centrul Cultural Pitești a organizat în Sala Ars Nova, lectura-spectacol, din creația poetei Maria Alexandra Bulgar. Născută la Cluj-Napoca, având în prezent domiciliul la Pitești, Maria Alexandra Bulgar are 18 ani, este elevă în clasa a XII-a, la Colegiul Național Zinca Golescu și este pasionată de arta condeiului, încă de la vârsta de 8 ani. Și-a propus să urmeze Facultatea de Medicină la Cluj, și, în timpul rezindențiatului, își dorește să meargă la a doua facultate, cea de litere, spre a-și urma chemarea sufletului. Scrie cu dăruire versuri, proze, teatru, publicând în anul 2017, volumul de poezie cu titlul „Visând spre Răsăritul Iubirii” și are în pregătire cartea de versuri „Ofrande”. La evenimentul de la Centrul Cultural Pitești, Maria Alexandra Bulgar a purtat un dialog tematic cu poeta Denisa Popescu și a prezentat într-o manieră artistică, aspecte din creația sa literară.

■ Centrul Cultural Pitești a organizat în Sala Ars Nova, lansarea cărții cu tematică religioasă, intitulată „Libertatea de la iluzie la realitate”, de Constantin Aninoiu. Evenimentul editorial a cuprins un dialog tematic între autor, pastorul Constantin Aninoiu și invitata sa, poeta Simona Vasilescu, dar și intervenții din partea auditoriului. „Pentru ca oamenii să fie fericiți, Dumnezeu i-a creat liberi, libertatea și fericirea sunt inseparabile. Am observat că societatea umană s-a îndepărtat de Dumnezeu și are iluzia libertății, pentru că astăzi, omul nu mai este liber. Și trebuie să se elibereze: de frică, pentru că se află în sclavia fricii aproape toată viața lui, de păcatele preferate și mai ales de ură, întrucât adevărata religie este iubirea”, a spus pastorul Constantin Aninoiu.

■ Centrul Cultural Pitești a organizat în Sala Ars Nova, un nou spectacol muzical, susținut de M.C.Grăilă și Trupa All The Jezebels. Manifestarea, desfășurată sub genericul „Never Home”, a reunit un public format din susținători ai recent înființate trupe de folk-hop. „Noi ne dorim repoetizarea muzicii folk și hip-hop în actualul context muzical, pe care-l considerăm repetitiv și anost”, este mesajul coordonatorului M.C.Grăilă pentru iubitorii genului.

■ Eveniment editorial de excepție joi, 20 septembrie, la Centrul Cultural Pitești. Redactorul-șef al revistei literare Cuvântul Argeșean, scriitorul Nicolae Cosmescu și-a lansat noul volum de proză memorialistică, intitulat „Așa am devenit legende”. De profesie inginer auto, și, dăruit cu harul scrisului, fiind și membru al Ligii Scriitorilor Români Filiala Argeș, autorul s-a remarcat în viața culturală a urbei și nu numai, prin publicarea unor cărți despre motorsportul românesc: „Formula I, în era Schumacher”, în anul 2002, „Scena și culisele marilor premii”, în anul 2005, „250 de curse alături de Michael Schumacher”, în anul 2007, „Cu accelerația la planșeu”, în anul 2008, „Destine de campioni”, în 2012 și „Deceniul lui Fangio”, în anul 2013. Noua apariție editorială, „Așa am devenit legende” a fost primită cu bucurie de cititori și mai ales de cei implicați în automobilismul de performanță, care au răspuns invitației lui Nicolae Cosmescu.

■ Centrul Cultural Pitești a organizat în Sala Ars Nova, „Gym Work Shop cu Nicoleta Andrei”. Manifestarea a stat sub semnul Săptămânii Europene a Sportului, și a fost susținută de copiii de la cursul de balet și gimnastică, desfășurat de instructorul Nicoleta Andrei, în cadrul instituției. Evenimentul a cuprins o dezbatere tematică, la care micuțele sportive și antrenoarea lor au povestit ce înseamnă mișcarea și cât de benefică este pentru sănătatea minții și a trupului. Mai mult, mămicile prezente în sală au primit sfaturi privind grija pentru propria lor persoană, spre armonia întregii familii.

■ Primăria Municipiului Pitești, prin Centrul Cultural Pitești, în parteneriat cu Asociația Județeană „Sportul pentru toți Argeș” au organizat duminică, 23 septembrie, în Piața Primăriei, o manifestare cultural-sportivă, dedicată Săptămânii Europene a Sportului pentru Toți. Manifestarea, aflată la a IV-a ediție a cuprins reprezentații sportive și culturale, susținute de copii și tineri care urmează cursuri de dezvoltare a aptitudinilor artistice și sportive în cadrul Centrului Cultural Pitești: Ansamblul Folcloric de Copii Zavaidoc, sub îndrumarea instructoarelor Violeta Dincă și Rodica Oprican, copii și tineri de la cursul de dans sportiv, coordonați de coregraful Alfred Schieb și copii de la cursul de balet și gimnastică, sub îndrumarea instructorului Nicoleta Andrei. La eveniment au fost invitați toți iubitorii de mișcare în aer liber, pe principiul sănătate prin sport.

■ Centrul Cultural Pitești a organizat în sala de concerte a Filarmonicii Pitești, prelegerea cu tema „În anul Centenarului, din România de la Argeș, despre tensiunea globalizare-identitate națională”, susținută de academicianul Gheorghe Păun, în cadrul Colocviilor Municipiului Pitești. Născut în comuna Cicănești, județul Argeș, Gheorghe Păun este matematician, informatician, om de cultură, membru al Uniunii Scriitorilor din România și membru titular al Academiei Române și al Academiei Europei. Este redactorul-șef al revistei lunare de cultură Curtea de la Argeș și autor prolific, publicând sute de articole științifice, cărți de matematică, informatică și de literatură. Evenimentul, moderat de redactorul-șef al revistei de cultură Argeș, scriitorul Dumitru Augustin Doman, s-a desfășurat sub semnul Centenarului Marii Uniri.

■ Centrul Cultural Pitești a organizat în Sala Ars Nova, de la Casa Cărții, ediția din luna septembrie a Clubului literar-artistic „Mona Vâlceanu”. Evenimentul, coordonat de scriitoarea și editorul Mona Vâlceanu a cuprins o întâlnire literară cu poetul flamand Germain Droogenbroodt, stabilit în Spania și cu poeta și traducătoarea română Gabriela Căluțiu Sonnenberg, care locuiește tot în ținutul iberic. Invitat de onoare la manifestare a fost academicianul Gheorghe Păun, care a susținut o intervenție tematică. Auditoriul s-a delectat cu o lectură de un rafinament aparte din creația literară a poetului flamand, în interpretarea autorului, a poetei Gabriela Căluțiu Sonnenberg și a scriitoarei Mona Vâlceanu, poeme traduse în română dar și în alte limbi străine.

■ Centrul Cultural Pitești a organizat în Sala Simpozion, de la Casa Cărții, o întâlnire literară cu scriitoarea Silvia Petre Grigore, în cadrul proiectului cultural-educativ, sub genericul „Povești de suflet-povești de viață cu Denisa Popescu”. Amfitrioana manifestării, poeta Denisa Popescu i-a adresat invitatei sale o serie de întrebări privind activitatea literară, și mai ales experiențele sale de factură ezoterică, numind-o un veritabil explorator spiritual. „Am fost cândva o femeie puternică, dar acum, sunt o femeie fericită, pentru că nu mai am motive să fiu puternică”, este mesajul scriitoarei Silvia Petre Grigore, în urma parcurgerii mai multor etape spirituale. Născută la Pitești, Silvia Petre Grigore a debutat editorial în anul 1997, cu volumul de versuri „Imposibilul din suflet”, apoi a publicat alte două cărți de poezie: „Fâșii de suflet”, în anul 2010 și „Suflet în zbor”, în anul 2012. În prezent, lucrează la un volum de proză, căruia nu i-a găsit încă titlul.

■ Centrul Cultural Pitești și Asociația Solidaritatea Umană Nova Pitești au organizat la Casa Cărții, simpozionul cu tema “Integrarea copiilor din familiile mixte în sistemul educațional din România”. La eveniment au participat reprezentanți ai Inspectoratului Școlar Județean Argeș, Agenției Județene pentru Ocuparea Forței de Muncă Argeș, Direcției Generale de Asistență Socială și Protecția Copilului Argeș, Universității Pitești, Universității Constantin Brâncoveanu, migranți din județul Argeș. Manifestarea, moderată de președintele de onoare al Asociației Solidaritatea Umană Nova Pitești, col.(r) Niculae Jianu s-a înscris în proiectul social “Migrația, între risc și beneficii”.

■ Centrul Cultural Pitești a organizat în Sala Ars Nova, dezbaterea interactivă cu tema „Inteligența terestră și astrală”, susținută de medicul specialist în medicină tradițională Cornel Manolache. Evenimentul s-a înscris în proiectul cultural-educativ, sub genericul „Viața merge înainte”, coordonat și moderat de poeta Simona Vasilescu. Născut la București, stabilit la Pitești, Cornel Manolache a absolvit Academia de Medicină Tradițională din China, studiind în țara mandarinilor acupunctura, presopunctura, reflexoterapia și alte tehnici de echilibrare energetică. „Mintea este cea care ne distrage de la realitate, de la adevăr, mintea este cea care ne minte, ne atrage într-o cursă. În Orient, mintea și mentalul sunt lucruri diferite. Ce să facem cu mintea? S-o anihilăm? Nu, pentru că nu avem cum să anihilăm o energie, se transformă, se joacă cu noi, iar noi, dacă-i vom satisface pretențiile se va relaxa, se va disipa în universul liniștii, pentru că mintea este gălăgie, este

actualitate

zgomot. Primul lucru care trebuie făcut este supravegherea respirației, mintea nu poate fi perfecționată decât dacă este echilibrată și disipată. Prin urmare, încercați să faceți ce vă place, dar să vă placă din suflet", a spus Cornel Manolache.

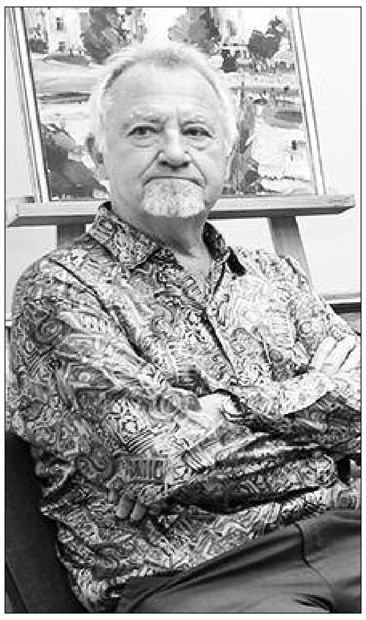
■ Centrul Cultural Pitești a organizat în Sala Ars Nova, lansarea volumului de poezie și proză cu titlul „Din Tainele Frumosului", de Iustin Cristian Oprea. Evenimentul editorial, moderat de poeta Denisa Popescu a reunit un public format din elevi și cadre didactice de la Colegiul Economic Maria Teiuleanu și de la Colegiul Național Zinca Golescu. Autorul locuiește la București, este absolvent al Facultății de Electronică din cadrul Universității Pitești și al Facultății de Comunicare și Relații Publice din cadrul Școlii Naționale de Studii Politice și Administrative din București. Pasionat de arta condeiului, scrie versuri și proze, și tocmai a debutat editorial. Cartea sa este închinată valorilor morale și naționale, și o consideră o carte pentru toată suflarea, prin care transmite un mesaj: „Totul este sacrificiu, viața este un sacrificiu, iar acum, lupta s-a mutat în suflet și cine nu este pregătit pierde".

■ Centrul Cultural Pitești a organizat în Sala Ars Nova, medalionul literar-muzical, sub genericul „Opera literară a lui George Coșbuc". Manifestarea, dedicată împlinirii unui secol de la moartea marelui om de cultură român a fost susținută de copii și tineri, care urmează cursul de actorie sub îndrumarea artistului Robert Chelmuș, la Centrul Cultural Pitești. Artiștii în devenire au cucerit auditoriul format din părinți, bunici și alți admiratori, cu poezii de George Coșbuc, dar și cu piese de muzică ușoară, pe care le-au repetat la orele de curs. Copiii și tinerii care fac parte din Trupa de teatru Robertto au avut și un invitat special – pe col.(r) Ion Stan, care le-a vorbit despre viața și creația literară a lui George Coșbuc într-o manieră atractivă și interactivă.

■ Centrul Cultural Pitești a organizat în Sala Ars Nova, lansarea volumului de poezie și eseuri, intitulat „Cuib În Soare", de Simona Vasilescu. Născută în municipiul Curtea de Argeș, stabilită la Pitești, autoarea a absolvit Facultatea de Construcții Civile, Industriale și Agro-Zoothenice București, și lucrează ca inginer constructor. Pasionată de arta condeiului, scrie din școala primară, a participat la concursuri pe teme de literatură, și a câștigat mai multe premii. A debutat editorial în anul 2015, cu volumul de versuri „Șlefuiesc Univers", în anul 2016 a publicat volumul de poezie și eseuri „Sine Divin Care M-asculți", iar în anul 2017 cartea de poezie și eseuri „Imprimăm Floarea Vieții". Noua apariție editorială, „Cuib în Soare" a reunit un public format din prieteni, admiratori ai Simonei Vasilescu, dar și cititori de literatură locală. Despre creația literară a autoarei a susținut o prelegere poeta Denisa Popescu, menționând faptul că poezia Simonei este de o factură cu totul aparte, spirituală și chiar ezoterică, prin care ne propune sisteme de trezire ori activare a energiilor spirituale. „Scriu pentru mine, ca să mă eliberez, poeziile mele sunt renunțări la vechile cunoașteri, oamenii trebuie să fie liberi de prejudecăți, pentru că oamenilor le place să fie copii", a spus la rându-i, Simona Vasilescu.

■ Centrul Cultural Pitești și Grupul de Studiu Budist „Tara Albă" al Fundației pentru Păstrarea Tradiției Mahayana au organizat în Sala Ars Nova, de la Casa Cărții, o seară de poezie tibetană, coordonată de promotorul cultural Alexandra Grigorescu. Manifestarea a cuprins o prelegere tematică, susținută de Alexandra Grigorescu și o lectură din operele literare ale unor autori tibetani, printre care se numără Milarepa, un gânditor, care l-ar fi inspirat și influențat chiar pe marele sculptor român Constantin Brâncuși. Din versurile înțelepților tibetani au citit poetele Denisa Popescu, Simona Vasilescu, dar și piteșteni, fascinați de budismul tibetan. La seara de poezie tibetană au mai participat masteranzii Alexandra Radu și Cristu Zăvoianu, care au prezentat o expoziție de pictură, inspirată din budismul tibetan. „Tibetul nu are o natură atât de bogată și de spectaculoasă așa cum o avem noi, de aceea poeții tibetani vorbesc despre călătoriile dinăuntrul lor, despre cunoaștere și eliberare, a conchis poeta Denisa Popescu, care a acceptat cu bucurie un volum de versuri de Milarepa și a îmbrăcat un costum tradițional tibetan, spre a-i prezenta simbolistica de un farmec aparte.

CARMEN ELENA SALUB

Întâlnirea literară cu poetul flamand Germain Droogenbroodt

Elevul Barbu dintr-a șasea

(urmare din p. 32)

lupta eroică a celor 19 plăieși moldoveni cu armata lui Sobiețki. După 5 zile, plăieșii ies abătuți din cetate. În tot acest timp au tras, din răsputeri, și unii și alții. „Sentimentele trezite în noi în această mică nuvelă sunt multe, dar în primul rând dragostea față de patrie a acestor 19 țărani moldoveni". Acum am observat că tot ce învățam pe atunci la română era să vedem lumea înconjurătoare în două culori: în alb și în negru. Așa stăteau lucrurile și cu... **„Noul director al fermei" / Plan simplu**. Tema era următoarea: **Anton Filip împreună cu bătrânul Avram Moș cercetează toate pământurile fermei pentru a îmbunătăți situația** („Bătrânul Avram Moț nu-l înțelege pe noul director al fermei pentru că nu seamănă cu ceilalți care fuseseră înainte./ Fiindu-i ciudă pe Filip, bătrânul îi pregătește răzbunarea sa însă noul director nu se înspăimântă./ Începând să-i fie simpatic Filip, bătrânul începe să-i destăinuie din tainele sale./ Curajul și sufletul cinstit al acestui tânăr îl fac pe bătrân să-l îndrăgească".) Cu acest prilej a trebuit să facem și o **Compunere/ Caracterizarea personajului Anton Filip în bucata „Noul director al fermei" de Emil Gălan.** O reproduc mai jos: „Odată cu venirea oamenilor noi, oamenii vechi necorespunzători societății noi trebuiau schimbați. Așa mergeau lucrurile și la ferma din Lespezi. Noul director, un om simplu, tânăr, slăbuț și sprinten, muncitor, harnic, era Anton Filip. De la început, noul director voia să aducă ferma la nivelul cerut de Partid. Împrietenindu-se cu bătrânul Avram Moț, acesta îl considera un copil. Dar treptat Anton Filip își arată calitățile omului nou după ce trecu încercarea cu care împietrise pe ceilalți directori. Acum, în mintea lui Avram Moț s-a născut dragostea pentru acest director bun, cinstit, prietenos, într-un cuvânt, tipul omului nou". Deși nu ne-a explicat niciodată ce-i aia o antiteză, noi o foloseam cu asupra de măsură. Zi de zi, lună de lună, an după an, în toată școala generală. Am remarcat-o și în minunata compunere: „În trecut și azi" („Marea însemnătate ce a avut eliberarea pentru înfloritoarea noastră țară a făcut să se transforme tot ce a fost mohorât și urât în frumos și luminos, după ce măreţul partid și-a îndrumat pașii spre o viață pe care țăranul și muncitorul român nu a cunoscut-o niciodată. Urmările luminoase care le-a cunoscut poporul se datoresc muncii sale înflăcărate și pline de patriotism, pentru ca țara să devină așa cum și-o dorea obiditul popor de atunci. Desigur, viața din trecut oglindită în operele literare nu putea fi nici pe departe asemănătoare cu viața de acum, fiindcă nu exista acest partid al zilelor noastre, inițiatorul transformărilor mărețe ale socialismului. Viața mohorâtă oglindită cu mult talent pe multe din planșele trecutului nu arătau decât viața monotonă, tăcută, îmbinate cu sate mici, umplute cu colibe de lut ale țăranului iobag. Dar azi când vezi o viață colectivă, un ogor nesfârșit, un sat îngrijit și țărani unul și unul, ți se umple inima de bucurie, așa cum sînt oglindite și în creația populară de după 23 August. Golfurile părăsite și neîngrijite de regimul burghez astăzi transformate în baraje de hidrocentrale sunt încă o mărturie pe care regimul de azi transformă totul în folosul poporului. Astăzi poporul mulțumește în felurile caracteristice fiecăruia, minunatului partid care ne conduce".) Eram un elev fericit. Tovarășa m-a corectat doar în două locuri: n-am scris **partid** și **eliberare** cu literă mare. A trecut cu vederea că nu prea făceam acordul dintre subiect și predicat și că scriam precum vorbește, azi, președintele Senatului: „urmările luminoase care le-a cunoscut..." Habar n-am de ce compunerea mea vorbea de ogoare nesfârșite când noi locuiam într-o Vale, de ce făceam referire la golfuri părăsite, de colibe de lut și de țărani unul și unul când, la noi, minerii erau pretutindeni. Sub pământ, în cer și la suprafață, în blocurile noi ridicate pentru cei ce urmau să dea „Țării, cât mai mult cărbune!" Pentru a ne testa cunoștințele legate de literatura din afara manualului am avut de răspuns, în scris, la câteva întrebări specifice: 1. Care sunt cele mai mari cărți de călătorie pe care le-ați citit?/ 2.Ce ziare și reviste pentru copii și tineret apar în țara noastră?/ 3.Care sunt scriitori voștri preferați?/ 4. Ce cărți ai citit în timpul vacanței de vară?

La prima întrebare n-am știut ce să răspund. La a doua întrebare am răspuns corect: "Ziarele și revistele pentru copii și tineret care apar în patria noastră sunt frumoasele reviste pentru elevi și utemiști *Arici Pogonici*, *Luminița*, *Scânteia pionierului*, *Cravata roșie* și *Scânteia tineretului*". Scriitori mei preferați erau Jules Verne, Ion Creangă și Cezar Petrescu. Cărțile pe care le-am citit în vacanță ar fi fost "Insula cu elice" și "Elevii școlii Suvorov". I-aș mai fi putut adăuga și pe "Cei dintr-a VI-a" de Iuri Salnikov pe care am primit-o la Petrila "pentru învățătură și bună purtare". După cât de nouă s-a păstrat ea până în zilele noastre mă îndoiesc c-aș fi răsfoit-o. Era o traducere din limba rusă făcută de Ovidiu Constantinescu și Ecaterina Brandabur. Editura Tineretului a tipărit-o, în anul 1962, într-un tiraj de 25.160 de exemplare din care 23.100 broșate și 2.060 legate. Pentru premiu, eu am primit una broșată...

Cine erau, de fapt, Ion Creangă și Mihai Eminescu?

„Neîntrecutul scriitor romîn Ion Creangă s-a născut la Humulești în anul 1837. Părinții săi Ștefan și Smaranda își duceau traiul de pe azi pe mâine dar cu toată sărăcia mama sa l-a dat să învețe la Humulești, Broșteni și Târgu Neamț, Socola devenind diacon și preot iar mai târziu la Școala de învățători din Iași. Marile greutăți ce stăteau în fața familiei i-au obligat să se mute pe moșia Prigoreni, fostă a cronicarului Neculce, unde și-a terminat viața tatăl lui Creangă în 1858 împreună cu mama sa. Nemaiîndurând zilele amare el s-a stabilit la Țicău unde în urma scrisorilor fierbinți adresate poetului, M. Eminescu s-a mutat la el. Aici cei doi geniali fii ai clasei muncitoare și-au trăit ultimele clipe în anul 1989". În bucata sa, Cezar Petrescu, pune și el punctul pe i: *Greu la deal!*, oftă Creangă. *Greu!*... recunoscu și Eminescu.

Nota redacției:
O revistă are, în mod logic, un program estetic propriu. În schimb tendința scriitorilor actuali – incitați de tehnica ultramodernă – este să trimită același text la cât mai multe publicații. Ceea ce nivelează peisajul revuistic până la omogenizarea totală. De aceea, îi anunțăm pe colaboratorii noștri că ***Argeș*** *nu publică decât texte originale, care nu au apărut inițial în volume, reviste etc., iar textele nu le primește decât în format electronic, cu diacritice.*

Număr ilustrat cu fragmente din „Elementa linguae daco-romanae sive valachicae" - SAMUEL CLAIN DE SADU și GHEORGHE ȘINCAI

Revista **ARGEȘ** poate fi procurată și prin comandă directă la sediu, cu plata ramburs, cheltuielile de expediție fiind suportate de către expeditor.

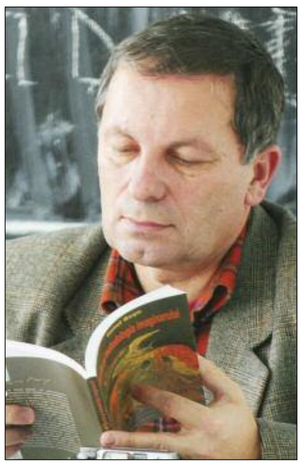
IMPORTANT! Vă puteți abona pentru anul 2018, costul abonamentului fiind de 42 lei/an.
Plata se face prin mandat poștal pe numele CRISTINA LINTESCU, Centrul Cultural Pitești, Casa Cărții, Pitești, O.P. 1, cod 110013. Tel./fax: 0248/219976.

ARGEȘ
● **Revistă lunară de cultură**
● Apare sub egida **Consiliului Local**, a **Primăriei Pitești** și a **Uniunii Scriitorilor din România**
● Editată de **Centrul Cultural Pitești**
● Membră **ARIEL**

Senior editor:
CALINIC,
Arhiepiscop al Argeșului și Muscelului
Redactor-șef: **DUMITRU AUGUSTIN DOMAN**
(augustindoman@yahoo.com, http://www.blogdoman.blogspot.com)
Consilier editorial:
NICOLAE OPREA
Redactori: **MARIANA ȘENILĂ-VASILIU, MIRCEA BÂRSILĂ, AUREL SIBICEANU**
Tehnoredactor: **SIMONA FUSARU**

Redacția:
Pitești,
Casa Cărții,
Centrul Cultural Pitești;
http:
www.centrul-cultural-pitesti.ro;
tel./fax: 0248/219976
ISSN: 1221-2350
Tiparul executat la SC Argeșul liber SA
ARG PRESS

Mihai Barbu

O călătorie în timp. Cu nostalgie și oarecare compasiune despre…

Elevul Barbu dintr-a șasea

Mama nu a aruncat nimic din ceea ce avea vreo legătură sentimentală cu cei patru copii ai ei. Când terminam anul școlar ne lua toate cărțile și toate caietele și le aranja după mărime. Apoi, în drum spre Alimentara lui Alder, cumpăra de la „Librăria noastră", aflată la capătul străzii „11 iunie", câteva coli de hârtie albastră și un ghem de sfoară. Când le împacheta, pe lângă cărți și caiete, nu uita să atașeze și carnetul de note. Le lua pe rând și le cobora în pivniță, acolo unde un raft întreg ajunsese să fie ocupat de pachetele noastre albastre legate cu sfoară. Pe fiecare pachet scria cui îi aparține, ce clasă a absolvit și anul școlar respectiv. Zilele trecute am coborât, în pivnița de sub Casa mamei, după ce o groază de ani au trecut, ca nesimțiții, precum niște *nouri lungi pe șesuri*...

Am răsfoit caietele mele de-atunci și m-am cam dumirit ce ne-a învățat Tovarășa. Ea ne-a atras atenția că, în orice „bucată literară", există „Idei principale" și „Idei secundare" și că e bine să nu le-ncurcăm. Un plan, care cuprinde atât „ideile principale" cât și „ideile secundare", se numea, inevitabil, un „Plan dezvoltat". De exemplu, în bucata „Ion Creangă" de Mihail Sadoveanu, o idee principală se referă la „Condițiile grele în care a trăit Ion Creangă la Iași".

reportaj

Despre Manet-ul, IJ-ul și Fiat-ul 600 de pe strada Cărbunelui, fostă „Săru'mâna"…

După ce părinții au trecut Dincolo, unul dintre noi (inevitabil, al treilea, conform basmelor românești…) a hotărât ca, dacă tot nu mai stă nimeni în casa părintească, să facă acolo un Muzeu și să-l închine Mamei. Titi, fratele meu mai mic, s-a ambiționat să reamenajeze spațiul dela subsol și să-l repună în circuitul familial. Pivnița a fost un loc romantic care-i trezea o seamă de plăcute amintiri de pe vremea studenției. Acolo își invita colegii (și colegele) la un ceai, acolo își sărbătorea succesele și acolo își inundau în alcool tristețea vreunui examen pierdut. Acolo s-au consumat și felurite aventuri amoroase cu eroi și eroine din cartierul Evidențiaților și din Dealul Institutului. La final, Titi ne-a convocat pe fiecare și ne-a pus în brațe câteva pachete albastre. Eram tare curios să văd, cu ochii celui de azi, cine era acel personaj îndepărtat, înalt, slab, silitor, cu uniformă regulamentară și cu basca de rigoare, ce mă privește mirat dintr-o fotografie de epocă. Am dat deoparte praful vremii și am deschis, la întâmplare, caietele de limba română ale elevului Barbu Mihai dintr-a șasea. Tovarășa de română ne-a cerut să avem un maculator, un caiet (gros) de teme, unul de lecturi suplimentare și un vocabular. Profesoara Lucia Daniel era soția medicului internist din Petrila. Omul era un personaj foarte popular în oraș. Îi plăcea să i se zică Jack Daniels dar aluzia asta am înțeles-o mult mai târziu…. La el am văzut primul scuter Manet, prima motocicletă IJ și primul Fiat 600 din Valea Jiului. Doctorul era, în particular, și un prosper proprietar unei turme de oi răspândită pe toate dealurile ce înconjurau Valea. Toată lumea, de la mineri la oamenii zilei, apela la el și el nu refuza pe nimeni. Din acest motiv, doctorul nu avea nicio problemă că era socotit un om (extrem de) bogat într-o Vale cu oameni care trudeau din greu pentru traiul lor zilnic. Familia Daniel stătea într-o locuință de colonie aflată pe o stradă căreia, în regimul burghezo-moșieresc, i se spunea „Kezicsokolom utca". Adică, mai pe românește, strada „Săru'mana". Strada respectivă era perpendiculară pe strada principală, avea patru case pe-o parte, patru pe alta și se termina, brusc, în dealul momârlanilor care străjuia, în partea de nord, Petrila. Comuniștii i-au schimbat numele în strada Cărbunelui. Era strada unde nu locuia nici un miner. Înainte, conform datinei, era la fel. Acolo era locul olimpian unde venea clasa muncitoare cu căciula-n mână. Și înainte și după…. Pe cât de normal se comporta doctorul în societatea minerească a timpului, pe atât de diferită părea nevastă-sa, Lucia. Era o femeie ce părea mereu nemulțumită. Indiferent pe ce motiv. Avea părul tapat și colorat, periodic, într-un galben turbat ce contrasta strident cu roșul aprins al buzelor sale. Se îmbrăca elegant dar cu toate acestea, ea nu-i atrăgea atenția, în mod deosebit, ilustrului său soț. Pasiunile doctorului erau legate de mașini, oierit, medicină și, oarecum, de femei. Lumea îi spunea „Domnu' doctor" iar ei - „Tovarășa". Fiecare a avut, înainte de căsătorie, alte afinități sentimentale. El a mai fost însurat cu o doctoriță care, chiar de la începutul mariajului, l-a înșelat cu un chipeș contabil de la mină. Doctorul a prins de veste târziu, după ce gura lumii vorbea intens despre noua poveste de dragoste din orașul nostru. Într-o zi, omul a venit acasă la o oră nepotrivită, hotărât să-și surprindă nevasta în flagrant delict. N-a fost prea greu. Amanții se întâlneau, la ore fixe, chiar la domiciliul conjugal al d-lui doctor. Era o garsonieră aflată într-un bloc proletar cu vedere-n cimitir. Doctorul a ajuns la ușă și a sesizat, atât el cât și vecinii, că înăuntru se auzeau, cu o intensitate crescândă, gemete sacadate și patetice oftaturi. Soțul înșelat a bătut cu pumnii în ușă, voind să vadă cu ochii lui ceea ce nu le venea să creadă urechilor. După un timp, de dincolo de ușă, s-a auzit o voce spășită: „Un moment! Mă-mbrac și plec!" Replica contabilului a rămas adânc întipărită în folclorul locului. Doctorul a divorțat dar amantul prins în flagrant delict n-a mai luat-o de nevastă pe d-na doctor. Și-a găsit o momârlancă frumoasă și bogată, cu liceul la bază, și s-a însurat rapid. Estimp, Lucia era îndrăgostită lulea de un inginer, șef de șantier în Petrila. A fost marea ei dragoste dar inginerul iubea, în secret, pe altcineva. Două suflete rănite, doctorul internist și profesoara noastră de română, s-au reunit pentru a uita trecutul și pentru a privi cu speranță viitorul. Lumea zice că s-au iubit dar, la început, ei nu au vrut să aibă copii. Doctorul chiar s-a implicat în această dorință comună și i-a aplicat doamnei un tratament adecvat. La maturitate, și-au dorit cu disperare un urmaș dar doamna sa nu a mai putut rămâne însărcinată. Lumea a vorbit de pagubele colaterale ale tratamentului empiric aplicat de soț iubitoarei sale soațe. La bătrânețe a fost o pereche tristă. S-au dedicat, amândoi, meseriei pe care și-au ales-o de bună voie și nesiliți de nimeni…

Despre Idei principale, idei secundare și niște exerciții de vorbire

Am avut, la fiecare oră de română, un respect justificat față de respectiva materie și datorită faptului că profesoara noastră era, concomitent, și directoarea școlii. În sensul că o nenorocire nu vine niciodată singură. După ce ne asculta și ne dădea note (nu prea mari), ne preda, dictându-ne niște texte ce azi mi se pare extrem de insipide. Pe vremea aia, scriam de zor tot ceea ce ne dicta, fără-ncetare, Tovarășa. Partea tristă era că, acasă, trebuia să învățăm, cuvânt cu cuvânt, textele respective. Cam asta îmi amintesc, acum, despre orele de română din vremea cealaltă. Am răsfoit caietele mele de-atunci și m-am cam dumirit ce ne-a învățat Tovarășa. Ea ne-a atras atenția că, în orice „bucată literară", există „Idei principale" și „Idei secundare" și că e bine să nu le-ncurcăm. Un plan, care cuprinde atât „ideile principale" cât și „ideile secundare", se numea, inevitabil, un „Plan dezvoltat". De exemplu, în bucata „Ion Creangă" de Mihail Sadoveanu, o idee principală se referă la „Condițiile grele în care a trăit Ion Creangă la Iași". Ideile secundare ce decurgeau din ideea principală erau următoarele: „1. Din cauza neînțelegerilor pe care le-a avut cu autoritățile din vremea sa, Creangă a trăit în mizerie toată viața. 2. A locuit într-o căsuță sărăcăcioasă, transformată astăzi în muzeu. 3. Bojdeuca sa era o locuință șubredă, așezată la marginea orașului. 4. În bojdeucă, vara era foarte cald iar iarna era îngrozitor de frig". În clasă făceam diferite „exerciții de vorbire". Tovarășa ne întreba: „Cum se oglindește în fragmentul *La Broșteni* viața grea a țăranului în regimurile de exploatare?" După ce-i satisfăceam curiozitatea, Tovarășa ne punea următoarea întrebare ce se inspira, firesc, din prima: „În ce condiții trăiește țărănimea colectivistă de astăzi?" Manualul ne dădea o mână de ajutor: „Țăranii locuiau în cocioabe cu ferestre cât palma și duceau o existență amară. Irinuca nu avea, pe lângă sărăcăcioasa ei casă, decât un țap și două capre râioase." Bucata „Doi buni prieteni: I. Creangă și M. Eminescu" (după Cezar Petrescu) are un oarecare farmec sexual pe care, la acea dată, l-am ignorat cu desăvârșire. „Ei, lasă Jupâneasă Sărăcie!", zicea Creangă, „mi-i cădea mie odată în labă! Am să te frec atunci ca Dănilă Prepeleac pe Scaraoțchi din fundul bălții, de are să iasă colbul din tine. Mult ai să te ții de noi? Mai caută și alți mușterii..." În „Exercițiile de vorbire" autorii ne întrebau: „În ce scenă se vede marea deosebire dintre viața de belșug a bogătașilor și viața grea a celor doi mari scriitori?" iar apoi Tovarășa directoare ne solicita pe noi, cei care n-am văzut niciodată un scriitor în carne și oase, să-i descriem: „condițiile deosebite în care trăiesc și lucrează scriitorii noștri de azi".

Literatura nouă, condensată într-o singură întrebare esențială: "De ce nu tragi, mă, marginea?"

Din „Flori alese din poezia populară" (BPT, 1960) a trebuit să învățăm pe de rost poezia „Birul". Motivul invocat era că „Poezia populară oglindea în trecut sentimentele de ură și de revoltă ale poporului oprimat, hotărârea lui de a se răzbuna și de a lupta împotriva stăpânilor haini". Poezia „Birul" a fost creată în vremurile acelea. Poezia nouă nu trebuia s-o-nvățăm, toată, pe dinafară. Versurile importante din „De pe-aici, din depărtare" și din „Hora păcii" erau cuprinse în comentariul despre folclorul nou: „Și vreau, bade, să mai știi/ C-avem multe bucurii,/ Bucurii și veselie/ C-am făcut gospodărie" sau „Pentru toate câte-ți spui/ Mulțumim partidului/ Că a dat lumina lui/ În folosul omului". Nici pionierii nu se lasă mai prejos și „Cu prilejul sesiunii extraordinare a Marii Adunări Naționale a RPR din aprilie 1962 consacrată încheierii colectivizării agriculturii", o delegație a adresat participanților la sesiune un salut fierbinte. „Cu gând curat ca un izvor de munte/ Slăvim Partidul cu acest prilej/ Și Comitetul său Central în frunte/ Cu dumneavoastră, scump tovarăș Dej!" Tovarășa ne-a cerut să-i explicăm simplu, cu ale noastre cuvinte, înțelesul versurilor: „Așa cum la porumb și voi veți trece/ În catalogul câmpului *Cinci mii*/ Și noi munci-vom pentru *nouă, zece*/ La școală azi, iar mâine pe câmpii". Din „Caietul de lecturi suplimentare" rezultă că am citit și am făcut rezumate la „Harap Alb", parțial la „Amintiri din Copilărie" (bucățile „La Broșteni", „La cireșe", „Pupăza din tei"), la „Călin, file de poveste", la trei texte de Caragiale („Arendașul român", „Șah și mat", „Lanțul slăbiciunilor") și la tot atâtea din cele scrise de Alexandru Vlahuță, consemnate și în "România pitorească" („Porțile de fier", „Siliștioara" și „Desa".) Caietul era de un albastru spălăcit, cu poza și autograful lui Caragiale pe copertă. Pe coperta a patra era un îndemn pe care nu-mi amintesc să-l fi urmat: „Cereți în librării și la cooperativele sătești broșurile din colecția editată de *Societatea pentru răspândirea științei și culturii*. Citindu-le veți căpăta numeroase cunoștințe folositoare". Caietul costa 1,10 lei și era un produs la Cooperativei „Stăruința" București. Cu rezumatele făcute lecturilor mele am ocupat cam un sfert din caiet. Profesoara noastră le-a văzut pe majoritatea dintre ele pentru că a caligrafiat, peste paginile respective, cu creionul roșu, un **V**(ăzut) apăsat. Am avut parte de o vedere superficială pentru că ochii mei de-acum au sesizat o seamă de greșeli de ortografie trecute cu vederea de Tovarășa. (E drept că în clasă eram, pe atunci, 44 de elevi…) „Lanțul slăbiciunilor", „Porțile de fier", „Siliștioara" și „Desa" nu s-au mai bucurat de aceeași atenție. Altceva o preocupa pe profesoara noastră de română: „De ce nu tragi, mă, marginea?!" Marginea trebuia trasă cu creionul roșu și nu trebuia să treci, sub nici un motiv, dincolo de ea. Observația era consemnată pe o pagină de caiet în care descriam

(continuare în p. 31)